

עמ"י עש"ר

הלכות יום טוב

סיכום וביאור (סימנים תצה' - תקכט')

אסף הר-נוי

אדר תשע"ו

תוכן עניינים

8.....	הלכות יום טוב
8.....	סימן תצה'- איזה מלאכות אסורים ביו"ט:
8.....	סעיף א'- איסור מלאכה ביו"ט:
9.....	סעיף ב'- מלאכת אוכל נפש שאסור חכמים:
10.....	סעיף ג'- שביתת בהמתו ביו"ט:
10.....	סעיף ד'- דין מוקצה ביו"ט:
11.....	סימן תצו'- דיני י"ט שני של גליות:
11.....	סעיף א'- דין יו"ט שני והעובר עליו:
11.....	סעיף ב'- החילוק בין יו"ט ראשון לשני:
12.....	סעיף ג'- בן א"י שנסע לחו"ל ונמצא שם ביו"ט שני:
12.....	סימן תצז'- דיני הכנה ביום טוב:
12.....	סעיף א'- צידת דגים:
13.....	סעיף ב'- האכלת שאר חיות:
13.....	סעיף ג'- ספק צידה/ספק מוכן:
14.....	סעיף ד'- ספק מוכן ביו"ט שני:
14.....	סעיף ה'- צידת דגים מאמת המים שעשה לה סכר מערב יו"ט:
14.....	סעיף ו'- צידת אווזים ותרנגולים שבחצר:
14.....	סעיף ז'- צידת שאר חיה ועוף:
15.....	סעיף ח'- עופרים קטנים שנולדו:
15.....	סעיף ט'- יוני שובך:
15.....	סעיף י'- כיצד מזמנים חיה להשתמש בה ביו"ט:
15.....	סעיף יא'- זימן יותר ממה שצריך:
15.....	סעיף יב'- זימן ומצא אחרים:
15.....	סעיף יג'- זימן שלושה ומצא שנים:
16.....	סעיף יד'- זימן ומצאו שלא במקומו:
16.....	סעיף טו'- גוי שהביא יונים לישראל ביו"ט במתנה:
16.....	סעיף טז'- שלא יבדוק בהמה ששוחט קום שיפשיטה:
16.....	סעיף יז'- שחט ביו"ט ונמצאת טריפה:
16.....	סימן תצח'- דיני שחיטה ביום טוב:
16.....	סעיף א'- בדיקת הסכין לשחיטה ביו"ט:
17.....	סעיף ב'- הולכת בהמה לשחיטה:
17.....	סעיף ג'- דין מוקצה בבהמות שבאות ביו"ט:
18.....	סעיף ד'- ספק נוסף בבהמות שנמצאו ביו"ט:
18.....	סעיף ה'- עגל שנולד ביו"ט:
18.....	סעיף ו'- שחיטת בהמה מסוכנת ביו"ט:
19.....	סעיף ז'- הבאת בהמה ששחט מן השדה:

- 19..... סעיף ח'-שחיטת עוף שנדס ברגליו: .....
- 19..... סעיף ט'- בדיקת בכור ביו"ט: .....
- 20..... סעיף י'- העלאת "אותו ואת בנו" שנפלו לבור: .....
- 20..... סעיף יא'- שחיטת בהמה ששייכת לישראל ולעכו"ם: .....
- 20..... סעיף יב'- זהירות מתלישת הצמר בשעת השחיטה: .....
- 21..... סעיף יג'- מריטת הנוצות מן העוף: .....
- 21..... סעיף יד'- כיסוי הדם ביו"ט: .....
- 21..... סעיף טו'- שימוש באפר כירה ביו"ט: .....
- 21..... סעיף טז'- הכניס הרבה עפר לביתו מבעוד יום: .....
- 22..... סעיף יז'- יחוד עפר לכל שימוש: .....
- 22..... סעיף יח'- שחיטת כוי ביו"ט: .....
- 22..... סעיף יט'- שחט וצריך לכסות בדם: .....
- 22..... סעיף כ'- שחט ציפור מעיו"ט ולא כיסה דמה: .....
- 22..... סימן תצט' - דין מליגה ומליחת ביו"ט: .....**
- 22..... סעיף א'- הרגלת העור מן החיה ביו"ט: .....
- 22..... סעיף ב'- מליגה ביו"ט: .....
- 23..... סעיף ג'- עור הבהמה ששחט ומליחת הבשר: .....
- 23..... סעיף ד'- חלבי בהמה שנשחטה: .....
- 23..... סעיף ה'- שימוש בעלי ביו"ט: .....
- 23..... סימן תק' - דין הנצרך לבשר ביום טוב היאך יתנהג, וסדר מליחתו: .....**
- 23..... סעיף א'- כיצד לוקחים בשר היו"ט (משום מקח וממכר): .....
- 24..... סעיף ב'- איסור נוספים משום "עובדין דחול": .....
- 24..... סעיף ג'- עשיית נקב בבשר: .....
- 24..... סעיף ד'- מליגה ותיקון העוף ביו"ט: .....
- 24..... סעיף ה'- מליחת בשר ועוף ביו"ט: .....
- 24..... סעיף ו'- ניקור ביו"ט: .....
- 25..... סימן תקא'- עצים האסורים והמותרים ביו"ט: .....**
- 25..... סעיף א'- חיתוך (ביקוע) עצים להבערת אש: .....
- 25..... סעיף ב'- שלא לטרוח טרחה יתירה במקום שלא צריך: .....
- 25..... סעיף ג'- איסוף עצים להסקה: .....
- 26..... סעיף ד'- שימוש בעלים שעפים ברוח: .....
- 26..... סעיף ה'- עצים שנשרו מן האילן ביו"ט: .....
- 26..... סעיף ו'- הסקת האש בכלים ושבריהם: .....
- 26..... סעיף ז'- הסקה באוכלים ובקליפותיהם: .....
- 27..... סימן תקב' - דיני האש ביום טוב: .....**
- 27..... סעיף א'- איסור הבערת אש ודינים נוספים בהדלקת המדורה: .....
- 28..... סעיף ב'- לקיחת עץ ממדורה שדולקת: .....
- 28..... סעיף ג'- שימוש בבקעת (של עץ) לדברים אחרים: .....

- 28..... סעיף ד'- בישול בקדרות חדשות ביו"ט:
- 29..... סימן תקג'- שלא להכין מיום טוב לחבירו:**
- 29..... סעיף א'- איסור הכנה מיו"ט לחברו:
- 30..... סעיף ב'- חימום מים לצורך יו"ט:
- 31..... סימן תקד'- דין התבלין בי"ט:**
- 31..... סעיף א'- כיצד דכין תבלין/מלח ביו"ט:
- 32..... סעיף ב'- הולכת תבלין דרך רה"ר:
- 32..... סעיף ג'- כתישה במכתשת:
- 33..... סעיף ד'- מדידת תבלין ביו"ט:
- 33..... סימן תקה'- דין החולב בהמה בי"ט:**
- 33..... סעיף א'-
- 34..... סימן תקו'- דיני לישנה ביום טוב:**
- 34..... סעיף א'- מדידת קמח ביו"ט:
- 35..... סעיף ב'- ריקוד וניפוי הקמח ביו"ט:
- 36..... סעיף ג'- הפרשת חלה ביו"ט:
- 36..... סעיף ד'- מה יעשה עם חלה שהפריש ביו"ט:
- 36..... סעיף ה'- אפיית הרבה פתין ביו"ט:
- 36..... סעיף ו'- אפיית קמח או עיסה שיש לו בשותפות עם גוי:
- 37..... סעיף ז'- יש לו פת נקיה ופת הדראה:
- 37..... סעיף ח'- עשיית שאור ביו"ט:
- 37..... סעיף ט'- הפרשת מתנות מבהמה שנשחטה:
- 37..... סימן תקז'- דין אפייה ביום טוב:**
- 37..... סעיף א'- אפיה בפורני(תנור גדול):
- 38..... סעיף ב'- עצים שנשרו מן העץ ביו"ט:
- 38..... סעיף ג'- מתקן מנא בלקיחת עץ לשימוש חדש:
- 38..... סעיף ד'- גריפת תנור ביו"ט:
- 39..... סעיף ה'- מעשים שונים בתנור וכירים חדשים:
- 39..... סעיף ו'- אפיית פת בתנור יותר מכדי צורכו:
- 40..... סעיף ז'- גיבול ומירוח לסתימת פי תנור ביו"ט:
- 40..... סימן תקח'- דברים האסורים בי"ט להכנת צלי:**
- 40..... סעיף א'- דברים האסורים משום שמתקן אותם:
- 40..... סעיף ב'- פציעת אגוזים:
- 41..... סימן תקט'- כמה דינים פרטיים להלכות י"ט:**
- 41..... סעיף א'- תיקון שפוד ביו"ט(כדוגמא לעשיית מלאכה במכשירי אוכל נפש ביו"ט):
- 42..... סעיף ב'- חיתוך שפוד והשחזת סכין ביו"ט:

- 43..... סעיף ג'- תפירת עופות ממולאים ביו"ט:
- 43..... סעיף ד'- חתיכת עוף ביו"ט:
- 43..... סעיף ה'- ליבון והגעלת כלים ביו"ט:
- 44..... סעיף ו'- ניקוב חבית ביו"ט להוצאת השתיה:
- 44..... סעיף ז'- הטבלת כלים ביו"ט:
- 45..... סימן תקי'- כמה דברים האסורים לעשות ביו"ט ואיזו מהם מותרים על ידי שינוי:**
- 45..... סעיף א'- מלילת קטניות:
- 45..... סעיף ב'- דין בורר ביו"ט:
- 46..... סעיף ג'- סינון במסננת:
- 46..... סעיף ד'- תליית המשמרת:
- 46..... סעיף ה'- עשיית גבינה וחמאה ביו"ט:
- 46..... סעיף ו'- חתוך הירק:
- 46..... סעיף ז'- תיקון ומליחת מאכלים ביו"ט:
- 47..... סעיף ח'- נשיאת משא גדול ביו"ט:
- 47..... סעיף ט'- כיצד מוליכין את התבן:
- 47..... סעיף י'- נשיאת משאות:
- 47..... סעיף יא'- שינוי בהבאת עצים:
- 48..... סימן תקיא'- הבערה ולהחם מים מותר בי"ט:**
- 48..... סעיף א'- הדלקת מדורה לחימום:
- 48..... סעיף ב'- חימום מים רוחצה בחמין ביו"ט:
- 49..... סעיף ג'- טבילה ביו"ט מטומאתו:
- 50..... סעיף ד'- עשיית מוגמר (בשמים על גחלים):
- 50..... סימן תקיב'- שלא לבשל לצורך כותים בי"ט:**
- 50..... סעיף א'- הזמנת גוי ובישול עבורו ביו"ט:
- 52..... סעיף ב'- אפיית פת לבני חיל של כותים:
- 52..... סעיף ג'- בישול לצורך הכלבים:
- 52..... סימן תקיג'- דין ביצה שנולדה ביום טוב:**
- 52..... סעיף א'- דין ביצה נולדה ביו"ט:
- 53..... סעיף ב'- ספק נולדה ביו"ט:
- 53..... סעיף ג'- תבשיל שנתבשלה בו ביצה שנולדה ביו"ט:
- 54..... סעיף ד'- כפיית כלי על הביצה שנולדה:
- 54..... סעיף ה'- ביצה שנולדה בזמנים שונים:
- 54..... סעיף ו'- מאיזה שלב נחשב ש"נולדה" והאם מותר לקחת ביצה מן הגוי ביו"ט:
- 55..... סעיף ז'- השוחט תרנגולת ביו"ט ומצא בה ביצים:
- 55..... סעיף ח'- אפרוח שנולד ביו"ט:
- 55..... סימן תקיד'- שלא לכבות בי"ט:**
- 55..... סעיף א'- כיבוי אש (שלא לצורך אוכל נפש) אסור:

- 57..... סעיף ב'- כיבוי הפתילה: .....
- 58..... סעיף ג'- גרם כיבוי: .....
- 58..... סעיף ד'- חיתוך פתיל ביו"ט לצורך הדלקתה: .....
- 58..... סעיף ה'- איזה נר מותר להדליק ביו"ט: .....
- 59..... סעיף ו'- נתינת נר על אילן מעי"ט: .....
- 59..... סעיף ז'- עשיית כלי מנר חרס רך: .....
- 59..... סעיף ח'- חיתוך הפתילה ביו"ט: .....
- 60..... סעיף ט'- תיקון הפתילה להדלקה: .....
- 60..... סעיף י'- הסרת הפחם מן הנר הדולק: .....
- 60..... סעיף יא'- ברכת הנר: .....
- 60..... סימן תקט"ו - דין דברים הבאים ביום טוב חוץ לתחום: .....**
- 62..... סעיף ב'- עשה הגוי לעצמו: .....
- 63..... סעיף ג'- ספקות: .....
- 63..... סעיף ד'- ראש השנה/יו"ט הצמוד לשבת: .....
- 64..... סעיף ה'- דבר שבא מחוץ לתחום: .....
- 64..... סעיף ו'- כשלא ידוע לצורך מי הגוי הביא: .....
- 64..... סעיף ז'- ספק אם הובא מחוץ לתחום: .....
- 65..... סעיף ח'- תחומין בר"ה: .....
- 65..... סעיף ט'- ישראל ששיגר מתנה לחברו והגוי התעכב והביאה ביו"ט: .....
- 66..... סימן תקט"ז - דין איזה דברים מותרים לשלוח בי"ט: .....**
- 66..... סעיף א'- מה מותר לשלוח לחברו: .....
- 66..... סעיף ב'- לא ישלח בדרך שאוושא מילתא: .....
- 66..... סעיף ג'- שולחים גם בגדים ואפילו תפילין: .....
- 67..... סימן תקי"ז - באיזה אופן מותר ליקח ביום טוב מן החנוני מיני מאכל: .....**
- 67..... סעיף א'- לקיחת מטכל מחנוני ישראל או גוי: .....
- 67..... סעיף ב'- ישראל שאמר לגוי מבעו"י: .....
- 67..... סעיף ג'- לומר לגוי מלא לי יין: .....
- 67..... סעיף ד'- מדידה ביו"ט: .....
- 68..... סימן תקי"ח - דיני הוצאה מרשות לרשות בי"ט: .....**
- 68..... סעיף א'- הוצאה מרשות לרשות ביו"ט: .....
- 69..... סעיף ב'- הוצאה בשביל גוי: .....
- 70..... סעיף ג'- דין מוקצה בעץ שעשה ממנו שיפוד ביו"ט: .....
- 70..... סעיף ד'- טלטול סולם כדי ליטול גוזלות: .....
- 71..... סעיף ה'- גרף של רעי: .....
- 71..... סעיף ו'- בהמה שמתה ביו"ט: .....
- 71..... סעיף ז'- שימוש בערמות תבן שבאוצר: .....
- 71..... סעיף ח'- שימוש בעצים הסמוכים לסוכה לצורך יו"ט: .....
- 71..... סעיף ט'- שימוש בפירות שנפלו מבית: .....

- 72..... סימן תקיט' - צירי דלתות מותר להסיר ולהחזיר לצורך י"ט:
- 72..... סעיף א' - פתיחת תריסי חנויות ביו"ט:
- 72..... סעיף ב' - בניית כלים העשויים מחוליות:
- 72..... סעיף ג' - בניין וסתירה בכלים ביו"ט:
- 72..... סעיף ד' - קטימת דברים:
- 72..... סעיף ה' - קמטים שעושות הנשים:
- 73..... סימן תקכ' - לכבד הבית:
- 73..... סעיף א' - כיבוד הבית ביו"ט דינו כבשבת:
- 73..... סימן תקכא' - דין שלשול פירות ביום טוב ממקום למקום:
- 73..... סעיף א' - טרחא יתירה:
- 73..... סעיף ב' - כיסוי מפני הדלף:
- 73..... סעיף ג' - ביטול כלי מהיכנו:
- 73..... סימן תקכב' - קצת דברים האסורים לטלטל ביום טוב:
- 73..... סעיף א' - דברים שאסור לצאת איתם משום זלזול:
- 74..... סעיף ב' - הוצאת אדם על כסא משום כבודו:
- 74..... סעיף ג' - יציאה עם מקל לנכה:
- 74..... סעיף ד' - הנהגת בהמה במקל:
- 74..... סימן תקכג' - דינים הנוהגין בבהמות ביום טוב:
- 74..... סעיף א' - הסרת זבוכים מבהמה:
- 74..... סעיף ב' - גירוד בהמה במגרדת:
- 74..... סעיף ג' - יילוד בהמה ביו"ט:
- 74..... סעיף ד' - סיוע לבהמה בלידה:
- 75..... סימן תקכד' - כמה דברים האסורים ביום טוב:
- 75..... סעיף א' - דברים האסורים ביו"ט משום גזירת חכמים:
- 75..... סעיף ב' -
- 75..... סימן תקכה' - דין הלואה ביו"ט:
- 75..... סעיף א' - ניתן לתבוע הלואה שניתנה ביו"ט:
- 75..... סעיף ב' - גביית מאכלים לצדקה ביו"ט:
- 76..... סימן תקכו' - דין מת ביום טוב:
- 76..... סעיף א' - התעסקות וקבורת מת ביו"ט:
- 77..... סעיף ב' - איסור הלנת מת למחר בכדי שיתעסקו בו ישראל:
- 77..... סעיף ג' - בשבת וביו"כ אסור אפ"י ע"י עממין:
- 77..... סעיף ד' - ההתעסקות במת ע"י ישראל ביו"ט שני:
- 78..... סעיף ה' - נטילת שכר על חפירת קבר:
- 79..... סעיף ו' - יציאה וחזרה מן התחום לכבוד המת:

- 79..... סעיף ז'- רכיבה על הבהמה לליווי המת: .....
- 79..... סעיף ח'- יציאה ביו"ט שני להביא מת שלא ניתן לקבורה: .....
- 79..... סעיף ט'- דין "מת" לגבי תינוק שנפטר ביום השלושים ללידתו: .....
- 80..... סעיף י'- הסרת ערלה מנפל ביו"ט שני: .....
- 80..... סעיף יא'- קריעה על המת: .....
- 80..... סעיף יב'- מתי קוברים ביו"ט שני: .....
- 80..... סימן תקכו' - דיני עירוב תבשילין: .....**
- 80..... סעיף א'- עירוב תבשילין: .....
- 81..... סעיף ב'- המאכלים בעירוב תבשילין: .....
- 82..... סעיף ג'- שיעור התבשילין: .....
- 82..... סעיף ד'- תבשיל הראוי ללפת בו הפת: .....
- 82..... סעיף ה'- מה נחשב "תבשיל": .....
- 82..... סעיף ו'- עדשים שבשולי קדירה ושמנונית שבסכין: .....
- 82..... סעיף ז'- מצוה על כל אדם לערב ולרב העיר לערב על כל בני העיר: .....
- 83..... סעיף ח'- אינו צריך לפרט למי מניח אלא באופן כללי: .....
- 83..... סעיף ט'- דעת מניח בעינן, דעת מי שהניחו לו- לא בעינן: .....
- 84..... סעיף י'- שצריך המערב לזכות למי שמערב עבורו ע"י אחר: .....
- 84..... סעיף יא'- הגבהת העירוב לצורך קנייתו: .....
- 84..... סעיף יב'- נוסח האמירה בעירוב התבשילין: .....
- 84..... סעיף יג'- עירוב לא מועיל מיו"ט ראשון לשבת: .....
- 85..... סעיף יד'- האם מועיל עירוב של יו"ט אחד ליו"ט אחר: .....
- 85..... סעיף טו'- נאכל העירוב: .....
- 85..... סעיף טז'- אכילת העירוב: .....
- 85..... סעיף יז'- התחיל במעשיו ונאכל העירוב: .....
- 86..... סעיף יח'- שימוש במאכלי יו"ט לשבת אחר שאבד העירוב: .....
- 86..... סעיף יט'- הדלקת נר שבת למי שלא עירב תבשילין: .....
- 86..... סעיף כ'- דין מי שלא עשה עירוב תבשילין: .....
- 87..... סעיף כא'- נזכר שלא עירב- מה עוד יכול לעשות: .....
- 87..... סעיף כב'- עירוב ביו"ט ראשון על תנאי: .....
- 87..... סעיף כג'- מי שעבר ובישל שלא לצורך יו"ט: .....
- 87..... סעיף כד'- מי שבישל לצורך מחר בהערמה: .....
- 88..... סימן תקכה' - דיני ערובי חצירות בי"ט: .....**
- 88..... סעיף א'- דיני עירוב ביו"ט: .....
- 88..... סעיף ב'- עירובי חצירות ביו"ט שחל להיות בע"ש: .....
- 88..... סימן תקכט' - דיני שמחת יום טוב: .....**
- 88..... סעיף א'- דיני שמחת יו"ט: .....
- 89..... סעיף ב'- חובה לשמוח ביו"ט: .....
- 89..... סעיף ג'- שמחה ולא קלות ראש: .....

הלכות יום טוב**סימן תצה' - איזה מלאכות אסורים בי"ט:****סעיף א' - איסור מלאכה ביו"ט:**

שו"ע - "כל מלאכה האסורה בשבת אסורה ביום טוב, חוץ ממלאכת אוכל נפש¹, וחוץ מהוצאה והבערה² וכן מכשירי אוכל נפש³ שלא היה אפשר לעשותה מאתמול⁴."

- ¹ **אוכל נפש** - התירה התורה הכנת אוכל נפש ביו"ט, אפילו בדבר הכרוך העשיית מלאכה, שנאמר "אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם". אלא שגם בתוך כך ישנם **גדרים ומקרים בהם אסרו עשיית מלאכה אפילו לצורך אוכל נפש**:
1. **טור בשם הרא"ש (ד' מלאכות אסורות)** - קצירה, טחינה, בצירה וסחיטה - אלו מלאכות האסורות ביו"ט, אע"פ שהם לצורך אוכל נפש - כפי שיתבאר להלן בסע' ב'.
  2. **הרמב"ם (מרחיב את האיסור)** - כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב יו"ט ואם יעשו אותה בעיו"ט לא יהיה בכך חיסרון או הפסד - אסור לעשותה ביו"ט. **הטעם** - שלא ימצא אדם את עצמו עוסק ביו"ט בכל אותן מלאכות ויבטל משמחת יו"ט. [וזוה אסור רק לרמ"א, כמבואר כאן בסע' א', אבל לשו"ע - כבר כתב הבה"ל כאן - שמלאכות אלו לא נאסרו].
  3. **המגיד משנה - כל מלאכת עבודה** - דהיינו שאין האדם רגיל לעשות לעצמו אלא קונה ממישהו או משתמש בעבד וכד' - אסורה ביו"ט. כגון: טחינה, קצירה וד' - אין האדם עושה בעצמו אלא יש לו עובדים או שקונה בחנות, אבל בישול למשל - זה דבר שהאדם עושה בעצמו.
  4. **הרשב"א, ט"ז, רש"ל (ע' שה"צ, יח')** - כתבו שמלאכת עבודה עם טרחה רבה אסורה מן התורה באוכל נפש, ולא התירה התורה באוכל נפש אלא מה שהוא דרך לעשות ליום זה.
  5. **לא התירו אוכל נפש אלא בדבר השווה לכל נפש** - למעט דבר שאינו ראוי אלא למפונקים או לחולים - אסור. (כפי שיתבאר לקמן סימן תקיא').

² **הוצאה והבערה**: בשתי מלאכות אלו יש דין מיוחד כנלמד במסכת ביצה דף יב' - שם נפסקה הלכה כבית הלל שמוציאין את הקטן, ואת הספר תורה וכד' לרה"ר, וה"ה לעניין הבערה - בהם אנו אומרים - "מתוך שהותרה לצורך הותרה נמי שלא לצורך". **הטעם שדווקא 2 אלו - כתב הב"י** משום שמלאכת הוצאה עיקרה זה בשביל מאכל (אפילו שהתירוה לכל דבר), ולעניין הבערה יש פסוק מפורש שמעט - "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת" - שדווקא בשבת אסור אבל ביו"ט מותר. פרטי דינים אלו יתבארו בע"ה בסימנים תקיא, תקי"ח.

³ **מכשירי אוכל נפש** - הזכירים כאן השו"ע והוא ע"פ ביצה דף כח: אך עיקר פרטיהם יבוארו בסימן תקח, תקט'. **השו"ע כתב** - שמכשירי אוכל נפש שא"ה היה לעשותם מאתמול - מותרים כאוכל נפש ביו"ט. **וכתב המשנ"ב (ו')** שאם אפשר היה לעשותם מאתמול הוי כשאר מלאכות שאסור מן התורה.

⁴ **מלאכות האסורות ומותרות ביו"ט**: הוקשו חגי ישראל לשבת לעניין איסור המלאכה - שכל מלאכה האסורה בשבת אסורה ביו"ט חוץ ממלאכת אוכל נפש. דבר זה נאמר **במשנה במגילה ז'**: "אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד", והטעם דכתיב - "אך אשר יאכל כל נפש הוא לבדו יעשה לכם". **איסורי דרבנן**: איסור זה תקף גם לאיסורי ה"דרבנן" - השבות, וכך למדנו במשנה בביצה לו: - "כל שחייבין עליו משום שבות ומשום רשות... חייבין עליו ביו"ט".

רמ"א- יויש מחמירין אפילו באוכל נפש עצמו כל שאינו מפיג טעם כלל, אם עשאו מערב יום טוב⁵ (א"י ומהרי"ל); מיהו אם לא עשאו מערב יום טוב ויש בו צורך י"ט, מותר לעשותו ע"י שינוי (סמ"ק ורי"ף)."

סעיף ב' - מלאכת אוכל נפש שאסור חכמים:

שו"ע- "קצירה וטחינה ובצירה וסחיטה⁶ וצידה, אף על פי שהם מלאכת אוכל נפש אסרום חכמים"⁷.

מאכלים שיכול היה להכינם מבעוד יום- הלכה למעשה:

- **שו"ע-** "כל מלאכה אסורה ביו"ט... חוץ ממלאכת אוכל נפש"- מכך שאינו מחלק משמע שכל מלאכה של אוכל נפש הוא מתיר! וכ"כ **בבה"ל כאן**.
[כתב המשנ"ב(ה')] - "משמע דלדעת המחבר אוכל נפש גופה מותר אפילו אפשר לעשותה מאתמול" **אבל** - "מיהו דבר שדרך לעשותו בפעם אחת לימים רבים (כר"ן) גם להמחבר אסור בדבר טוב מאתמול ולא יפיג טעמו. כדלקמן סימן תקי"ג" אבל ע"י שינוי יהיה מותר ע"פ הגר"א גם אם זו מלאכה שאורכת לכמה ימים ואפשר לעשותה מאתמול].
- **הרמ"א חולק ומביא את הרמב"ם, או"ז ומהרי"ל כיש מחמירין-** לאסור מלאכה אפילו באוכל נפש עצמו כל שאינו מפיג טעם כלל אם עושה אותה מעיו"ט- שגם על מלאכות כאלו גזרו חכמים שלא לעשותם ביו"ט כדי שלא תיבטל ממנו שמחת יו"ט.
אולם, ממשיך הרמ"א, אם סו"ס לא עשה מעיו"ט ויש לו צורך בו- מותר לשיטה זו לעשותה ע"י שינוי.
ובמשנ"ב(ב') כתב שאם הוא נאנס ולכן לא יכל לעשותה מעיו"ט- מותר לעשותה אפילו בלא שינוי. **ושהמג"א התיר לכתחילה** לשהות ולעשות מלאכה כזו למחר(ביו"ט) עם שינוי, **אבל ה"בגדי ישע" פקפק בכך**.
המשנ"ב(ח') כתב למעשה- שהאחרונים נקטו כשיטת המחמירים **שהובאה ברמ"א**, והחמירו שלא להתיר מלאכה שאפשר היה לעשותה מעיו"ט ולא היה שינוי במאכל. אבל מלאכות כמו לישה, שחיטה, אפיה, בישול וכד'- הן מלאכות שכלל שהמאכל יותר "טרי" הוא יותר טעים ולכן שרי.
בפסקי תשובות(ד') כתב של שינוי שהוא שיהיה במאכל אם יכין אותו מאתמול- מאפשר להכין אותו ביו"ט, ואפילו שינוי במראה בלבד(ולא בטעם) וכד'. **לפ"ז נראה** שכמעט כל מאכל נכנס בגדר זה לקולא- כי כמעט ואין מאכל כזה שאינו טוב יותר כשהוא טרי.
- **סחיטת פירות הדר:** למדנו שסחיטה אסורה כי היא אחת מ-ד' מלאכות שאמרו חכמים שאסורות כי אלו מלאכות שעושים לימים רבים או שדרך לעשותם הרבה יחד ויבטל משמחת יו"ט.
ומכאן עולה השאלה לגבי סחיטת מיץ פירות טרי- האם מותר ביו"ט?
בפסקי תשובות(ז') הביא מחלוקת אחרונים בעניין:
- **יש שכתבו-** שאכן כיוון שלא מתקיימים הטעמים הנ"ל שהרי אין הדרך לסחוט סחיטה כזו לזמן רב וגמאין בכך עבודה קשה- אזי יש להתיר לעשות כן ביו"ט- ודווקא כשעושה בשינוי.
- **ויש שכתבו(שש"כ ועוד)-** שאין לסטות מסתימת הפוסקים וכיוון שסחיטה היא אחת מ-ד' המלאכות סתם השו"ע- אין לסמוך ולהיתר אותה אפילו לכוס אחת של מיץ תפוזים וכד'.
- **מלאכות אוכל נפש שאסורות:** ישנן מלאכות שאע"פ שהם לצורך אוכל נפש- בכל זאת הם אסורות ביו"ט כשהטעם הכללי הוא כי עשייתם גורמת למניעת שמחת יו"ט או לטרחא מרובה שאינה ראויה ביו"ט.
מקור הדברים הובא בטור בשם הרא"ש(ד' מלאכות אסורות)- קצירה, טחינה, בצירה, סחיטה וצידה- אלו מלאכות האסורות ביו"ט, אע"פ שהם לצורך אוכל נפש- כפי שיתבאר להלן בסע' ב'. **ופירושו הטעם:**
- **ר"י-** לפי שאדם רגיל לקצור שדהו כאחד ולעשות הרבה יחד תשו חכמים שאם נתיר להם ביו"ט- יבוא האדם לקצור כל שדהו וכד' וימנע משמחת יו"ט.
- **ר"ן-** ג"כ סובר שאסורות מדרבנן- כי חכמים אסרו מלאכות שאורכות לכמה ימים.

סעיף ג'- שביתת בהמתו ביו"ט:

שו"ע - "אין מוציאין משא על הבהמה ביום טוב"⁸.

סעיף ד'- דין מוקצה ביו"ט:

שו"ע - "מוקצה, אעפ"י שמותר בשבת החמירו בו ביום טוב ואסרוהו".

רמ"א - "ויש מתירין מוקצה אפילו ביי"ט (טור בשם פוסקים)⁹; אבל נולד אסור, לדבריהם, אפילו בשבת¹⁰. וכל מוקצה שאינו בעלי חיים, כגון אוצר של פירות ועצים, סגי כשיאמר: מכאן אני נוטל,

• ולגבי מלאכת צידה- כתב הטור- "צידה אסורה מטעם שפעמים שתעלה במצודתו דגים הרבה ודמי לעובדן דחול".

❖ **האם מלאכות אלו אסורות מהתורה: הירושלמי עצמו (ביצה, פ"א, ה"י) מביא לאסור מלאכות אלו (קצירה, טחינה וכו') והוא מתבסס שם על כתובים מן התורה. מתוך כך נחלקו הראשונים בגדר האיסור:**

- **יש שאמרו (רמב"ם, ר"ן ועוד) שהאיסור במלאכות אלו הוא רק מדרבנן והירושלמי שהביא את פסוקי התורה זה אסמכתא בעלמא.**
- **אבל הרשב"א ועוד סוברים שהאיסור במלאכות אלו מן התורה, והראיה מהירושלמי שלמד כן מן הפוסקים בתורה.**

השו"ע הכריע כאן במפורש שהם רק מדרבנן: "קצירה וטחינה... אע"פ שהם מלאכות אוכ"נ- אסרום חכמים".

אבל במשנ"ב כתב- "והרבה פוסקים חולקין וסוברין דמלאכת עבודה הנ"ל אסור מן התורה אפילו באוכ"נ".

⁸ **האם יש חיוב שביה על בהמתו ביו"ט: הכלבו מביא שיי"א שאין לאסור מלאכה של בהמתו ביו"ט. הוא דן בשיטתם וכותב שאינו מבין מניין להם זה? הרי כל מלאכה שנאסרה בשבת- נאסרה גם ביו"ט, ואוי מכיוון ששביתת בהמתו ומחמר אינם מכלל לט' אבות מלאכה? וממילא אינם בכל "לא תעשה כל מלאכה" ועוד ששביתת חמורו ובהמתו נאמרה דווקא בשבת ולא הזכירה ביו"ט? אך גם דברים אלו דחה הכלבו וכתב- שכיוון שלא מצינו בכל הפוסקים מי שמחלק וכותב שאין איסור על שביתת בהמתו- אין לומר כן, והוי שביתת בהמתו ככל מלאכות יו"ט שאסורות כמו בשבת. וכ"פ הרמב"ם והסמ"ג- שאין מוציאין משא על גבי בהמה ביו"ט.**

⁹ דיני מוקצה ביו"ט:

- **המשנה בתחילת מסכת ביצה** מביאה מחלוקת בין ב"ש לב"ה: "ביצה שנולדה ביו"ט בית שמאי אומרים- תאכל, ובית הלל אומרים- לא תאכל". ואילו במסכת שבת מצינו מחלוקת שלכא' **סותרת משנה זו:** "ב"ש אומרים מגביהין מעל השולחן קליפין ועצמות, וב"ה אומרים מסלק הטבלא כולה ומנערה"- משמע שלב"ש כן יש מוקצה ואילו לב"ה אין מוקצה? והרי במשנה בביצה למדנו הפוך?
- **מתרץ רב נחמן- גבי שבת שסתמו לנו שהלכה כרבי שמעון דלית ליה מוקצה- הלכה כב"ה שאמרו שאין מוקצה. אבל גבי יו"ט שהלכה כרבי יהודה שיש לו מוקצה אנו אומרים שכך סברי ב"ה. דהיינו- בשבת אין מוקצה וביו"ט יש מוקצה.**
- **וכ"פ הרי"ף- "דבשבת נקטינן כר"ש וביו"ט נקטינן כר' יהודה", וכ"פ הרמב"ם. הסברא: כיוון שיו"ט קל משבת- החמירו בו יותר לעניין מוקצה שלא יבואו לזלזל בו.**
- **אבל בה"ג, רש"י, ר"י, ר"ת סברי כרבי שמעון בין בשבת בין ביו"ט, אלא שר"ת ור"ח חילקו- שאמנם לעניין מוקצה אין הלכה כרבי יהודה ביו"ט, אבל לעניין דין נולד הלכה כרבי יהודה שיש איסור נולד ביו"ט.**

פסיקת ההלכה במוקצה:

- **השו"ע כתב כסיעת הרי"ף והרמב"ם המחמירה- מוקצה חמור ביו"ט משבת, והיינו שהלכה כרבי יהודה (פירוש- מה שהתירו בשבת לטלטל דלא הוי מוקצה) (כרבי שמעון בסימן שי'). והסביר המשנ"ב (טו') טעם שהחמירו בו יותר- כי יו"ט קל "שהרי הרבה מלאכות מותרים לו לצורך אוכל נפש ואם נקל לו במוקצה יבוא להקל גם בשאר איסורי יום טוב.**

ואין צריך שירשום (רבינו ירוחם נ"ד ח"ג). ומותר להכין מיום טוב ראשון לשני בבי ימים טובים של גלויות¹¹ (כל בו). ועיין לעיל סימן ש"י כל דיני מוקצה".

סימן תצו' - דיני י"ט שני של גלויות:

סעיף א' - דין יו"ט שני והעובר עליו:

שו"ע - "בגלויות שעושין שני ימים טובים מספק, כל מה שאסור בראשון אסור בשני והיו מנדין למי שמזלזל בו; ואם הוא צורבא דרבנן, לא היו מחמירין לנדותו אלא היו מלקין אותו"¹².

סעיף ב' - החילוק בין יו"ט ראשון לשני:

שו"ע - "אין חילוק בין ראשון לשני אלא לענין מת, וכן לכחול את העין; הגה: או שאר חולי שאין בו סכנה (ר"ן פרק אין צדין) ואף על פי שאסור בראשון אלא על ידי אי"א אין בו סכנה, בשני

• אבל הרמ"א הביא את השיטה המקילה כבה"ג וסיעתו - שיש להתיר מוקצה ביו"ט, כמו רבי שמעון, אבל מ"מ איסור נולד כן יש ביו"ט (שלא כהני סוברים שגם נולד מותר ביו"ט).

¹⁰ "נולד" ביו"ט לצורך אוכל נפש, כגון הכנת גלידה ביו"ט:

הרמ"א כתב כאן במפורש - שנולד אסור ביו"ט כמו בשבת. אלא שיש לדון - מה הדין במקום שרוצה להשתמש בנוולד לצורך אוכל נפש - כגון הקפאת מים ליצירת קרח וכד'.

- יש שכתבו שאף לצורך אוכל נפש אסרו מוליד ונולד.

- ויש שכתבו (שש"כ בשם הגרש"א) שכשם שהתירו לעבור על איסורי תורה לצורך אוכל נפש עאכו"כ שיהיה מותר לעבור על איסור דרבנן של מוליד/נולד.

¹¹ **הכנה מיו"ט ראשון לשני:** מה שהתירו כאן הכנה מיו"ט ראשון לשני הוא רק בשלא עושה מעשה בפועל אלא אמירה בעלמא כגון שבא לאוצר של פירות ביו"ט ראשון ואומר מכאן אטול פירות למחר, אבל הכנה של מעשה אסורה, כמבואר בסימן תקג'.

¹² **דין יו"ט שני של גלויות כדין יו"ט ראשון:** בגמ' בפסחים נב' למדנו - שמי שעבר על יו"ט שני היו מנדים אותו - "מנדין על שני יו"ט של גלויות" - וה"מ, אומרת הגמרא, דווקא לאדם רגיל, אבל צורבא מרבנן אין מנדים אותו אלא רק נותנים לו מכת מרדות.

מי שעובר על דין דרבנן - האם משתמינן ליה או שנותנים לו מכת מרדות: הקשה הר"ן כיצד כאן משמע שמי שעובר על דין דרבנן משמתינן ליה ואילו במקומות אחרים משמע שמי שעובר על דין דרבנן (כמו המבשל בחמי טבריא) רק מלקים אותו?

ותירץ: שדבר שיקרו מן התורה ורק עבר על גדר שגדרו בו חכמים - בזה עונשו קל ולא חיישינן שהכל ייעקר ולכן מספיק להענישו במכת מרדות. אבל דין שכל כולו מדרבנן ומישהו עבר עליו - בזה חיישינן שכל הדין ייעקר ולכן הענישו אותו בעונש חמור שישמתו אותו.

והקשה הב"י - אם כן מדוע כאן למדנו ש"מנדין על שני יו"ט של גלויות"? והרי יו"ט ראשון עיקרו מן התורה (ואמרנו שבמקרה כזה רק מלקין מכת מרדות)?

ותירץ בעצמו - שהכוונה היא שכללו את שני הי"ט יחד אבל באמת מנדים רק על מי שעובר על יו"ט שני של גלויות שהוא אין לו עיקר מן התורה אלא כולו מדרבנן ועל כל כן משמתינן.

לפ"ד יוצא - שיו"ט שני חמור בזה מיו"ט ראשון - כי בראשון מי שעבר חייב רק מכת מרדות, אבל מי שעבר ביו"ט שני מנדים אותו.

מותר אפילו ע"י ישראל, חוץ מיו"ט שני של ראש השנה דשני ימים קדושה אחת אריכתא הן. הגה: ודוקא שבות דרבנן דומיא דמכחל עינא, אבל אב מלאכה אסור לישראל לעשותו אפילו ביו"ט שני (ר"ן פרק אין צדין והמגיד פי ראשון).

סעיף ג' - בן א"י שנסע לחו"ל ונמצא שם ביו"ט שני:

שו"ע - "בני ארץ ישראל שבאו לחוצה לארץ, אסורים לעשות מלאכה ביום טוב שני ביישוב, אפילו דעתו לחזור; וכל זמן שלא הגיע ליישוב, אפילו אין דעתו לחזור, מותר, לפי שעדיין לא הוקבע להיות כמותן. אבל אם הגיע ליישוב, ואין דעתו לחזור, נעשה כמותן ואסור בין במדבר בין ביישוב. וכל חוץ לתחום אין נותנין עליו חומרי מקום שהלך לשם"¹³.

סימן תצז' - דיני הכנה ביום טוב:

סעיף א' - צידת דגים¹⁴:

שו"ע - "אין צדין דגים מן הביברים".

רמ"א - "אפילו במקום שאינם מחוסרים צידה, לפי שהביבר רחב הרבה והדגים נשמטים אילך ואילך (המגיד פי"ב)¹⁵".

¹³ כ"כ ארחות חיים ע"פ חולין קי'. ואפילו בצנעה אסור לעשות שם מלאכה (שלא כט"ד שהתיר בצנעה).

והקלו הפוסקים - שדוןקא משנכנס ליישוב של ישראל אז חל עליו החיוב לנהוג כמותם, אבל כל שלא הגיע לעיר של ישראל - אין צריך להתנהג כחומרי אותה מדינה.

מה חייבים בני א"י שהגיעו לחו"ל להם שם ביו"ט שני - דווקא דברים של פהרסיא, כגון לבוש, אי עשיית מלאכה וכד', אבל כתב המשנ"ב (יג') שהנחת תפילין בצנעה ותפילת שמונה עשרה בלחש-כל אלה היו בצניעות ולא נראה כחולק ולכן שרי - כי לענין זה מטילים עליו את חומרי המקום ממנו הוא בא.

¹⁴ צידת חיה היא חלק מההכנה לאכילתה וממילא יש מקום להתירה משום מלאכת "אוכל נפש" שהותרה ביו"ט. אולם, לעיל בסימן תצה' (ב') למדנו וראינו כי ישנן מלאכות שאע"פ שהם עבור "אוכל נפש" אסרו אותם חכמים בשל שיש בהם מלאכה מרובה, בשל שניתן לעשותם מעיו"ט וכד'. לפ"ז גם איסור צידה יש מקומות שאסרו אותו ובזה ידון סימן זה.

¹⁵ **צידת דגים חיה ועוף:**

הגמ' בביצה כג' אומרת - "אין צדין דגים מן הביברים ביו"ט, ואין נותנין לפניהם מזנות. אבל צדין חיה ועוף מן הביברין... רשב"ג אומר לא כל הביברין שוים - זה הכלל: כל המחוסר צידה - אסור, ושאינו מחוסר צידה - מותר".

נחלקו הראשונים בהבנת המשנה:

- **רמב"ם -** הלכה כרשב"ג. וכך הוא מסביר אותו - רשב"ג התייחס לכל החיות - גם לדגים וגם לחיה ועוף - שבכולם יש את אותו כלל - שאם הביבר קטן והם לא מחוסרים צידה - אין בכלל צידה ושרי ביו"ט. אבל אם הביבר גדולה והם מחוסרי צידה - כל אלו אסורים ביו"ט.
  - **ראב"ד, רשב"א -** רשב"ג קאי רק על חיה ועוף, אבל לגבי דגים הוא מודה לת"ק שאסור לצוד אותם בכל מקרה, והטעם - כי הדגים מתחת למים והם סמויים מן העין ולכן אינם בדעתו והיו מוקצה ואסור לצודם.
- פסיקת ההלכה:** שו"ע כתב שאין צדים דגים מן הביברים - ולא חילק בין סוגי הביברים, והרמ"א הוסיף שזה אפילו ביברים קטנים שהם ניצודים בהם, כי הם כל הזמן נשמטים ובורחים.
- הטעם לאיסור בדגים:** בדגים יש דין מיוחד שהם אסורים בצידה בכל אופן (כמעט) משום שהם מכוסין מן העין ומצויים ביבר שהוא רחב יחסית כך שבכל מקרה שבא לצודם הם משתמטים ומתחבאים וממילא לא חשיב כניצודים כבר.

סעיף ב' - האכלת שאר חיות:

שו"ע - "דגים ועופות וחייה שהם מוקצה, אין משקים אותן ביום טוב ואין נותנים לפניהם מזונות שמא יבא ליקח מהם. וכל מה שאסור לאכלו או להשתמש בו מפני שהוא מוקצה"¹⁶, אסור לטלטלו¹⁷.

סעיף ג' - ספק צידה/ספק מוכן:

שו"ע - "אפילו ספק צידה אסור; כגון מצודות חיה דגים ועופות שהיו פרושות מערב יום טוב ולמחר מוציא בהם, אסורים אלא אם כן ידוע שניצודו מבעוד יום"¹⁸. ואם מצא המצודות מקולקלות מבערב יום טוב, בידוע שמערב יום טוב ניצודו".

המג"א מחדש - שאם המים צלולים ורואה את הדגים - כבר לא חשיבי מחוסרי צידה ואינם נשמטים ממנו בקלות ולכן יהיה מותר לצודם בביבר קטן. אבל יש אחרונים שחלקו כי מ"מ הוי מוקצה הדג שיצוד עכשיו, אך יש שדחו דבריהם ואמרו שכיוון שהדגים גלויים והרי הם ברשותו - לא חשיבי מוקצה כי הם אצלו ובדעתו וכמו חיה, ולכן אין בעיה לקחת אותם מן הביבר.

שו"ע להלן בסעיף ה' - שדגים שמצויים באמת המים אותם מותר לצוד כי הם ממש חשובים כניצודים ועומדים כי אמת המים יש בה גריעותא שהיא אינה רחבה כלל אפילו כביבר קטן.

הצורך ב"הכנה" כדי למנוע בעיה של מוקצה: מלבד עצם האיסור בצידה וההיתר לעשות כן במקום מצומצם כמו אמת המים שסתמה משני צידיה (סע' ה') יש עוד לדון האם יש בעיה של מוקצה בדגים שצד אותם: **ע"ז כתב המשנ"ב (יג)** - שמעשה הסכירה של אמת המים חשיב כמו שהזמין את הדגים לשימוש בהם, אלא שיש לחלק לעניין זה - אם דעתו הייתה שישתמש בכל הדגים - יכול לקחת איזה שירצה ולהחזיר למים מה שלא רוצה, אבל אם דעתו הייתה לקחת רק חלק - חייב להשתמש בכל מה שמוציא בידו כי אם יחזיר אותו למים איגלי מילתא שלא הייתה דעתו עליו והוי מוקצה למפרע.

¹⁶ **מדוע אסור להאכיל חיות ביו"ט: מהמחבר כאן משמע** שהטעם הא משום מוקצה - שכל חיה שהיא מוקצה אם יתן לה לאכול יש לחוש שמא יבוא לקחת אותה = לאכול אותה ביו"ט והנגיעה בה היא מוקצה. אבל בסעיף ז' כאן יש טעם אחר שמואב במחבר - הוא משום איסור צידה (ולא בשל מוקצה) והנפק"מ היא לחיות שאין בהם צידה - כגון חיות בייתיות - שבהן יש בעיה של מוקצה אבל אין בעיה של צידה.

האכלת חיות - פסיקת ההלכה: המשנ"ב (ד') כתב שהעיקר להלכה הוא כתולין את איסור ההאכלה באיסור צידה. ועפ"ז כתב בבה"ל (ד"ה דגים ועופות) - שמותר לאדם להאכיל את בהמתו כגון פרה שלו ביו"ט - כי הטעם הוא משום איסור צידה ובחיה ביתית שלו מותר לו להאכילה כי אין בה בעיה של צידה. וזו לשונו: "ובאמת אין סברא לומר דאסרו חכמים לבעלים לפרנס בהמה שלהם ביו"ט היכא דעומדת לחליבה אף דמזונותיה עליו ולא לחשש לצער בעלי חיים, וכל זה משום חשש שמא ישכח ויבוא לשוחטה ויעבור האיסור מוקצה שהוא לכל היותר מדרבנן".

איסור האכלת חיה בשבת: בשבת אין את הטעם של מוקצה, מכיוון שבשבת אין היתר להכין אוכל נפש ואין לחוש שמא יבוא לקחת אותה ולגעת בה. אלא הטעם שאסור לתת אוכל לחיה הוא בדומה לטעם של איסור צידה - שכיוון שיש בכך טרחה יתירה ואין עליו חיוב - אסור לו להאכיל ולטרוח וטרחה יתירה סתם בשבת

¹⁷ **האם מותר לקחת תרופות ביו"ט או שדינו שווה לשבת לעניין גזירת שחיקת סממני:**

יש בזה מחלק בין האחרונים, וכתב בפסקי תשובות (א'): "במג"א דייק מדברי המחבר שאסור... אמנם מצינו כמה מגדולי האחרונים שצידידו להתיר... כי בזמננו לא מצוי כלל שיכשלו בעוון "שחיקת סממנים... ולכן אף כי נתפשטה ההוראה ע"פ גדולי הפוסקים להחמיר לקחת תרופות ביו"ט ראשון, מ"מ המיקל יש לו על מה לסמוך...".

¹⁸ **ספק מוכן - לחומרא:** בגמ' בביצה ג: למדנו כלל - כל ספק מוכן - אסור" ולכאורה קשה הוא - שהרי הוי ספק דרבנן וכל ספק דרבנן לקולא?

אלא שתירצו רוב הראשונים - שזהו דין מיוחד בספק מוכן כיוון דהוי ליה דבר שיש לו מתירין, שהרי במוצאי יו"ט כבר לא יהיה בעיה - לכן אנו מחמירים בספק מוכן.

סעיף ד' - ספק מוכן ביו"ט שני:

שו"ע - "ספק מוכן מותר ביום טוב שני¹⁹ משום דהוי ספק ספיקא"²⁰.

סעיף ה' - צידת דגים מאמת המים שעשה לה סכר מערב יו"ט:

שו"ע - "אם סכר אמת המים בכניסה וביציאה מערב יום טוב, מותר ליקח²¹ ממנה דגים ביום טוב דהוה ליה ניצודין ועומדין, (מאחר שאמת המים היא צרה²² ואינן יכולים להשטט) (המגיד פ"א)²³."

סעיף ו' - צידת אווזים ותרנגולים שבחצר:

שו"ע - "אווזים ותרנגולים ויונים שבבית או שבחצר, העומדים לאכילה, מותר לצודן ואין צריכים זימון"²⁴.

סעיף ז' - צידת שאר חיה ועוף:

שו"ע - "שאר כל חיה ועוף שמחוסרים צידה, שצריך לומר הבא מצודה ונצודנו, אסור לצודן וליתן לפניהם מזונות; וכל שאין מחוסרים צידה, מותר לצודם וליתן לפניהם מזונות"²⁵.

¹⁹ **ביו"ט שני של ר"ה** - בזה יש להחמיר כיוון שיוא אריכתא הוא ואין אומרים בו ספק שמא אין היום הוא יו"ט.

²⁰ **יו"ט שני הוי ס"ס**: מכיוון שיש ס"ס - ספק לא ניצוד ביו"ט ובכלל ספק על יו"ט שני - אזי בס"ס לא אמרין דבק שיש לו מתירין אסור.

שיטת המחמירים: הרבה אחרונים (ח"א ועוד) סוברים - שהאידיא אנו בקיאים בקביעות הזמנים ואין אנו עושים יו"ט שני מספק אלא משום שמנהג אבותינו בידינו וא"כ מעיקר הדין שני הימים הם יו"ט כי כך קיבלו על עצמם. **לפ"ז אין לסמוך** בספק מוכן גם לא ביו"ט שני דלא נחשב כס"ס - כי קיבלנו על עצמינו יו"ט שני כיו"ט ראשון.

וכתב המשנ"ב - להחמיר כדעה זו אם לא במקום הפסד גדול/מרובה.

²¹ **מותר ליקח** - דווקא לקחת בידו, אבל לצוד עם רשת וכד' - כתבו הרבה אחרונים שלא לעשות כן.

²² **מה נחשב ל"צרה"**: המשנ"ב (ב"ד) מביא בשם הב"ח ושאר אחרונים שעד ששה טפחים ובכל אורך.

²³ **צידת דגים מאמת המים שסכרה: הגמ' בביצה כה'** מתירה לצוד דגים מאמת המים שהיא סגורה. **והטעם שכאן מותר** ואילו בבבירין (סע' ב') אסרו לצוד - **תירץ הב"י**: ביבירים רחבים הרבה והדגים מכוסים מן העין וגם בקטנים הם נשמטים לכאן ולכאן, ולכן אפילו בקטנים יש בעיה לצודם כי לא חשיבי כניצודים, אבל אמת המים - מתוך שאינה רחבה אינם יכולים להישטט ולכן חשיבי ניצודים.

²⁴ **טוויזים ותרנגולים - הגמ' בביצה כה, א'** אומרת שאין בהם צידה, וכ"פ גדולי הראשונים מטעם שהן ברשות האדם ונחשבים כניצודים כיוון שבאים אליו כשהוא קורא להם וכד'.

כתבו הפוסקים - שיר"ש יראה לבחור לפני החג את העופות בהם ירצה להשתמש מחר בחג כדי למנוע טרחה יתירה בחיפוש שיחפש בתוך יו"ט.

²⁵ **צידת "שאר כל חיה ועוף" - ע"פ ביצה כג:** ומחלוקת ת"ק רשב"ג שם המשנה - ונפסקה הלכה כרשב"ג - שבשאר חיה ועוף הכל תלוי בשאלה האם הם ניצודים כבר (כי למשל הביבר קטן) ואז מותר ליתן להם אוכל ולצודם.

השו"ע פוסק כאן - שאם הם מחוסרים צידה - אסור לצודן וליתן להם מזונות, אבל אם הם מחוסרים צידה - מותר לתפוס אותם.

סעיף ח'- עופרים קטנים שנולדו:

שו"ע- "איל וצבי שקננו בפרדס וילדו בו עפרים, ועדיין הם קטנים שאין צריכים צידה, מותרים בלא זימון; ודוקא בפרדס הסמוך לעיר בתוך שבעים אמה דדעתיה עלויה. והאם, אפילו זימון אין מועיל לה כיון שמחוסרת צידה"²⁶.

סעיף ט'- יוני שובך:

שו"ע- "יוני שובך ויוני עלייה וצפרים שקננו בטפיחים, (פי' כלי חרס הבנויים בכותלים לקנן בהם העופות), אסור לצודן; לפיכך אין זימון מועיל להם. והני מילי בגדולים, אבל בקטנים שאינם מפריחים מותר לצודן, אבל זימון צריכים"²⁷.

סעיף י'- כיצד מזמנים חיה להשתמש בה ביו"ט:

שו"ע- "כיצד הוא הזימון, אומר: זה וזה אני נוטל למחר, ואין צריך לנענעם. אבל באומר: מכאן אני נוטל למחר, לא סגי".

סעיף יא'- זימן יותר ממה שצריך:

שו"ע- "אם זימן כל השובך, ואינו צריך אלא לזוג, אינו מועיל".

רמ"א- "ואם הוא אפשר שיצטרך כל השובך, יכול להזמין כל השובך ולמחר נוטל מה שצריך (רבינו ירוחם והגהות אשר"י פ"ק דביצה)".

סעיף יב'- זימן ומצא אחרים:

שו"ע- "זימן שנים ומצא שלשה, או זימן שחורים ולבנים בקינים המובדלים במחיצה ומצא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים, אסורין אא"כ מכירן".

סעיף יג'- זימן שלושה ומצא שנים:

שו"ע- "זימן שלושה ומצא שנים, מותרים. (ואפילו היו מקושרים ביחד, מנתחי מהדדלי) (בי"י)".

²⁶ע"פ הגמ' בביצה כה'.

²⁷**הסבר:** יוני שובך שהם פורחים ועפים- לא מועיל בהם זימון, אבל יוני שובך קטנים שאינם פורחים ועפים אלא מדדין על הארץ- בזה מהני זימון קודם יו"ט.

הצורך בזימון- כאן ראינו שצריך זימון ובלי זימון היונים אסורים. **אבל לעיל גבי עופרים(סע' ח')** לא צריך זימון בכלל- מדוע? **כתב כאן המשנ"ב(ל')** שעופרים בכלל אין חשש שיברחו ולכן חשיבי כמזומנים, אבל היונים אפילו הקטנות יש חשש קצת שילכו ולכן רק ע"י זימון הם מותרים.

סעיף יד' - זימן ומצאו שלא במקומו:

שו"ע- "זימן בתוך הקן ומצא לפני הקן, אסורים. ואם אין סביבותיהם קן אחר, הרי אלו מותרים. והני מילי במדדין, אבל אם הם מפריחין, אסורים; ואפילו יש קן אחר בתוך נ"י אמה, אם הוא בקרן זוית שאינו יכול לראותו מקן זה, כיון שאינם מפריחין אלא מדדין, משום דכל היכא דמדדה ולא הדר חזיה לקניה לא מדדה. (ואם הזמין תוך הקן ומצא על פתח הקן, מותרים) (א"יז)".

סעיף טו' - גוי שהביא יונים לישראל ביו"ט במתנה:

שו"ע- "אינו יהודי שהביא דורון לישראל ביו"ט בני יונה קטנים משובכות שיש לו בעיר, כיון שאין צריכים צידה, מותרים"²⁸.

סעיף טז' - שלא יבדוק בהמה ששוחט קום שיפשיטה:

שו"ע- "השוחט בהמה ביו"ט, טוב לו שלא יבדוק עד שיפשיט, שאם תמצא טריפה לא יהא רשאי להפשיטה".

סעיף יז' - שחט ביו"ט ונמצאת טריפה:

שו"ע- "אם נמצאת טריפה, אסור לטלטלה; אבל מותר למכרה לא"י כדרך שהתירו מכירה לישראל, שלא ישקול ולא יזכיר סכום דמים. ואם אינו מאמינו, יקח ממנו משכון".

סימן תצח' - דיני שחיטה ביום טוב:**סעיף א' - בדיקת הסכין לשחיטה ביו"ט:**

שו"ע- "אין מראין סכין לחכם ביו"ט לראות אם הוא ראוי לשחוט בו, שמא תהיה פגומה ויאמר לו: אסור לשחוט בה מפני פגימתה, וילך ויחדדנה במשחזת"²⁹. וחכם שראה סכין לעצמו³⁰, יכול להשאילו לאחרים".

²⁸ ואע"ג שביונים ראינו שצריך גם לזמנם וכאן לא זימן?! הני מילי ביונים שלו, אבל ביונים שהביא לו גוי הרי לא הקצה הנכרי דעתו מהם וממילא מוכנים הם לכל אפילו אם היהודי לא זימןם.

²⁹ **אין מראין סכין בחכם ביו"ט: מקורו בגמ' בביצה כח:** - "איבעיא להו מהו להראות סכין לחכם ביו"ט? רב מארי ברי דרב ביסנא - שרי. רבנן - אסרי. רב יוסף - תלמיד חכם רואה לעצמו ומשאילה לאחרים".

ובראשונים הובאו מספר הסברים לטעם האיסור להראות סכין ביו"ט:

- רש"י - משום עובדין דחול. כי כשמבקש לבדוק הסכין אוושא מילתא שדעתו ללכת ולמכור עכשיו באטליז.
- רי"ף בשם בה"ג - חיישין שמא ייצא עם הסכין לשחוט מחוץ לתחום.
- רז"ה - דהוי כמתקן מנא כמו שאסרו לראות מומין של בכור מכיוון שנתנית הרשות עושה כעין תיקון אחרון שעכשיו יוכלו להשתמש והוי כמתקן כלי.

רמ"א- "ועכשיו בזמן הזה שכל שוחט רואה סכין בעצמו, כל הרוצה לשחוט ביי"ט יבדוק סכינו מעיי"ט ולא ביום טוב, שמא ישחיתו (ד"ע ומהרי"ל והגהות שחיטה); מיהו אם לא בדקו מעיי"ט, והוא שעת הדחק, יכול לבדוק ביי"ט (שחיטת ישנים)".

סעיף ב' - הולכת בהמה לשחיטה:

שו"ע- "יכול להוליך סכין והבהמה אצל טבח לשחוט, ואפילו גדי קטן שצריך להוליכו על כתפו; ואף על פי שהיה אפשר להוליכם מאתמול³¹. (וה"ה שהטבח יכול להוליך הסכין אצל הבהמה) (בי"ח)".

סעיף ג' - דין מוקצה בבהמות שבאות ביו"ט:

שו"ע- "בהמות שיוצאות ורועות חוץ לתחום ובאות ולנות בתוך התחום, הרי אלו מוכנות ולוקחין מהן ושוחטין אותן ביום טוב; אבל הרועות והלנות חוץ לתחום, אם באו ביי"ט אין שוחטין אותן ביי"ט מפני שהן מוקצין ואין דעת אנשי העיר עליהן. והני מילי בבהמות ישראל, אבל של אי"י לית בהו משום מוקצה, דאין הא"י צריך הכן, אא"כ באו בשביל ישראל שאז אסור. לפיכך אינו יהודי שהביא בהמה במקולין (פי' מקום ששם שוחטים הבהמות), אם ידוע שלנות חוץ לתחום, אסורות. ואם ספק, מותרות אפילו באו לצורך ישראל, שהמוקצה הולכים בספיקו להקל. ואם הביאום לצורך הא"י, או אפילו סתם בעיר שרובה אי"י, מותר, שכל המביא לצורך הרוב מביא³²".

• **רמב"ם-** יש לחוש שמא יתקן את הכלי כשימצא את הסכין פגומה ויבוא להשחיתה. וכ"כ בשו"ע.
הנפק"מ בין הטעמים- בימינו שאין מראים לחכם אלא בודק לעצמו- אין לחוש לכל הטעמים חוץ מטעם הרמב"ם, שכיוון שלא מוליך לשאול החכם אין לחוש שמא יטלטל חוץ לתחום וזה גם לא נראה כהולך למכור כי עושה בעצמו ובתוך ביתו וכד', וכל שיש לחוש זה רק שמא ישחית הסכין אם לא ימצא אותה חדה- כרמב"ם.
לכן למעשה כתב הרמ"א שבשעת הדחק יכול לבדוק ביו"ט כי סומך על שאר טעמים.
³⁰ וכתבו האחרונים שיכול גם לכתחילה לראות סכין לעצמו, ומה שהקלו בת"ח הוא מכיוון שהוא יודע שאסור להשחית ביו"ט ואין לחוש שישחית אז לא הוא בכלל הגזרה.
³¹ **אע"פ שהיה אפשר להוליכם מאתמול:** מדובר כאן בהוצא מרשות לרשות, ואפילו לרשות הרבים שהתירו. והטעם להתיר- כי הולכת המאכל הוא כתיקון אוכל נפש עצמו שהתירו ביו"ט אפילו באיסורי תורה כמו בישול. **ובסימן תצה' הובאה ברמ"א שיטה מחמירה** שאם יכול היה להכין מבעוד יום- אין לעשותו ביו"ט- כל שאין פגם במאכל- אבל לענין הוצאה מרשות לרשות הקלו הפוסקים שגם לשיטה המחמירה הזו- בהוצאה אין להחמיר.
³² **סיכום הדין:**

- בהמות שיוצאות לרעות מחוץ לתחום וחוזרות לפרקים ללון בתוך בתחום- אין להם דין מוקצה, כי כבהמות בייתיות דמי ואין צריך לחשוב אליהם אלא הם בדעתו כל הזמן.
- אבל בהמות שיוצאות ולנות לתקופה ארוכה חוץ לתחום- באלו יש לחוש למוקצה שהרי הקצה היהודי דעתו ממנה. אבל אם הבהמות של גויים- אין בהן בעיה של הקצה דעתו, כי הגוי לא הקצה דעתו ממנה וממילא אין בה בעיה של מוקצה. אולם בעיה אחרת עלולה להתעורר- שאם הגוי הביאה מחוץ לתחום בעבור ישראל- הוא נהנה ממלאכה שעשה הגוי לישראל שאסור בהנאה, אא"כ עשה הגוי לעצמו או שעשה בסתם ורוב העיר של גויים. יש שאמרו- שכל זה דווקא למ"ד שיש מוקצה ביו"ט, אבל למ"ד שאין מוקצה ביו"ט- אין כלל את הבעיות הנ"ל. אולם, יש שחלקו ואמרו- שגם למ"ד שאין מוקצה ביו"ט- חיותאלו דמי לגרגרו וצימוקים דהוי מוקצה גם לר"ש(כמבואר בסימן שי').
- ואם יש ספק אם הגיעה מחוץ לתחום- כתב השו"ע- "מוקצה הולכים בספקו להקל".

סעיף ד' - ספק נוסף בבהמות שנמצאו ביו"ט:

שו"ע- "בהמות הידועות ללון חוץ לתחום ונמצאו בעיר ביום שני, אני אומר: שמא מבערב הכניסן וחוץ לחומה לנו, ומותרות. וכל שכן השחוטות בבוקר, שחזקה מבערב הכניסן לתוך התחום"³³.

סעיף ה' - עגל שנולד ביו"ט:

שו"ע- "עגל שנולד ביו"ט, מותר לשחטו אם האם עומדת לאכילה"³⁴; והוא דקים ליה בגויה שכלו לו חדשיו"³⁵.

רמ"א- "ובעינין גם כן שהפריס על גבי קרקע (טור והרא"ש), דחיישי שמא יראה בו ריעותא באיברים הפנימיים ונמצא שחט ביו"ט שלא לצורך, כך נראה לי מדברי הרא"ש והטור".

שו"ע- "ואם היו שבת וי"ט סמוכים זה לזה, נולד בזה מותר בזה".

סעיף ו' - שחיטת בהמה מסוכנת ביו"ט:

שו"ע- "בהמה מסוכנת שירא שמא תמות, והוא אכל כבר ואין צריך לה, אסור לשחטה אלא א"כ יש שהות ביום כדי לאכול ממנה כזית צלי מבעי"³⁶, (ואפילו אין שהות לנתחה ולבודקה תחילה). (טור) וכשיש שהות ביום, ושחטה, אינו נוטל עורה אלא אם כן שייר ממנו אבר אחד ומביאו עמו"³⁷.

³³ **החידוש בסע' זה-** שגם בבהמות שרואה שהביאם ביו"ט- עדיין הוי בכלל ספק- שמא לא הובאו מחוץ לתחום אלא ישנו מחוץ לחומה וכד'.

³⁴ **הסבר-** גם למ"ד שיש מוקצה ביו"ט- במקרה זה כיוון שאמו מוכנה לשחיטה אמרינן עובר ירך אמו- והרי הוא מוכן כמותה. שהרי כיוון שאמו מוכנה לאכילה- יכול היה לשחוט אותה ביו"ט ולאכול גם אותו אז הוא נחשב למוכן אגב היא. ולמ"ד שאין מוקצה ביו"ט- אזי אפילו אם אמו אינה עומדת לאכילה- עדיין הוא מותר כי אין לאסרו משום נולד כי הלידה לא עשתה בגופו כלל כי היה ראוי לאכילה גם קודם לידתו.

³⁵ **שכלו לו חודשיו:** בעבר הם היו בקיאים איזה ולד כלו לו חודשיו ומותר לאוכלו מיד ואיזה לא. **אבל האידנא, כותב המשנ"ב (כט')**- אין אנו בקיאים בזה (יו"ד, סימן יג', ג') ועל כן אין שוחטין עגל שנולד ביו"ט או בשבת ערב יו"ט קודם יום שמיני שמא נפל הוא". **אבל בספר ישועות יעקב-** מתיר בזה, כיוון שרוב הולדות הם בסדר- ולכן לא חשיב מוקצה.

³⁶ **אם יש שהות לאכול ממנה כזית מבעוד יום מותר לשוחטה- הסבר:** במקום שהוא יכול להכין אותה ויהיה אפשר לאוכל ממנה ביו"ט- מותר לשוחטה ולהציל את ממנו קודם שתמות ותהיה נבלה. **הטעם-** גם אם הוא עצמו אין בדעתו לאכול ממנה- מ"מ מכיוון שיש יהי תימצי שאכלו ממנה כגון שיזדמנו לו אורחים שיאכלו ממנה- א"כ הוי בכלל **אוכל נפש** ולפיכך אין כאן איסור תורה שהרי התורה התירה אוכל נפש, אלא כל מה שיש כאן הוא איסור דרבנן להכין אוכל שאין בדעתו לאכול. **ובמקום שזה איסור דרבנן אמרינן שבמקום הפסד לא העמידו חכמים את דבריהם,** ולכן בכה"ג שהוי הפסד כי הבהמה עומדת למות- מותר לו לשוחטה כל שביו"ט תהיה ראויה לאכילה(גם אם בפועל לא יאכלוה).

³⁷ **נטילת העור מבהמה זו ששחט:** עור של בהמה שלא היה מן המוכן הוא מוקצה. לכן יש כאן בעיה ליטול העור והמחבר התיר רק ע"י שנטלו עם איבר- שאז בטל העור לאיבר ומור לטלטלו.

אבל את העור בפני עצמו כתב המחבר לא ליטול בלבד- **ואע"ג שבסימן תצט'** התרנו ליטול את העור מבהמה ששוחט ביו"ט- שם הטעם דהוי בהמה רגילה ואם לא ניתן לו ליטול העור ולשומרו שלא יסריח- ימנע משחיט בהמה ביו"ט ותיפגע שמחת יו"ט. **אבל במקרה דנן שהבהמה עצמה חולה ומסוכנת** ויש לבנ"א אינטרס כלכלי לשוחטה ביו"ט- בכה"ג אין לחוש מביטול שמחת יו"ט שלא ישחט ולכן אסרו עקרונית את נטילת העור משום מוקצה א"כ נוטל עם איבר.

רמ"א- יו"א דאין להפשיטה כלל, אלא א"כ שחטה לצורך יום טוב, וכן ראוי להורות (הגהות אלפסי פרק אין צדין)."

סעיף ז'- הבאת בהמה ששחט מן השדה:

שו"ע- "אם שחט בהמה בשדה, לא יביאנה במוט או במוטה כדרך שעושה בחול, אלא יביאנה בידו איברים איברים³⁸".

סעיף ח'- שחיטת עוף שנדס ברגליו:

שו"ע- "עוף שנדרס ברגלים ויש לחוש שנתרסקו איבריו ולכן צריך שהייה מעת לעת ובדיקה אחר שחיטה, מותר לשחטו ביי"ט, ולא חיישינן שמא ימצא טריפה, אף ע"ג דאתיליד ביה ריעותא".

סעיף ט'- בדיקת בכור ביו"ט:

שו"ע- "בכור בזמן הזה, שאינו יכול לשוחטו בלא מום, אין חכם יכול לראותו ביי"ט אם יש בו מום³⁹; ואפילו אם עבר וראהו ומצא שיש בו מום, אינו יכול לשחטו⁴⁰. אבל אם נולד במומו ועבר וראהו, נשחט על פיו. ואם ראה המום מעיי"ט, וראה שהוא מום שראוי לישחט עליו, יכול לחקור עליו ביי"ט אם נפל בו המום מאיליו, ומתירו".

רמ"א- "ואם נפל בכור לבור, אסור להעלותו דהא אינו ראוי לשוחטו, אלא עושה לו פרנסה במקומו (רמב"ם פ"ב)".

אבל הרמ"א מחמיר- "ויש אומרים שאין להפשיטה כלל"- דהיינו- שאמנם בשחיטה התירו למרות שהיו איסור מדרבנן, כי במקום הפסד לא החמירו חכמים, אבל לענין העור לא הקלו חכמים, שכיוון שלא עושה בפועל לצורך עצמו או לצורך יו"ט- יש איסור חכמים שלא הקלו אלא לגבי השחיטה עצמה ולא לגבי נטילת העור.

אבל השו"ע שהתיר אגב נטילת איבר ליטול גם העור- סובר שהעור ג"כ יש בו הפסד- שיסריח אם ישאר על הבהמה ולכן התירו לו כמו שהתירו בשחיטה במקום הפסד שלא גזרו חכמים.

וכתב המשנ"ב(מ') בשם האחרונים שהעיקר לקולא בעור כמו שכתב המחבר, ורק לכתחילה יזהר בכך.

³⁸**יביאה איברים איברים ולא במוט:** מי ששחט בהמה וצריך להביאה מן השדה- עדיף שיביא אותה בידיו ע"י שיחלקה לאיברים איברים מאשר שיקח אותה במוט על כתפיו, ואע"פ שירבה בכך את הילוכו- עדיף שירבה הילוכו מאשר שיראה כעובדין דחול.

³⁹**אין לבדוק בכור ביו"ט:** הטעם- משום דמתקן, ואינו דומה לשאר הוראה שם כל מה שעושה זה עוזר לו לדעת הדבר, אבל כאן הוא פועל במציאות- כי גם אם יש בבהמה מום גמור- כל שלא הורה כן החכם(או ג' הדיוטות)- אסור, לפיכך כשמתירו הרי הוא כמתקנו.

⁴⁰**בהמה שנבדקה ביו"ט שלא כדיון:** דהיינו שמישהו עבר וראה אם יש בה מום- אסור לשחוט את הבהמה ביו"ט. **מכיוון** שהבהמה הייתה מוקצת מדעתו שהרי לא בדקה קודם יו"ט.

אבל אם הבהמה נולדה ביו"ט ויש בה מום- על זה אנו אומרים שכיוון שבבין השמשות היא הייתה בתוך בטן אמא והייתה אז ראויה לאכילה- לא הקצה דעתו ממנו ולא הוי מוקצה ולכן מותרת.

סעיף י' - העלאת "אותו ואת בנו" שנפלו לבור:

שו"ע - "אותו ואת בנו שנפלו לבור, מעלה את הראשון ע"מ לשוחטו, ואינו שוחטו וחוזר ומערים ומעלה את השני⁴¹, רצה זה שוחט, רצה זה שוחט⁴²".

סעיף יא' - שחיטת בהמה ששייכת לישראל ולעכו"ם:

שו"ע - "בהמה, חציה של א"י וחציה של ישראל, יכולים לשחטה ביום טוב; ואפילו יש להם שתים, יכול לשחוט שתיהן⁴³".

סעיף יב' - זהירות מתלישת הצמר בשעת השחיטה:

שו"ע - "השוחט בהמה ב"יט, אינו רשאי לתלוש הצמר לעשות מקום לסכין, אלא מפנהו (בידו ב"י) ומושכו אילך ואילך, ואם נתלש נתלש⁴⁴".

⁴¹ **העלאת בהמות שנפלו לבור:** בהמות בעלמא שנפלו לבור - בוודאי מותר לו להעלותו אע"פ שאינו שוחט מהם, כיוון שראויים לשחיטה ואפשר שיצטרך להם.

אבל "אותו ואת בנו" שנפלו לבור - כאן יש לכאורה בעיה שכן על כרחך באחד מהם לא יוכל להשתמש? התירו חכמים להערים בדבר זה כי זה מקום שהיו הפסד אם לא יעלה אותו ועוד דהוי צער בעלי חיים - ויכול להעלות את הראשון ואז את השני ולא יקבע לפני כן באיזה מהם ישתמש וממילא כל אחד מהם יכול הליות שישתמש בו ולכן שניהם בגדר "חזי".

⁴² **האם חייב לשחוט את הבהמות שמעלה?** בסתם בהמות אינו חייב לשחוט כי סגי בזה שראויים לשחיטה, אבל לגבי האב ובנו - משמע מן השו"ע - "רצה זה שוחט, רצה זה שוחט" - דהיינו שחייב לשחוט אחד מהם. הטעם שבזה החמירו יותר שכן ישחט מהם זה כדי שלא יראה מה שהוא עשה כהערמה גמורה ולכה"פ ישחט ויאכל אחד מהם ב"יט. אבל במשנ"ב (נט') הביא בשם הירושלמי והאחרונים - שאינו חייב לשחוט. כי עכ"פ ההעלאה הייתה בהיתר. אך מ"מ כתב הרשב"א שראוי לחוש ולשחוט אחד מהם כדי שלא יראה כהערמה.

⁴³ **הסבר הדין:** מדובר בישראל וגוי שיש להם 2 בהמות בשותפות. ב"יט התירו לישראל לשחוט ולעשות מלאכת אוכל נפש רק בעבור עצמו ולא עבור גוי. היינו חושבים לומר שכיוון שחצי מן הבהמה שייך לגוי - הרי עכשיו כשהוא שוחט הוא עובר על מלאכה ב"יט גם בשביל הגוי? קמ"ל דא"ל לכזית בשר בלא שחיטה, ולכן לא חשיב שעושה בשביל הגוי אלא הוא עושה בעבור עצמו ואגב כך נעשה גם בשביל הגוי.

אפילו היו 2 בהמות - יכול לשחוט שניהם: החידוש השני בסעיף הוא שאפילו אם יש להם 2 בהמות במשותף והייתו חושב שיחלקו ביניהם - זאת שלך וזאת שלי - וישחוט רק בהמה אחת - קמ"ל שאינו מחוייב לעשות את ההסכם והחלוקה הנ"ל אלא יכול לשחוט את שתי הבהמות - כי לא כל הבהמות שוות.

האחרונים נחלקו מה הדין בבהמות השוות במראה, בקומה, בדמיהן וכו' - האם גם בהם יכול לשחוט את שתיהן ולקבל חצי מכל אחת או שנאמר לו שיעשה הסכם וישחוט רק אחת ויקבלה בשלמות?

- פ"ח - אפילו הכי יכול לשחוט את 2 הבהמות - כי לא כל הבהמות שוות בטעם שלהם.
- מג"א - אם הם שוות במראה והגוי מוכן לחלק את הבהמות אחת לו ואחת לו - אסור לשחוט את שתיהן.

⁴⁴ **תלישת הצמר ומריטת הנוצות:** יזהר שלא לתלוש הצמר במקום השחיטה ולא למרוט הנוצות למקום הסכין. ואע"פ שאחרי ששחט מותר משום אוכל נפש לתלוש הנוצות ולהפשיט העור וכד' - למרות שהן מלאכות מן התורה - זה מכיוון שהיו אוכל נפש ב"יט אבל כל שהוא קודם השחיטה לא חשיב אוכל נפש אלא מכשירי אוכל נפש - שיכל לעשותם מעיו"ט ואין לעשותם ב"יט עצמו.

סעיף יג' - מריטת הנוצות מן העוף:

שו"ע- "השוחרט את העוף לא ימרוט את הנוצה כדי לעשות מקום לסכין".

סעיף יד' - כיסוי הדם ביו"ט:

שו"ע- "לא ישחוט אדם חיה ועוף ביו"ט, אלא אם כן יש לו עפר מוכן מבעוד יום⁴⁵; ואם עבר ושחט, אם יש לו דקר (פני כעין יתד של ברזל שחופרין בו את הקרקע) נעוץ מבעוד יום בעפר תיחוח, מכסהו בו⁴⁶; (ואפילו היה צריך לכמה דקירות, שרי) (ב"י)".

סעיף טו' - שימוש באפר כירה ביו"ט:

שו"ע- "אפר כירה שהוסק מעי"ט, מותר לכסות בו⁴⁷. אבל אם הוסק ביו"ט, אסור, אא"כ הוא חם שראוי לצלות בו ביצה⁴⁸. ואם שחט, מותר לכסות בו אף על פי שאינו ראוי לצלות בו ביצה⁴⁹. (ומיהו עדיף טפי לכסות בדקר נעוץ בעפר תיחוח, אם יש לו⁵⁰) (ב"י בשם הרא"ש וטור)".

סעיף טז' - הכניס הרבה עפר לביתו מבעוד יום:

שו"ע- "הכניס עפר הרבה לביתו לצורך גינתו, והוא כנוס במקום אחד, מותר לכסות בו, שכל זמן שהוא צבור דעתו עליו לכל מה שיצטרך; אבל אם הכניס מלא קופה לצורך גינתו, לא, שמאחר שהוא מועט, בטלי".

⁴⁵ **אסור לשחוט אא"כ יש לו עפר מוכן לכיסוי הדם:** הטעם הוא- כי אם אין לו עפר מוכן ורוצה להשיג עפר ביו"ט כדי לכסות הדם עובר הוא על כמה איסורים: 1. כתישת עפר הוי מלאכה גמורה של טוחן. 2. חפירת גומא. 3. טלטול עפר שהוא מוקצה כי לא ייחדו לכך.

מי שלא היה לו עפר מוכן לכיסוי אדם ובכל זאת עבר ושחט את החיה ביו"ט:

במקרה כזה יכסה את הדם מיד בצאת יו"ט. אא"כ יש לו דקר(יתד ארוכה שחופרים בה) שהיא נעוצה מבעוד יום בעפר תיחוח ואז יכול להשתמש בעפר זה לכיסוי מכיוון ש: 1. העפר תיחוח ואין כאן כתישה. 2. אינו חופר גומא שהרי היה נעוץ שם מבעוד יום. 3. אין בעיה של מוקצה כי העפר שחפר בו נחשב כאילו ייחדו לשימוש ולא הוי מוקצה.

⁴⁷ כיוון שהאפר נוצר מעי"ט הוי ליה מוכן ועומד לכל מה שירצה ולכן יכול לכסות בו את הדם וכד'.

⁴⁸ **אם הוא חם שראוי לצלות בו ביצה-** כיוון שהוא עדיין בתשמישו לחמם- עדיין לא חשיב מוקצה ולכן שרי להשתמש בו לשימוש נוסף כגון כיסוי הדם.

⁴⁹ **חידוש-** שהקלו חכמים בדי מוקצה והתירו לקחת מן האפר הזה למרות שאינו מן המוכן וזאת בכדי שלא לבטל את מצוות כיסוי הדם שהיא מן התורה.

⁵⁰ **מה עדיף לכסות בו את הדם במקרה ששחט ביו"ט ואין לו עפר מוכן:** נחלקו הפוסקים בשאלה זו- האם עדיף אפר

של כירה שלא היה מן המוכן או שעדיף להשתמש בחול שמביא מדקר שהיה נעוץ מבעוד יום באדמה?

- **רמ"א-** עדיף לכסות בעפר מדקר הנעוץ- כי כאן החול מוכן מבעוד יום ואינו מוקצה, אב אפר כירה הוא מוקצה כי לא היה מן המוכן מבעוד יום.
- **ב"ח, מג"א ועוד-** עדיף להשתמש באפר כירה אפילו שלא היה מן המוכן ויש בו מוקצה, מכיוון שדקר שנעץ אותו- אמנם החול אינו מוקצה, אבל בכל פעם שלוקח עוד עפר- הוא עושה בידי גומא וזה חמור כי זה מעשה בידיים.

סעיף יז' - יחוד עפר לכל שימוש:

שו"ע- "מכניס אדם מלא קופתו עפר לבית, בסתם, ועושה בו כל צרכו, (וע"ל סימן ש"ח סעיף ל"ח), ולא אמרינן שהוא בטל אגב קרקע הבית; והוא שייחד לו קרן זוית, דכיון שלא שטחו מוכחא מילתא דלצרכו בעי ליה. ואם הוא עפר תיחוח, מותר לכסות בו".

סעיף יח' - שחיטת כוי ביו"ט:

שו"ע- "כוי (פיי בריה שנולדה מתיש וצביה), אין שוחטין אותו ביו"ט. ואם שחטו, אין מכסין את דמו אפילו יש לו עפר מוכן, מפני שהרואה יאמר: ודאי חיה הוא דאם לא כן לא היו מטריחין לכסות דמו ביו"ט, ויבא להתיר חלבו. ולערב, אם רשמו ניכר, יכסנו".

רמ"א- "ודוקא ששחטו בקרן זוית וכהאי גונא, אבל אם שחטו באמצע החצר, אפילו דם בהמה יכול לכסות אם יש לו עפר מוכן, דהוי ליה כגרף של רעי, וצריך לכסות שלא יתלכלכו כליו בחצר (הגהות אלפסי פרק קמא דביצה)".

סעיף יט' - שחט וצריך לכסות בדם:

שו"ע- "שחט בהמה וחיה ונתערב דמם, ויש לו עפר מוכן או אפר כירה, אם יכול לכסותו בדקירה אחת שאינו צריך להרבות בשביל דם הבהמה, יכסנו; ואם לאו, לא יכסנו".

סעיף כ' - שחט ציפור מעיו"ט ולא כיסה דמה:

שו"ע- "שחט צפור מערב יום טוב ולא כיסה דמו, לא יכסנו ביו"ט".

סימן תצט' - דין מליגה ומליחה ביו"ט:**סעיף א' - הרגלת העור מן החיה ביו"ט:**

שו"ע- "אין מרגילין ביו"ט, כיצד הוא מרגיל, זה המוציא כל בשר מרגל אחד כדי שיוציא כל העור שלם ולא יקרע, מפני שטורח בהפשט זה טורח גדול ואין בו צורך למועד".

סעיף ב' - מליגה ביו"ט:

שו"ע- "אסור למלוג גדי אא"כ מולגו לאכול העור".

סעיף ג'- עור הבהמה ששחט ומליחת הבשר:

שו"ע- "בהמה שנשחטה ב"ט, מותר להגביה עורה וליתנה במקום דריסת הרגלים, אף על פי שאין עליו בשר כלל. ומותר למלוח עליו מליחה קלה כדרך שמולחים לצלי. ומותר להערים למלוח כאן מעט וכאן מעט, עד שימלא את כולו. אבל אם נשחטה מערב יום טוב, אסור".

רמ"א- ונוצות של עוף דינן כמו בעור דמותר לטלטלן כדי להצניען, כמו בעור".

סעיף ד- חלבי בהמה שנשחטה:

שו"ע- "אין מולחין את החלבים ולא מהפכים בהם, אפילו לשטחן על גבי יתדות, אף על פי שנשחטה ביום טוב; וכן אסור למלוח בשר עליהם באויר".

סעיף ה'- שימוש בעלי ביו"ט:

שו"ע- "עלי, שהוא דף עב וכבד וכלי הוא, אלא שמלאכתו לאיסור לכתוש בו הריפות, מותר לטלטלו לקצב עליו בשר; ולאחר שקצב עליו אסור לטלטלו מחמה לצל, (אבל לצורך גופו ומקומו שרי)".

סימן תק'- דין הנצרך לבשר ביום טוב היאך יתנהג, וסדר מליחתו:**סעיף א'- כיצד לוקחים בשר היו"ט(משום מקח וממכר):**

שו"ע- "אין קונים בשר בפיסוק דמים לומר לטבח: תן לי בסלע או בשתיים, וכן לא יאמר לו: הריני שותף עמך בסלע⁵¹, אלא מחלק להם שלישיות או רביעיות כפי החלקים שדרך לחלק בעיר בלא פיסוק דמים, ומביא שתי בהמות ויאמר: זו כזו, ולמחר שמין הנשאר וכפי ששנה כך יפרע לו⁵²."

רמ"א- "וי"א דדוקא ישראל לגבי ישראל שרי כהאי גונא, אבל ישראל עם א"י אפילו ככהאי גונא אסור⁵³ (הגהות אשירי פרק אין צדין).

⁵¹הטעם בכל אלו- כיוון שדומה למקח וממכר גזרו חכמים ואסרו בזה.

⁵²ואין חובה להבא פרה כנגד זו אלא כל שסומך עליו או שיש לו מחיר קבוע- סגי בהכי. הבאת פרה זו רק עצה טובה כדי שיוכלו למחר לחשב כמה חייב לו.

⁵³**ישראל עם אינו יהודי-** כיוון שאין רגילות ליהודי למכור לגוי- אזי זה נראה יותר כמקח וממכר ולכן בזה לא אמרינן שיכול לקחת ולהחזיר לו למחר.

ובמשנ"ב(ז) מביא שיש חולקין בכך ואומרים שאין לחלק בין עכו"ם לישראל בדיון זה, ויש להחמיר כסברא ראשונה.

סעיף ב' - איסור נוספים משום "עובדין דחול":

שו"ע - אסור לשקול בשר, אפילו בביתו, לידע כמה יבשל; ואפילו ליתנו בכף מאזנים לשמרו מן העכברים, אסור אם היא תלויה במקום שרגילים לשקול בה; ואפילו לשקול מנה כנגד מנה, אסור⁵⁴. ומותר לשקול בידו, שלוקח החתיכה בידו ומשער כמה יש בה, וטבח אומן אפילו זה אסור; אבל אם הוא יודע לכונן דרך חתיכתו, לחתך ליטרא או חצי ליטרא, חותך כדרכו ואינו חושש.

סעיף ג' - עשיית נקב בבשר:

שו"ע - "אין נוקבין נקב בבשר בסכין לתלותו בו"⁵⁵, אבל ביד מותר. ואם לעשות בו סימן, מותר אפילו בסכין.

סעיף ד' - מליגה ותיקון העוף ביו"ט:

שו"ע - "מולגין הראש והרגלים ומהבהבים אותם באור, אבל אין טופלין אותם בסיד ולא בחרסית ולא באדמה, דמתחזי כעיבוד; ואין גוזזין אותם במספרים, שנראה כעושה לצורך השיעור".

סעיף ה' - מליחת בשר ועוף ביו"ט:

שו"ע - מותר למלוח כמה חתיכות בבת אחת אף על פי שאינו צריך אלא אחת⁵⁶. הגה: וי"א דלא שרי להערים רק קודם אכילת שחרית (ר"י ובי"י בשם סמ"ג). ומותר למלוח הבשר ביו"ט, אף על פי שהיה אפשר למולחו מעיו"ט (מהרי"ל ות"י סימן פ"ד).

סעיף ו' - ניקור ביו"ט:

שו"ע - "נוהגין לנקר בשר ביו"ט, אפילו נשחט מעיו"ט"⁵⁷; (וטוב לשנות קצת⁵⁸ אם יוכל לשנות באיזה דבר) (מהרי"ל ות"י סי' פ"ד).

⁵⁴ כל אלו עשויים בכלים שדרך לשקול בהם בחול, ואעפ שהוא לצורך אוכל נפש, כיוון שאין בכך חיוב, הוי "עובדין דחול" שאסרום חכמים ביו"ט.

⁵⁵ כיוון שהוא כדרך שעושה בחול.

⁵⁶ מליחה מותרת משום אוכל נפש, ופילו שמולח כמה חתיכות שאינו צריך לכולן - מ"מ טורח אחד הוא טורח ולכן לא אסרו חכמים.

⁵⁷ ודווקא שדעתו לאוכלו ביו"ט. אבל לצורך חול גרידא - אסור לטרוח ביו"ט. אבל אם רואה שהבשר יפסד ויסריח - יכול לנקר ולומר שה לצורך ו"ט ואז לעבור לחתיכה הבאה ולומר בה אני אשתמש ואז לומר - לא היא לא טובה ולעבור כך לבאה - בדרך הערמה. כי כפי שראינו לעיל, במקום הפסד הקלו חכמים שיכול להערים.

⁵⁸ **מדוע הצריכו כאן שינוי?** התשובה היא כי יכל לנקר מבעו"י, ולעיל **בסימן תצה'** ראינו שיש מחמירים שגם אוכל נפש שיכל לעשותו מבעוד יום - לא יעשהו ביו"ט עצמו אם לא בשינוי - ולכן הצריכו כאן שינוי. משא"כ במליחה - שאם היה מולח מאתמול היה נאבד טעם המאכל ולכן חשיב כלא יכל - ואפילו בלא שינוי שרי ביו"ט.

סימן תקא' - עצים האסורים והמותרים בי"ט:**סעיף א' - חיתוד (ביקוע) עצים להבערת אש:**

שו"ע - "אין מבקעין עצים מן הקורות שעומדות לבנין, ולא מקורה שנשברה בי"ט, אפילו אם היתה רעועה מעי"ט וקרובה להשבר. אבל אם נשברה מעי"ט, אם אי אפשר להסיקה בלא ביקוע, מבקעין ממנה חתיכות גדולות; ולא יבקע לא בקרדום, ולא במגל, ולא במגירה, אלא בקופיץ (פיי סכין של קצבים ויש עושין בו ב' ראשין דומה קצת לקרדום רש"י) ובצד הקצר שלו, אבל לא בצד הרחב. ויש מי שאוסר אפילו בקופיץ, לפי שאין אנו בקיאים מהו, ולא התירו אלא בסכין"⁵⁹.

סעיף ב' - שלא לטרוח טרחה יתירה במקום שלא צריך:

שו"ע - "עצים גדולים קצת וראוים להסקה בלא ביקוע, לא יבקע כלל, ואפילו לשברם ביד יש מי שאוסר"⁶⁰.

סעיף ג' - איסוף עצים להסקה:

שו"ע - "אין מביאין עצים מן השדה אפילו היו מכוונסין שם מבערב, אבל מגבב הוא בשדה משלפניו (וכן בחצר לוקח מלפניו) (בי"י ורמב"ם) ומדליק שם"⁶¹. ומביאין מהמכוונסין שברשות

⁵⁹ **הסבר הסעיף:** עצים שעומדים לבנין או עצים כאלו שלא היו חתוכים מעי"ט - יש בהם בעיה של מוקצה - ולכן בהם בכל מקרה אין להשתמש בי"ט, לחתוך אותם וכד' אפילו כדי להדליק בהם אש, כיוון שהוקצו מדעתו. אבל עצים שנשברו בערב יו"ט - בהם אין בעיה של מוקצה ולכן מותר השימוש בהם אלא שיש לדון אם מותר לחתוך אותם כדי למשל שיכולו להכנס לתנור: **הדין הוא** שכיוון שהם רק צרכי אוכל נפש - אין להתיר את השימוש בהם לכתח' בי"ט כל שיכל לעשותם מעי"ט. ואם הגיע יו"ט עצמו וצריך אותם כדי לבשל/לאפות וכד' - יכול להשתמש בהם לצורך אוכל נפש, אבל יעשה זאת בשינוי - דווקא חתיכות גדולות (ובכך גם לא עובר על בעיה של טוחן) ודווקא ע"י סכין או בידו - שאין זו הדרך. כי קי"ל **בסימן תצה'** - שאין לעשות מכשירי אוכל נפש שיכל לעשותם מבעוד יום, ואם צריך להם עכשיו בשביל להכין אוכל שצריך - יכול להשתמש בה בשינוי.

⁶⁰ **הסבר -** כיוון שיכול להשתמש בהם כפי שהם - אין לו לטרוח שום טרחה שאינה הכרחית דהיי טרחה יתירה.
⁶¹ **הבאת עצים להדלקת אש בי"ט:** בהבאת עצים יכולות להיות מספר בעיות: 1. מוקצה - אם הם לא היו מוכנים מבעוד יום. 2. משום שאיסופם נראה כעובדין דחול. 3. איסוף עצים שאינם מוכנים היו מגבב ומעמר. במקרה שלנו מדובר בעצים "מכוונסין שם מבערב" - וכלן מוקצה אין כאן, אבל מ"מ כתב השו"ע שלא לאסוף ולהביא עצים מן השדה אפילו שהיו מוכנים מבעוד יום, **והטעם**, ע"פ **האחרונים** - כי הבאה מן השדה נראית כעובדין דחול או שמא יחליף במפוזר - שאסור משום מעמר.

לכן - אם העצים הם בשדה שמלפניו - ליד ביתו - התיר השו"ע לאסוף שם העצים ולהשתמש בהם, משום שהמקום אינו רחוק (כמו שדה) אלא קרוב למקום בישולו ולא נראה כעובדין דחול, וגם אין בעיה של מעמר כי עושה את זה לשימוש מיידי.

היחיד, אפילו היתה מוקפת שלא לשם דירה, ובלבד שיהיה בה מסגרת ותהיה בתוך תחום שבת; ואם חיסר אחת מכל אלו, הרי הן מוקצה.

סעיף ד'- שימוש בעלים שעפים ברוח:

שו"ע- "עלי קנים ועלי גפנים אף על פי שהם מכוונסים בקרפף, כיון שהרוח מפזרת אותם הרי הם כמפוזרין ואסורים; ואם הניח עליהם כלי כבד מעי"ט, הרי אלו מוכנים"⁶².

סעיף ה'- עצים שנשרו מן האילן ביו"ט:

שו"ע- "עצים שנשרו מן האילן ביו"ט, אין מסיקין בהם. (וע"ל סימן תקי"ז סעיף ב')".

סעיף ו'- הסקת האש בכלים ושבריהם:

שו"ע- "כלים שנשברו ביו"ט, אין מסיקים בהם מפני שהם נולדו. (ואם הסיק בכלים, אסור להפוך באש לאחר שהודלקו במקצת דאז הוי שבר כלי, אלא אם כן ריבה עליהם עצים מוכנים) (המגיד פ"ב ורי"ן פ"ק דביצה). אבל מסיקין בכלים שלמים או בכלים שנשברו מבעוד יום"⁶³.

סעיף ז'- הסקה באוכלים ובקליפותיהם:

שו"ע- "שקדים ואגוזים שאכלו מערב יום טוב, מסיקין בקליפיהם ביו"ט. ואם אכלם ביום טוב, אין מסיקין בקליפיהם"⁶⁴.

רמ"א- "גם אין להסיק עם האגוזים והשקדים עצמן, אלא אי"כ הם עדיין בקליפה"⁶⁵ (ב"י). ולפידים שנשאר מ"ט ראשון, שכבו, מותר לחזור ולהדליקם אפילו ביו"ט שני של ראש השנה או יום טוב אחר שבת. (הרא"ש ומרדכי ריש ביצה וב"י)".

⁶² שימוש בעלים שעפים ברוח להדלקת אש ביו"ט: גם כאן כמו בהלכה הקודמת יש שני טעמים לאסור את השימוש

בעלים הללו:

1. משום מוקצה- כיוון שרגילים הם שהרוח מפזרתם- הקצה דעתו מהם והוי מוקצה.
2. משום מעמר- שמא יתפזרו לו בשעה שיבוא לאסוף אותם ויבוא לכונסם והוי מעמר.

נפק"מ:

אם הניח עליהם כלי כבד: לטעם הראשון- כיוון שעשה מעשה וגילה דעתו שלא מקצה דעתו מהם- אפילו מצאם מפוזרים- שרי כי אינם מוקצה. אבל לפי טעם ב'- בעיה שלעמר איכא ולכן אפילו אם הניח כלי כבד- אם מצאם מפוזרים אסור לו לאסוף אותם.

⁶³ סיכום דין הסקה בכלים ושבריהם ביו"ט: מותר להסיק התנור בכלים או בשברי כלים שנשברו מעי"ט. אבל בכלי

שנשבר ביו"ט- אם הוא ראוי עדיין מעט לשימוש- אל הוי מוקצה ושרי, אבל אם לא ניתן עוד להשתמש בשברי הכלי הוי מוקצה של נולד- ולא יכול להשתמש בהם ביו"ט.

⁶⁴ מדוע אין מסיקין בקליפי אוכלים שאכל ביו"ט: מכיוון שעד שהוא אכל אותם הם היו בטלים לאוכל ועכשיו חזי רק למאכל

בהמה חשיב כ"נולד" ואסורים בשימוש.

⁶⁵ אין מסיקין אוכל ביו"ט כי אין הדרך בכך, אלא לכל היותר בכלים כמו בסע' הקודם.

סימן תקב' - דיני האש ביום טוב:**סעיף א' - איסור הבערת אש ודינים נוספים בהדלקת המדורה:**

שו"ע - "אין מוציאין אש לא מן העצים ולא מן האבנים ולא מן העפר ולא מן המים"⁶⁶, ואין עושין פחמים, ואין נופחין במפוח אלא בשפופרת; ונהגו היתר במפוח של בעלי בתים ע"י שינוי להפכן מלמעלה למטה⁶⁷. **הגה:** ומותר לכסות האש בכלי או בעפר מוכן, אם אינו מכבהו, ודוקא לצורך יום טוב ראשון אבל לצורך יום טוב שני, אסור. (מהרי"ל). העושה מדורה ביום טוב, כשהוא עורך את העצים אינו מניח זה על זה עד שיסדר המערכה, מפני שנראה כבונה, אלא או שופך העצים בעירבוב, או עורך בשינוי. כיצד, מניח עץ למעלה, ומניח אחר תחתיו ואחר תחתיו עד שהוא מגיע לארץ; וכן הקדרה אוזח ומכניס האבנים תחתיה, אבל לא יניחנה על גבי האבנים; וכן המטה, אוזח (הקרשים) למעלה ומכניס הרגלים תחתיהם; אפילו ביצים, לא יעמיד אותם שורה על גבי שורה עד שיעמדו כמו מגדל, אלא ישנה ויתחיל מלמעלה למטה; וכן כל כיוצא בזה, צריך שינוי. **הגה:** וכן שלחן שיש לו דפנות המגיעות לארץ (תוספות) צריך שינוי, אבל מותר להושיב שלחן שלנו על רגליו ואין בזה משום בנין; ויש אומרים דאפילו מגיע לארץ, כל זמן שאינו צריך לאויר של תחתיו, שרי. (טור).

⁶⁶ **איסור הבערה של אש חדשה ביו"ט:** דין זה מפורש במסכת ביצה, לג' - ובגמ' הסבירו כיוון שהיו מוליד. וכתב הרמב"ם שכיוון שיכול היה להכין ולהדליק את האש מבעוד יום - הוי ככל מכשירי אוכל נפש - שכל מה שיכול היה לעשותם מעיו"ט - אסור עליו לעשות ביו"ט.

אבל הדלקה של אש ממקור אש שכבר בוער, כגון הדלקת גפרור מגחלת בוערת - זה מותר כיוון שלא מוליד כאן דבר חדש.

❖ **האם איסור הבערת באש ביו"ט הוא מדאו' או מדרבנן(בה"ל, ד"ה "אין מוציאין"):**

▪ **ט"ז** - מדאורייתא ולכן גם אסר להשתמש באש שהדליקו שלא בהיתר.

▪ **רע"ב ורוב אחרונים** - מדרבנן בלבד, ולכן מי שהבעיר מותר בדיעבד להשתמש באש.

❖ **מי שלא היה באפשרותו להדליק אש בערב יו"ט(כגון שהיה אנוס) - האם מותר לו להוציא אש מן העצים ביו"ט?**

(פסקי תשובות):

ראינו שהרמב"ם כתב שהאיסור להבעיר אש חדשה מן העצים זה מטעם שהיה יכול לעשות כן מעיו"ט והוי מכשירי אוכל נפש שיכל לעשותם מעיו"ט ואין מחללין עליהם יו"ט. **לפי זה יש אחרונים שכתבו(כה"ח, פני יהושע ועוד) - שמי שהיה אנוס ולא נזדמן לו להכין אש מעיו"ט או שהכין אש והיא כבתה - יהי לו מותר להדליק ביו"ט עצמו כי כבר לא חשיב מכשירין שיכל מעיו"ט.**

אבל למעשה כתב הפסקי תשובות - "למעשה סתימת כל הפוסקים לאסור זאת, כי לא כל מכשירי אוכל נפש שא"א לעשותם מעיו"ט התיירו... והוצאת אש שהוא מלאכה גמורה שממציא דבר יש מאין - אסרו אף לצורך אוכל נפש".

אמנם בשעת הדחק יש מתירים לצורך חולה או קטן.

סיכום - אין להבעיר אש ביו"ט אפילו במקום שהיה אנוס ולא יכל להדליקה מעיו"ט, ובשה"ד אפשר להקל ע"י גוי שידליק עבורו.

** ולגבי דברים שמותר להבעיר אש בשבילם(כמו מדורה להתחמם, חימום מים וכד' - ע' להלן סימן תקיא').

⁶⁷ **ענייני המפוח - מדוע אסור?** כיוון דדמי למלאכת אומן.

סעיף ב' - לקיחת עץ ממדורה שדולקת:

שו"ע - "אגודה של עצים שהודלקה במדורה, כל עץ שלא אחזה בו האש מותר לשמטו, ואינו דומה למסיר שמן מהנר⁶⁸".

רמ"א - "ומותר ליקח עץ הדלוק מצד זה של מדורה ולהניחו בצד אחר, הואיל ואינו מכוין לכבוי (מרדכי)".

סעיף ג' - שימוש בבקעת(של עץ) לדברים אחרים:

שו"ע - "אין סומכין את הקדרה ולא את הדלת, בבקעת⁶⁹".

רמ"א - "אבל מותר לצלות בו (הרי"ף), וכ"ש שמותר להסיק בו עם שאר עצים אף על גב שאינו ראוי להסיק בפני עצמו (רי"ן)".

סעיף ד' - בישול בקדרות חדשות ביו"ט:

שו"ע - "לדין, מותר לבשל בקדרות חדשות ביו"ט⁷⁰".

רמ"א - "ויש אוסרין (הרא"ש והטור), וכן המנהג, אם לא על ידי הדחק; ולכן נהגו כשקונין קדרות חדשות בפסח, מבשלין בהם קודם יום טוב (ד"ע)".

⁶⁸ אבל אם אחזה בו האש אסור לסלקו- דבזה ממעט האש של האגודה כולה כיון שאגודין יחד, אבל אם אין אגודין יחד- אפילו אותן שאחזה בהן האש מותר לסלקן, ודעת הרמ"א שלא לחלק בין אגודין לשאינן אגודין. דכל שהם במדורה אחת אם יקח עץ אחת הדולק מהן יש בו משום כיבוי(כי ע"י הוצאתו מן האש יכול להתעט אורו), וכיון שזה לא פסיק רישיה שיתמעט אורו של העץ שהוציא- זה תלוי בכונתו- אם שמוטו כדי שיכבה- אסור, אבל אם מכוין להניחו בצד אחר או במדורה אחרת שרי.

⁶⁹ **שימוש בבקעת לדברים אחרים:** ביצה לב' - אין סומכין את הקדרה בבקעת" ונחלקו הראשונים מדוע אסור:

- רש"י- משום מוקצה.
  - ר"ת- גזירה אטו ישתמשו בה בשבת.
  - רי"ף ורמב"ם- לא התירו לטלטל עצים ביו"ט אלא להסקה בלבד.
- וכ"פ בשו"ע- "אין סומכין את הקדרה ולא את הדלת בבקעת.

וברמ"א הביא דין נוסף שנידון בגמ' - לגבי "חיזרא" שהוא ענף עץ חד שניתן לתוקעו בבשר ולצלות עליו ובגמ' נפסק- "הילכתא יבשתא שרי רטיבתא אסיר". וכ"כ הרמ"א- ש"מותר לצלות בו... " ודווקא ביבש מכיון שזה שהוא ראוי להסקה אנו אומרים- מה לי להסיקו מה לי לצלות בו- זה חלק ממלאכת ההסקה שהתירו לעשות באש.

⁷⁰ **שימוש בקדרות חדשות בפעם הראשונה ביו"ט:**

ביצה לג' - אין מלבנים את הרעפים לצלות", ובגמ' נחלקו- אי משום חשש שמא יבקעו ונמצא שטרח לחנם ועשה מלאכה לחנם ביו"ט, או שמא כי אלו כלים חדשים שבבישול הראשון הוא גומר מלאכתם ומחזק אותם. השו"ע פסק כרבינו ירוחם- שבקדרות שלנו נגמר בישולן כבר אצל היוצר ולכן מותר לדין לבשל בקדרה חדשה. אבל הרמ"א פסק לחוש לכך שבבישול הראשון מתחזקת הקדרה ולכן יש בזה משום מתקן מנא.

סימן תקג' - שלא להכין מיום טוב לחבירו:סעיף א' - איסור הכנה מיו"ט לחברו:

שו"ע - "אסור לאפות או לבשל או לשחוט ביום טוב לצורך מחר, אפילו הוא שבת או יום טוב ואפילו בשני ימים של ר"ה; אבל ממלאה אשה קדרה בשר אף על פי שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת"⁷¹.

רמ"א - "וכל שכן שיכול לשחוט אעפ"י שאינו צריך אלא לכזית (סמ"ק), וכן יכולה לבשל הרבה קדרות ולאכול מכל אחת מעט"⁷². (ב"י ורבינו ירוחם ותשובת הרשב"א). ודוקא קודם אכילה, אבל

⁷¹ איסור הכנה מיו"ט לחברו: בגמ' בביצה יז' למדנו - שאסור לבשל ביו"ט אלא כדי צורך היום אבל מיו"ט לחברו אסור. ובהמשך שם: "באמת אמרו ממלאה אשה קדרה בשר אע"פ שאינה צריכה אלא לאחת".

ונחלקו הראשונים בטעם ההיתר שתמלא האשה קדרה יותר מכדי צרכה:

- רש"י - מכיוון שזו טירחא אחת אין בכך בעיה.
- רשב"א - מכיוון שככל ששם יותר בשר ודברים - התבשיל מיתקן יותר טוב.

ובב"י הביא מס' נפק"מ ביניהם:

1. אי שרי להוסיף עוד כשהתבשיל כבר על האש: לרש"י אסור מכיוון שהיו טרחא נוספת. לרשב"א - מותר כיוון שסו"ס זה משיב את התבשיל.
  2. האם מותר לומר בפה שהוסיפה אוכל לשם מחר: לרש"י - לא תאמר מכיוון שאסור להכין למחר ומה שהתירו רק משום דהו"ט טרחא אחת. אבל לרשב"א יכולה לומר בפה מלא מכיוון שאע"פ שכונתה להכין עוד למחר - כיוון שזה מתקן את התבשיל לעכשיו - שרי לכתחילה ואין צורך להחביא את זה.
- למעשה - כתבו האחרונים** - שאם רוצה להוסיף בשר או מיני מאכלים שמשבחים את התבשיל - אז יכול להוסיף כבר כשהתבשיל על האש וכסברת הרשב"א - כי זה משבח את התבשיל. אבל בשאר מאכלים שמוסיף בשביל יו"ט אחר - ואין במה שמוסיף שבח מיוחד תבשיל שכבר מתבשל - בכה"ג אסור, וכשיטת רש"י. **ולפי זה מבואר הרמ"א בסו"ס ב' כאן** - שכתב שבמים שהתבשלו - אם הם כבר על האש אין להוסיף להם עוד מים כנ"ל כי זה לא משבח את התבשיל.
- ☒ לגבי הזכרה שמבשלת לצורך הלילה - כתבו האחרונים שטוב שלא תאמר בקול שעושה כן (כרש"י).
- ☒ האם מותר להכין לצורך הלילה וכדי שיהיה מותר יטעם ממנה מזה ביו"ט (משנ"ב, ז):
- מקור דין זה הוא בתוס' שכתבו שנהגים לעשו כן ונחלקו בכך האחרונים:
- רדב"ז, ב"ח, פר"ח - זו ממש הערמה כי כל כוונתו רק ללילה ואין לעשות כן.
  - מג"א, מאמ"ר, בית מאיר - כיוון שעל כל פנים אוכל משהו - הוי בכלל הערמה שהתירו
- למעשה כתב המשנ"ב** - נהגו העולם להקל כסברא אחרונה, והמחמיר כסברא ראשונה תבוא עליו ברכה.
- ☒ כל ההיתר להערים הוא דווקא שאין טרחא יתירה בעשייה לצורך יו"ט: כתב המשנ"ב (ח') - דווקא דברים כמו נתינת הרבה בשר - זה מה שמותר, אבל מה שיש טרחא יתירה בכל מה שעושה, כגון - הכנת קרעפלאך וכיו"ב
- ליותר ממה שצריך ביום - ואינם משיבחים את התבשיל - זה אסור אפילו מהתחלה - כי הוי טרחא יתירה שלא לצורך יו"ט.

⁷² הכנת הרבה קדרות: כתבו הרשב"א ורבינו ירוחם שלא רק להוסיף בקדירה אחת יותר ממה שצריכה אלא אפילו להכין הרבה קדרות שמכל אחת מהם אוכל מעט.

סייג להיתר זה - כתב המשנ"ב (י') שהיתר זה הוא דווקא שבכל קערה יש מאכל שונה ואז טועם מכל"א אפילו שמכווין להכינו לערב, אבל לתת את אותו מאכל בשני כלים - אסור כי יכול לטעום מכלי אחד ומה שטועם משניהם זה סתם הערמה ברורה ואסור.

אחר אכילה אינה יכולה לבשל ולומר: אוכל ממנה כזית, דהוי הערמה⁷³; מיהו אם עברה ובשלה⁷⁴, (או שחט) מותר לאכלו.

סעיף ב' - חימום מים לצורך יו"ט:

שו"ע - "ממלא נחתום חבית של מים אף על פי שאינו צריך אלא לקיתון אחד"⁷⁵.

רמ"א - "אבל צריך להשים הכל אצל האש בפעם אחת, אבל אסור להוסיף אם כבר החבית אצל האש, דטרחא שלא לצורך הוא"⁷⁶ (המגיד פ"א)⁷⁷.

---

⁷³ כל ההיתרים להרבות זה דווקא קודם אכילה - כ"כ בעיטור ועוד ראשונים. שדווקא כשצריכה לאכול ומכירה - יכולה להוסיף ולהערים, אבל אחרי שאכלו ותעשה הערמה שכזו זה מדי נראה בעין והוי הערמה גלויה ואסור בכל גונו.

⁷⁴ עברה ובשלה מותר לאוכלו: נחלקו האחרונים - על מה מוסבים דברים אלו (משנ"ב, יג'):

- פר"ח, באר הגולה: זה מוסב על הרישא - מי שעבר במזיד ובישל מיו"ט לחברו בכונה - בזה אמרו שבדיעבד המאכל לא אסור, אבל מי שהערים בדרך אסורה כגון שהרבה אחרי שכבר אכלו שראינו שזו הערמה אסורה - בזה יש להחמיר יותר כי בזה אנשים יבואו לטעות ולעשות עוד - ולכן בזה החמירו יותר.
- מג"א, ט"ז ושאר אחרונים - גם על הערמה קאי שמותר בדיעבד כי סו"ס לא עשה איסור גמור.

⁷⁵ כיוון שזו חד טרחא שרי - אבל כתבו האחרונים שאיפה שהוא ממלא פעמים רבות ע"י כלים - הוי טרחא יתירה וכמו שהסברנו בסע' הקודם ואסור.

⁷⁶ הסבר - רמ"א כתב כאן כרש"י במחלוקתו עם הרשב"א שכל היתר ההוספה בדרך בישולו שיהיה גם למחר זה רק בתחיל הבישול - דהוי טרחא אחת בלאו הכי ואין טרחא יתירה, אבל אם כבר התחיל לבשל והמים על האש ואז רוצה להוסיף בשביל אחר יו"ט - בזה הוי טרחא יתירה ואסור. וע' לעיל בסע' א' בהערות את שיטת הרשב"א. אולם כאן - גם הרשב"א יודה, וכפי שמסביר המשנ"ב (ה') בסע' א' - שכיוון שאין שום שבח לתבשיל במה שמוסיפים מים - אז אין להוסיף מים באמצע משום טרחא יתירה.

⁷⁷ סיכום איסור הכנה מיו"ט לחברו: אסור להכין מיו"ט לחברו אבל בדרך הערמה שיוסיף עוד בתבשיל בשביל מחר מותר. אולם, גם להיתר זה בדרך הערמה מצאנו מספר היתרים וסייגים כאשר העיקרון הוא שלא תהיה הערמה קיצונית וגמורה. הוספת מאכל שהתירו הוא דווקא כזה שמשבח את התבשיל בהוספתו או שאין טרחא יתירה בהוספתו. לכן - להוסיף עוד בשר למרק מותר כי זה משבח את הטעם ולהוסיף עוד מים ג"כ מותר למרות שזה לא מבח את הטעם - מכיוון שין בכך טרחא יתירה. אולם, במקום בו אין שבח בטעם במה שמוסיף והוי גם טרחא יתירה כגון קילוף עוד תפ"א לצורך מחר, הכנת עוד קניידלאך וכד' - זה אסור, כיוון שאינו נותן טעם יותר בתבשיל וטורח טרחא נוספת לשם כך.

מי שעבר והכין מיו"ט ליום אחר - בדיעבד המאכל מותר, ונחלקו האחרונים האם הדין כן גם במי שהערים שלא כדין ובישל בשל כך ליו"ט אחר

סייג נוסף הוא שכל מה שהתירו להוסיף זה דווקא קודם לאכילתו אבל אחר שכבר אכל ועכשיו מבשל ומוסיף לתוך הערב - בזה החמירו שהוי הערמה אסורה כי ניכר לכל שאינו עושה כן לשם אכילתו. וכן נחלקו האחרונים באדם שלא אכל ורוצה להכין תבשיל למחר ולהערים ע"י שיטעם ממנו מעט היום ולמעשה כתב המשנ"ב שנהגו להקל ולהתיר והמחמיר תע"ב.

סימן תקד'-דין התבלין ביו"ט:סעיף א'- כיצד דכין תבלין/מלח ביו"ט:

שו"ע - "דכין" את התבלין כדרך, שאם ידוך אותם מבע"י יפיג טעמן; אבל מלח⁷⁹ אינו נידוך ביי"ט אלא א"כ הטה המכתש או שידוך בקערה וכיוצא בה, כדי שישנה, שאם שחק המלח מע"י לא יפיג טעמו⁸⁰. ואין שוחקין את הפלפלין ולא את החרדל בריחים שלהם, משום דהוי כעובדין דחול; (אלא) דך אותם במדוכה ככל התבלין⁸¹.

⁷⁸**דיכה** - אע"ג שלעיל בסימן תצה', ב' למדנו שמלאכת טחינה אסורה (ויש אוסרים מדאו') דיכה שאני ואינה בכלל טחינה. אלא שכל הדיון בסימן זה הוא משום דיכה שהיה יכול לעשותה מבעוד יום - האם מותר לעשותה גם ביו"ט. לעניין זה מובאים שני טעמים להקל לדוך ביו"ט: 1. אם זה תבלין או דבר כזה שלא ידע מבעוד יום שיצטרך לו למחר בבישול(אז אני לא מצפה שיכין מבעו"י מה שלא בטוח שישתמש בו מחר). 2. משום שגם אם יכל לדעוך אותו מבעו"י - הרי זה פוגם בו ולכן יש להתיר לו לעשות ביו"ט.

⁷⁹**מלח ותבלינים הדומים לו שלא נהרסים מבעוד יום**: כמו מלח יש תבלינים נוספים שאינם נפגמים אם דכים אותם מבעוד יום, כדוגמת הכרכום המכונה "מוריקא". בה"ג הביא את ה"מוריקא" עם המלח, וגם מטעמו של הרמב"ם שכתב את טעם המלח משום שמפיג טעם - יש אחרונים שכתבו שה"ה לכל מין בלין כזה שלא ייהרס, וכ"כ המג"א בשם כמה אחרונים להחמיר.

⁸⁰**דיכת תבלין ומלח**: על סוגיה זו יש לנו 4 מקורות מן המשנה והגמרא שעל פיהם קבעו הראשונים את ההלכה:

1. ביצה יד' - מחלק' ב"ש וב"ה במה דכין מלח ותבלין - ולכ"ע שם מלח בעי שינוי ונחלקו רב הונא ורב חסדא - מדוע בצריכו במלח שינוי. ח"א משום שמלח ידוע שבוודאות יצטרכו לו למחר לבישול לכן היה לעשותו מבעו"י, אבל בתבלינים לא יודע בדיוק מה יצטרך למחר. וח"א - כיוון שמלח לא נפגם כלל אם עושים אותו מבעו"י, משא"כ בתבלינים שאם משהה אותם מאתמול זה פוגם אותם.
2. אמר שמואל - כל הנידוכין נידוכין כדרך ואפילו מלח.
3. רב אמר לרב אחא - כשאתה דך "אצלי אצלו" = הטה את המדוכה כדי שיהיה שינוי.
4. רב ששת - שמע קול דיכה מביתו ביו"ט אמר - או זה תבלין או שזה מלח ועושים בהטיה(שינוי).

נחלקו הראשונים - כמי לפסוק וכיצד מתיישבות הסוגיות זא"ז ומה דין דיכת מלח ביו"ט:

- רי"ף - הלכה כשמואל שהכל נדוכין כדרך. ובמלח הביא גם את דברי ב שאמר לדוכו בהטיה=בשינוי.
- הר"ן הקשה על הרי"ף - אם הוא סובר שלמלח יש דין אחר משאר בלינים שבגלל זה אמר לעשות בשינוי - היה לו להביא גם את הגמ' של רב הונא ורב חסדא המסבירים מה הטעם שמלח חמור יותר?
- ולכן הסביר הר"ן - שמה שהצריך הרי"ף לדוך את המלח בשינוי זה רק לחומרא בעלמא אבל באמת מעיקר הדין - דין מלח כדון שאר תבלינים - ושרי לדוך גם בלא שינוי, אלא שבמלח נכון להחמיר ולשנות כפי שאמר רב.
- הב"י הקשה על הר"ן והסביר אחרת את הרי"ף - לא יתכן שהרי"ף הביא סתם את דברי רב למרות שסובר שמעיקר הדין אין צורך שינוי. ולכן הסביר כשיטה ממצעת - באמת מלח דומה ולא דומה לשאר תבלינים: מצד אחד - כל התבלינים וגם המלח נידוכים כדרך - ש אין צורך בשינוי גדול, אבל מצד שני מלח חמור יותר כיוון שאינו נפגם מבעוד יום - ולכן בעי שינוי קטנא מצד אחד - אין הלכה כגמרא הראשונה ש בית הלל שמלח צריך שינוי גדול שידוכו אותו בכלי אחר, ומצד שני כן צריך לשנות מעט וכפי שאמר רב - ע"י שיטה הכלי. וכ"פ הרמב"ם והרשב"א.

- אבל תוס' חלקו על כל זה ואמרו - שבאמת הלכה כרב הונא ורב חסדא שדין מלח שונה לחלוטין משאר תבלינים - ויש לעשות שינוי, אלא דסברי ששינוי של הטיה כפי שאמר רב הוא שווה לשינוי של כלי אחר כגון מדוך של עץ.

פסיקת ההלכה בשו"ע: משמע מדבריו שדין מלח שונה מדין תבלין ולכן בעי שינוי. השינוי שצריך הוא או שיטה הכלי או שדוך בכלי אחר. א"כ פסק כדברי הרי"ף(להבנת הב"י), רמב"ם ורשב"א - שבעיני שינוי כל שהוא.

רמ"א- "ומיהו נוהגין לשנות קצת בדיכת תבלין, (הגהות מיימוני פ"ג בשם סמ"ג), וכן ראוי להורות".

סעיף ב' - הולכת תבלין דרך רה"ר:

שו"ע- "מותר להוליך תבלין ומדוך אצל מדוכה, או מדוכה אצלם, אפילו דרך ר"ה אעפ"י שהיה אפשר להוליכם מערב יום טוב"⁸².

סעיף ג' - כתישה במכתשת:

שו"ע- "אין כותשין הריפות במכתשת גדולה, אבל כותשין במכתשת קטנה שזה הוא השינוי שלה; ובא"י, אפילו בקטנה אסור; וכיון שאין אנו יודעים עכשיו מה נקראת גדולה או קטנה, יש לאסור הכל"⁸³.

רמ"א- "ומותר לגרור גבינה ביי"ט על הכלי שהוא מורג חרוץ, מיהו צריך שינוי מעט, כמו דיכת מלח"⁸⁴ (ריב"ש סימן קפ"ד); וה"ה מצות, בלא שינוי, משום דאין טחינה באוכלין שהיו טחונין תחלה (מהרי"ל)".

הרמ"א הוסיף להחמיר (בשם הסמ"ג)- שגם בשאר תבלינים עדיף שיעשה בשינוי - והטעם משום דיש פוסקין שמחמירים שגם בתבלין שטעמם יורד אם מכין לפני יו"ט - מ"מ אסור לעשות ביו"ט אם ידע כבר מאתמול שיצטרך להם למחר.

⁸¹ מפורש בגמ' בביצה כג'.

⁸² **הולכת תבלין דרך רה"ר:** מותר להוליך תבלין דרך רה"ר שכן נחלקו בכך ב"ש וב"ה במשנה בביצה יא' - ונפסקה

הלכה כב"ה שהתירו, והטעם - שא חיישין שמא ימלך ויחזור בו ואז נמצא שמעביר ברה"ר לחינם.

⁸³ **כתישה במכתשת ביו"ט: למדנו בביצה יד' -** "אין כותשין במכתשת" ומצד שני "והתניא - אין כותשין בגדולה אבל כותשין במכתשת קטנה? ענה רבא - "לא קשיא - הא לן והא להו". ונחלקו הראשונים בהסבר התשובה:

- **רש"י -** בני בבל לא היו מזלזלים ולכן התירו להם בקטנה דהוי שינוי, אבל בני א"י שהיו מזלזלים ידעו חכמים שאין להתיר להם גם בקטנה כי יעשו בגדולה ויאמרו שעשו בקטנה.
- **רמב"ם -** בני א"י תבואתם טובה ולכן יכולים לעשות מבעוי ולא תתקלקל ולכן אסור להם בכל גוונא, אבל בני בבל שתבואתם לא טובה - אם יעשו מבעוי"י היא תיפגם ולכן אומרים שיכולים לעשות עם מדוכה קטנה (שזה שינוי) בשבת.

- **הרב המגיד -** בני א"י נהגו להשתמש בקטנה ולכן עבורם היא לא נחשבת לשינוי ואסור ביו"ט, אל בני בבל שמשתמשים בד"כ בגדולה - אז קטנה היא שינוי בשבילם ולכן מותר להם ביו"ט לכתוש בה.
- פסיקת ההלכה:** מחלק בין בני בבל לא"י - שבבל מותר בקטנה ובא"י אסור. אבל למעשה כותב שכיוון שאין אנו בקיאים בגודל שלהם - אסור בכל גוונא. ובמשנ"ב (טז) הביא כל הטעמים וכתב "ויש להחמיר ככל הפירושים".

⁸⁴ **גרירת גבינה: הריב"ש כתב** שדין גרירת גבינה תלוי בשאלה אם גוררים אותה ביו"ט האם נפגשמת - אם הטעם נפגם מעו"ט - מותר לעשות בלא שינוי, ואם לא נפגם - אין לגרור ביו"ט אלא בשינוי.

הרמ"א פסק שמוותר לגרור גבינה אבל הצריך שינוי מועט כמו במלח(ולא חילק מב מצבה של הגבינה).

סעיף ד' - מדידת תבלין ביו"ט:

שו"ע - "מותר אדם⁸⁵ למדוד תבלין ליתן בקדירה, בשביל שלא יקדיח תבשילו (פי' שלא ישרפנו ויקלקלנו מחמת רבוי תבלין)".

סימן תקה' - דין החולב בהמה ביו"ט:**סעיף א' - היתר חליבה דווקא בבהמה העומדת לאכילה:**

שו"ע - "בהמה שהיא עומדת לאכילה⁸⁶ ורוצה לחלוב אותה לאכול החלב, אם לקדירה שאין בה אוכלין, אסור. ואם יש בה אוכלין, מותר, וכגון שבא החלב לתקנו, או שיש בה פרורין והחלב נבלע בהם; אבל החולב כל צאנו לא הותר מפני פרוסה שנותן בכלי⁸⁷".

⁸⁵ **מדידת תבלין ביו"ט: ביצה כטי' - הנחתום מודד תבלין ונותן לתוך קדירה" - נחלקו הראשונים אם דווקא בנחתום איירי:**

- טור - דווקא לנחתום התירו.
  - הרב המגיד - לכל אדם שרי, אלא שדיברו חכמים בהווה. וכ"פ השו"ע - "מותר אדם".
- **אבל מדידת קמח ביו"ט החמירו בה חכמים - וע' להלן שו"ע סימן קמו': "אין מודדין קמח ביו"ט כדי ללוש אלא יקח באומד הדעת" והטעם שהחמירו בקמח - כיוון שלא יתקלקל אם לא ימדוד - לא התירו חכמים, ע"ש.**

⁸⁶ **הקדמה לסימן (משנ"ב):** אסור לחלוב בהמה שעומדת לחליבה או לגדל ולדות ביום טוב אפילו דעתו לאכול מיד משום מפרק דהוא תולדה דדש דכיון שאינה עומדת לאכילה יש עליה שם פסולת ודומה לדש שמפריד התבואה מקשין שלה ובזה אין חילוק בין אם חולב אותה לתוך כלי שיש בה אוכלין או לתוך כלי ריק. אבל אם היא עומדת לאכילה דהיינו לשחטה אין עליה שם פסולת ואין דומה לדש דכולה אוכל היא וע"כ אם חולב לתוך קדירה שיש בה אוכלין שרי דמשקה הבא לאוכל כאוכל דמי והוי כמפריד אוכל מאוכל אבל אם חולב לתוך כלי ריק גם בזה אסור החלב משום נולד דמעיקרא אוכל והשתא משקה ודעת הגר"א דגם בזה עיקר האיסור משום מפרק כיון דנעשה משקה זו היא דעת השו"ע ויש מן הראשונים שסוברין דאפילו בהמה העומדת לחלבה מותר לחלוב אותה לתוך הקדירה שיש בה אוכלין ויתבאר לקמיה:

⁸⁷ **חליבה ביו"ט: גמרא בפסחים, קמד:** - "אמר רב יהודה אמר שמואל - סוחט אדם אדכול של ענבים לתוך הקדירה אבל לא לתוך הקערה..." **ובגמ' שם קמה' -** "אמר רב חסדא מדברי רבינו נלמוד חולב אדם עז לתוך הקדירה אבל לא לתוך הקערה". והראשונים נחלקו האם העז הזאת שהתירו לסחוט היא דווקא ביו"ט או גם בשבת. והק"ן כתב הטעם כי בשבת העז אינה ראויה לאכילה והוי כבורר האוכל (חלב) מתוך הפסולת (הבהמה). אבל ביו"ט היא ראויה לאכילה.

ועוד נחלקו הראשונים - באיזה עז התירה הגמרא לחלוב אותה ביו"ט?

- ר"ן, הגהות אשירי, סמ"ג, סמ"ק, הגה"מ - דווקא בעומדת לאכילה שהיא עצמה לא מוקצה והחלב שיוצא ממנה לתוך מאכל הוי אוכל מאוכל ואין כאן לא מוקצה ולא נולד. דהיינו - כיוון שהיא עומדת לאכילה אנו מתייחסים גם למה שיוצא ממנה כאוכל אם הוא יורד לתוך אוכל ואז לא הוי נולד, אבל עומדת לחליבה אינה נחשבת לאוכל וממילא החלב שיוצא ממנה אינו יוצא מן האוכל וע"פ שנופל לתוך אוכל נחשב שנולד ואסור.
  - רז"ה, ב"ח ועוד - גם עז העומדת לחליבה מותר לחלוב ביו"ט ואין סעיה של מוקצה ואין בעיה של מוקצה ונולד. פסיקת ההלכה: השו"ע כתב מפורש - "שעומדת לאכילה", אבל המשנ"ב כתב בשם החיי אדם להקל בשה"ד - "ויש מן הראשונים שמקלין אפילו בבהמה העומדת לחליבה או לגדל ולדות, ונראה דבמקום מניעת שמחת יו"ט, שאין לו מה לאכול כי אם מאכלי חלב יש לסמוך על זה להקל".
- ובבה"ל כתב שגם בשה"ד - עדיף יותר שיחלוב ע"י עכו"ם אם אפשר.**

רמ"א- "ואינו יהודי החולב בהמה ביום טוב, וישראל רואהו, יש להקל"⁸⁸ (רשב"א בתשובה) אך נהגו בו איסור, ואין לשנות. מיהו ביום טוב של גליות מותר ביום טוב שני (הגהות אשירי ריש ביצה); ואם מותר לומר לאינו יהודי לחלוב בהמתו בשבת, ע"ל סימן ש"ה סעיף כ'. וע"ל סימן תקי"י סעיף ה' אם מותר להעמיד חלב ולעשות גבינה ביום טוב".

סימן תקו' - דיני לישה ביום טוב:

סעיף א' - מדידת קמח ביו"ט:

שו"ע- "אין מודדין קמח ביו"ט כדי ללוש, אלא יקח באומד הדעת"⁸⁹.

---

⁸⁸ **חליבה ע"י גוי ביו"ט:** מדובר כמובן שהישראל רואהו אחרת יש כאן בעיה של חלב עכו"ם. **מקור הדין ברשב"א שאמר** שאם מי שחולב הוא גוי יש להקל יותר ואין בעיה של מוקצה כלל מכיוון שהבהמה היא של גוי אז היא מוכנה תמיד ואפילו היא לחליבה או לוולדות. וכיוון שכך אין בעיה של מוקצה ושרי אפילו בבהמה לחלב או וולדות(וזה מה שהקלו כאן). קולא זו נכונה אפילו הוא חולב לתוך כלי ריק בלא מאכל כי סו"ס לא הוי מוקצה ואין בעיה של נולד. אבל ה"בית מאיר" **צימצם החידוש וכתב** שכל הקולא אצל גוי היא אפילו בבמה שאינה עומדת לאכילה אלא לחליבה או וולדות, אבל גם בזה חייב לחלוב הגוי לתוך אוכל-אחרת יש בעיה של נולד.

הלכה למעשה בדין גוי שחולב עז ביו"ט: אע"פ שהביא הרמ"א את קולת הרשב"א, מ"מ הוסיף- "ונהגו בו איסור ואין לשנות", **וביאר המשנ"ב-** שהאיסור שנהגו הוא בתרתי לגרועותא- גם בהמה שאינה ראויה למאכל וגם לתוך כי ריק, אבל אם יש בכלי אוכל שרי אפילו הבהמה עומדת לוולדות או לחלב, או להיפך- שאפילו ישראל שחולב לתוך כלי עם אוכל שרי אם זו בהמה של גוי ואפילו שהיא לוולדות או לחליבה.

סיכום: אסור לחלוב בהמה ביו"ט משני טעמים- 1. נולד. 2. מפרק- שמפריד אוכל מפסולת. הדרך להתיר היא בבהמה שעומדת לאכילה ובה אין בעיה של מפרק כי הוא מפריד למעשה אוכל מתוך אוכל(כי היא גם עומדת לאכילה) וכשעושה את זה לתוך כלי שיש בו אוכל ואז הוי אוכל לאוכל ולא הוי משקה שהוא נולד. במקרה שהעז אינה ראויה לאכילה(כגון לוולדות או לחלב) רוב ראשונים מחמירים מטעם שזה מפרק כי הבהמה אינה אוכל והוא מפרק ממנה חלב, ויש מן הראשונים שמקילים, וכתב הח"א לסמוך עליהם בשה"ד.

אם מדובר בבהמה של גוי- היקל בה הרשב"א יותר מכיוון שבה אין בעיה של מוקצה כי היא כל הזמן מוכנה, ולכן אפילו אם עז לוולדות או לחלב- אין בעיה, ונחלוק האחרונים אם הקולא היא אפילו לכלי בלי אוכל או רק לכלי עם אוכל. **והרמ"א למעשה כתב** שאין להקל כקולא זו, אבל אם יש חד לרעותא בלבד כגון שהבהמה של גוי וחולב לתוך אוכל- שרי לכ"ע(ומה שהחמיר הרמ"א זה בתרתי לגרועותא- בהמה שאינה לאכול ועוד שעושה לכלי ריק).

⁸⁹ **מדידת קמח ביו"ט:** בגמ' במסכת ביצה דף כט' נחלקו האמוראים אם מותר למדוד קמח ביו"ט:

- רב- "מודדת אשה קמח לעסטה כדי שתיטול חלה בעין יפה".
- שמואל- אסור. תנא דבי שמואל- מותר. והסביר אביי- הלכה שמותר אבל אין מורין כן.

ונחלקו הראשונים כמי ההלכה:

- רא"ש ובה"ג- הלכה כרב שמותר למדוד.
- רי"ף, רמב"ם, עיטור- אין למדוד ביו"ט, כי אפשר היה ללמוד מבעו".

ועוד נחלקו אם בפסח יש דין מיוחד שמותר למדו בו:

- ר"ן- גם למי שאוסר בד"כ- בפסח יש דין מיוחד שמותר למדוד.
- ב"י בהבנת רה"פ- גם בפסח אין למדוד, כמו בכל יו"ט.

פסיקת ההלכה: כתב השו"ע שאין מודדים קמח ביו"ט (ולא חילק בין פסח לשאר יו"ט).

רמ"א- "ומותר ליקח הקמח מן הכלי אף על פי שעושה גומא בקמח (ר"ן פ"ק דביצה ופרק כירה)".

סעיף ב' - ריקוד וניפוי (ברירת) הקמח ביו"ט:

שו"ע: "אין מרקדין הקמח בתחלה, אפילו על ידי שינוי⁹⁰. אבל אם רקדו מאתמול ונפל בו צרור או קיסם ורוצה לרקדו פעם שנית, מותר אף בלא שינוי".

הגה: וי"א דמותר ליטול הצרור או הקיסם בידו, אבל יש מחמירין ואוסרין (המגיד פ"ג).

שו"ע- "ואם לא נפל בו דבר, אלא שרוצה לרקדו שנית כדי שיהא הפת נאה, צריך שינוי קצת, כגון על גבי שלחן"⁹¹.

הגה: וה"ה דמותר לעשות על ידי אינו יהודי אפילו תחלת הרקידה, אם ישנה קצת (בי"י).

**מדידת תבלין התירו, מדידת קמח אסרו: לעיל בסימן תקד' התיר השו"ע: "מותר אדם למדוד תבלין ליתן לקדירה, בשביל שלא יקדיח תבשילו", ואילו כאן אסר השו"ע מדידת קמח! ובמשנ"ב (א') כתב הטעם להבדל זה: "דלאו צורך פת הוא, ולא יתקלקל אם לא ימדוד - לא התירו חכמים דנראה כמודד למכור".
⁹⁰ **כל מלאכות שלפני לישה אסרו חכמים:** מפני שדרך לעשותם לזמן מרובה. ולכן אסור לרקד ולנפות. ולענין זה שינוי ג"כ לא מהני אם אסור.
אבל במקום שאינו מרקד בפעם הראשונה אלא שנפל בו צרור וכד' שרי. ואם רצה לרקד שנית כדי לייפותו- שרי אם עושה בקצת שינוי.

⁹¹ **סוגיית הגמ':** א. "תנו רבנן: אין שוניין [=מנפין בפעם השניה] קמח ביום טוב. משום רבי פפיס ורבי יהודה בן בתירא אמרו: שוניין [=מותר לנפות קמח בפעם השניה]. ושוין, שאם נפל לתוכן צרור או קיסם - ששוניין... **ושם בהמשך:**

ב. "אמר להו רב נחמן, פוק חזי כמה מהולתא [=נפות] הדרן [גרסא אחרת- רקדן] בנהרדעא".

הסבר הגמ': מהחלק הראשון (א) בגמ' משמע שכל מה שמותר זה לחזור ולרקד קמח שכבר בררו לפני יו"ט אבל לרקד פעם ראשונה לא התירו (כי הוי מלאכה שאפשר לעשותה מעיו"ט ודרך לעשותה לזמן מרובה).

ובחלק השני (ב) יש מחלוקת גרסאות שממנה נחלקו הראשונים האם מותר לברור בפעם ראשונה בשינוי: "כמה מהולתא הדרן/רקדן בנהרדעא":

- רא"ש, רש"י, רשב"א ורמב"ם ע"פ המגיד-גורסים "הדרן"- ופירושו כמו עד עכשיו- שבנהרדעא היו חוזרות ומנפות קמח שכבר נופה קודם יו"ט ואז זה כמו הרישא.
- ר"ן, רשב"ם- גורסים "רקדן" ואז הפירוש הוא שבנהרדעא היו מרקדין [=בוררין הקמח] אפילו בפעם הראשונה ביו"ט והוא שעושים כן בשינוי.

פסיקת ההלכה: השו"ע החמיר כרוב ראשונים- שאין לרקד פעם אשונה ביו"ט אפי' ע"י שינוי. אבל לרקד פעם שניה- התיר כמו בגמרא והוא שעושה בשינוי, וכן אם נפל צרור ביו"ט- ג"כ שרי אפילו בלא שינוי.

הרמ"א הביא שיטה מחמירה שאוסרת ליטול צרור שנפל לקמח בידו (ודווקא בידו אסור דמחזי כבורר אבל ע"י נפה גם הוא מודה דשרי), והמשנ"ב (יב') כתב שנכון לכתחילה לנהוג כדעה זו.

סעיף ג'- הפרשת חלה ביו"ט:

שו"ע- "הלש עיסה ביום טוב, יכול להפריש ממנה חלה⁹²; ולהוליכה לכהן, (שרי אפילו הפרישה מאתמול⁹³). אבל עיסה שנלושה בעי"ט, אסור להפריש ממנה חלה ביי"ט⁹⁴."

רמ"א- אלא אוכל ומשייר קצת, ולמחר מפריש⁹⁵ מן המשווייר חלה. ומותר לאפות הפת על ידי שיאכל ממנו ויפריש אחר כך חלה (בי"י). ואם רוצה יוכל ללוש עוד עיסה אחת ביום טוב ויצרפם יחד, ויפריש מאותה עיסה גם על מה שלש מעיי"ט⁹⁶. (הגהות מיימוני פ"ג ומרדכי פרק אלו עוברין וב"י בשם תוספות פרק קמא דביצה).

סעיף ד'- מה יעשה עם חלה שהפריש ביו"ט:

שו"ע- "המפריש חלה ביי"ט והיא טמאה⁹⁷, לא יאפה אותה ולא ישרפנה שאין שורפין קדשים ביי"ט, אלא מניחה עד הערב ושורפה."

סעיף ה'- אפיית הרבה פתין ביו"ט:

שו"ע- "מותר לעשות ביום טוב פתין גדולים, ולא חיישינן שמתוך כך יבא לאפות יותר ממה שצריך."

סעיף ו'- אפיית קמח או עיסה שיש לו בשותפות עם גוי:

שו"ע- "היה לו קמח או עיסה בשותפות עם אינו יהודי, אסור לאפותה ביום טוב אלא יחלקנה ויאפה את שלו⁹⁸."

⁹² **הפרשת חלה מעיסה שנילושה ביו"ט:** בגמ' בבבבצה דף לו: למדנו- "אין מגביהין תרומות ומעשרות ביום טוב... וה"מ פירי דטבילי מאתמול, אבל פירי דטבילי האינדנא כגון עיסה ... מפרישינן ויהיבין לכהן". דהיינו, התירו לאדם להפריש חלה ביו"ט מעיסה שלש אותה היום, ואע"ג שאין מגביהין תרומות ביו"ט משום דנראה כמתקן או כמקדיש- מ"מ בחלה הקלו, כיוון שפת חמה עדיף טפי אז התירו לו גם לתקנה מטבל ע"י הפרשת חלה.

⁹³ **הולכת חלה שהופרשה מאתמול** גם חלה שהופרשה מעיו"ט מותר להוליכה ביו"ט ואין אנו אומרים שהיה לו להוליכה מבעו". והולכה המותרת היא אפילו דרך רשות הרבים, שהרי הותרה הוצאה ביו"ט.

⁹⁴ **חלה שנילושה מעיו"ט:** אם סיים את מלאכת הלישה מערב יו"ט- כבר אז נתחייבה בחלה והיה לו להפרישה מבעוד יום ולכן אין לו להפריש ביו"ט עצמו.

⁹⁵ **הכין חלה בערב פסח שחל להיות בשבת(משנ"ב, כג):** ואינו יכול להשאיר חלה למחר שיפריש ממנה חלה כי מחר פסח: הסכימו כמה אחרונים שסומכים בדיעבד אהני פוסקים דסברי שבחלת חו"ל שרי להפריש אפילו בשבת וביו"ט.

⁹⁶ **הכנת עיסה חדשה ביו"ט שיפריש ממנה על העיסה השניה:** זו עצה נוספת שע"י שמכין עיסה שרוצה לעכשיו יוכל להפריש ממנה חלה על עצמה וגם על העיסה שהכין כבר מעיו"ט וע"י שמדבקם זה עם זה שתיהן מחוייבות יחד בחלה. כמו בימינו שכולנו טמאי מתים.

⁹⁸ **יחלקנה ויאפה את שלו:** אע"ג שלעיל בסימן תצח, יא' למדנו שבהמה שהיתה בשותפות שלו גוי ושל ישראל- יכול לשחוט אותה ביו"ט- זה דווקא בשחיטה דאמרינן "א"א לכזית של בשר בלא שחיטה". אבל כאן לא אמירנן הכי ויש לו לחלק העיסה ולאפות רק את חלקו, כי כאן כן יכול לחצות ולחלק אותה. דברים אלו הם דבריו של רב חסדא במסכת ביצה דף כא'.

סעיף ז'- יש לו פת נקיה ופת הדראה:

שו"ע- "אם יש לאדם הרבה פת נקייה, אינו אופה פת אחרת אלא אם כן יש לו בני בית שרגיל להאכילם פת הדראה; אבל אם יש לו פת הדראה הרבה, יכול לאפות פת נקייה"⁹⁹.

סעיף ח'- עשיית שאור ביו"ט:

שו"ע- "אסור לעשות שאור ביו"ט, אלא ע"י שינוי, מפני שהיה אפשר לעשותו מבעוד יום".

סעיף ט'- הפרשת מתנות מבהמה שנשחטה:

שו"ע- "אפילו נשחטה הבהמה מערב יום טוב, מותר להפריש המתנות ביו"ט"¹⁰⁰.

סימן תקז'- דין אפייה ביום טוב:**סעיף א'- אפיה בפורני(תנור גדול):**

שו"ע- "אופין בפורני", דהיינו תנורים שלנו הגדולים ופיהם בצד, ובלבד שלא תהא חדשה¹⁰¹, דחיישינן שמא תפחת ויפסד הלחם וימנע משמחת יום טוב; ומחמין חמין באנטיכי,¹⁰² (פיי יורה גדולה).

אפילו זה תנור אחד וקטן: להלן בסימן תקז', ו' נלמד שמותר לאפות תנור מלא פת אע"פ שאין צריך אלא פעם אחת. כי **התם שאני** כי כל הפת של ישראל ורשות בידו לבחור איזה פת רוצה לאכול **ועוד** שאולי יזדמנו לו אורחים ויתן להם. **אבל אם זה פת של גוי-** אין שום היכי תימצי שהישראל ישתמש בזה וא"כ עודה עבור הגוי ונהי טרחא יתירה ואסור.⁹⁹ הסבר- כיוון שיש לו פת טובה- אין לו לאפות פת אחרת שהיא פחות טובה, אא"כ רגילים באופן קבוע לאכול מהסוג השני או שמעדיף אותו כשהוא חם וטרי.
¹⁰⁰ לעומת חלה שאמרנו שלא יפריש חלה מעיסה שנילושה מבעוד יום, הרי שבמתנות שנותן מבהמה שנשחטה אין בעיה לתת ביו"ט. **וכתב המשנ"ב(מב') הטעם(ע"פ מהר"י אבוהב)-** משום שאינו מתקן שום דבר כי גם קודם הפרשה לא חשיב בהמה לטבל, **ועוד** שמופרשות ועומדות בגוף הבהמה.
¹⁰¹ **פורני חדשה-** בה לא יאפה בפעם הראשונה ביו"ט כי יש חשש שיפול טיט מעזיבת התנור על הפת ולא יאכל לאכול ממנה.

תנורים של ימינו: כתב המג"א שבהם אין חשש שיפול מן המעזיבה, אבל יש חשש אחר שמא בהיסק הראשון מיבש התנור ומחזקו והוי תיקון מנא. אבל הגר"ז **חולק** ומתיר בתנורים של ימינו בכל גוונא.
¹⁰² **למדנו במסכת ביצה דף לד, א':** "אופין בפורני ומחמין חמין באנטיכי ואין אופין בפורני חדשה שמא תפחת". **החידוש הוא-** שאע"פ שזה תנור גדול והייתי אומר שזה היסק גדול מדי ויש בו הרבה טרחא ואולי גם נראה כמכין את זה ליום חול-מ"מ לא חיישינן לכך ושרי.

סעיף ב' - עצים שנשרו מן העץ ביו"ט:

שו"ע - "אף על פי שעצים שנשרו מן הדקל ביו"ט או בשבת שלפניו אסור להסיקן, אם נשרו ביו"ט בתוך התנור, מרבה עליהם עצים מוכנים¹⁰³, (שלא יהיו עצי איסור ניכרים) (ר"ן פ"ק דביצה), ומבטלן¹⁰⁴; ובלבד שלא יגע בהם עד שיתבטלו ברוב¹⁰⁵. אבל אם נפלו בתנור בשבת, אסור להסיקן ביום טוב שלאחריו אפילו על ידי ביטול ברוב¹⁰⁶."

סעיף ג' - מתקן מנא בלקיחת עץ לשימוש חדש:

שו"ע - "אסור ליקח עץ מבין העצים לחתות בו האש בתנור, דהוי ליה מתקן מנא¹⁰⁷."

סעיף ד' - גריפת תנור ביו"ט:

שו"ע - "תנור שנפל לתוכו מטיח הטיט, אם אפשר לאפות ולצלות בו בלא גריפה ולא יתחרך הפת או הצלי, אסור לגרפו, מפני שהוא מטלטלו שלא לצורך; אבל מותר להשכיב האש והאפר שבו כדי שיהיה חלק ולא יגע בפת כלל, אף על פי שאם היה נוגע בו לא היה כדי לחרכו; אבל אם יש בטיח שנפל לתוכו כדי לחרך הפת או הצלי אם היה נוגע בהם, אף על פי שבלא גריפה היה אפשר לאפות

103 כיצד מועיל להרבות ולבטל העצים שנשרו? הרי הוי דבר שיש לו מתירין שלא בטל?

ת: כיוון שההנאה מהאיסור היא בזמן שהוא נשרף ומתכלה - אזי איסור זה קל מאיסורים אחרים ולכן לא החמירו בכגון זה חכמים אפילו שיש לו מתירין.

104 איזה שימוש מותר בעצים כאלו שהם מוקצים כי נשרו ביו"ט ובוא ביטולן ברוב עצים אחרים:

- **אפיה -** בזה מדבר השו"ע שכתב שמותר ע"י ביטול ברוב ואע"ג דהוי דשיל"מ - מ"מ כיוון שהאיסור עצמו נשרף ואיננו וההנאה בא מן החום שיוצא ממנו - התירו חכמים.
- **בישול/ חימום הגוף מחום השריפה -** בזה נחלקו האחרונים יש שהקלו מכיוון שההנאה לא מגיעה מאיסור המוקצה אלא דווקא מן המאכל החם או שמהחום עצמו שהוא נוצר רק אחרי שמתכלה האיסור ולכן שרי.
- **הנאה מאור המדורה -** בזה הסכימו לאסור כי נהנה מן האש עצמה שהיא בעינין (לעומת החום שאינו בעינין).

105 השימוש בעצים שנשרו מן העץ בשבת או ביו"ט: הגמ' בביצה דף ד' - "אמר רבי יוחנן עצים שנשרו מן הדקל בשבת

אסור להסיקן ביו"ט" והיינו ביו"ט הסמוך לשבת, והטעם - משום הכנה, שאין מכינים משבת ליו"ט. איסור ההכנה משבת ליו"ט הוא איסור התורה, כנלמד ביצה ג' - "אמר רבה מאי דכתיב "הכינו את אשר יביאו" - חול מכין לשבת ואין שבת מכין ליו"ט. והתוס' שם כתבו - " דדרשה גמורה היא ומדאו' מיתסרא".

ובהמשך - לגבי עצים שנשרו ביו"ט עצמו ורוצה להסיקם באותו יו"ט: ג"כ אסור להשתמש בהם באותו יו"ט - דהוי נולד (שהרי היו מחוברים בבין השמשות) ועוד שגזרו חכמים שמא יעלה ויתלוש. **אבל בזה מצאנו דרך להקל - ע"י שיבטלם:** "אמר רב מתנה עצים שנשרו מן הדקל ביו"ט מרבה עליהם עצים מוכנים ומסיקן", והיינו שמבטל את איסור הנולד ברוב, **ומיד שואל הגמ' -** והא מבטל איסור לכתחילה ואסור? **ועונה -** 1. הוי איסור דרבנן. 2. האיסור "מיקלי קלי" - דהיינו כיוון שהכל נשרף בסופו של דבר אז מקילים להתיר להרבות על האיסור ולבטלו.

¹⁰⁶ מכיוון שהכנה משבת ליו"ט אסורה מן בתורה - לא מהני בה ביטול ברוב.

¹⁰⁷ כל שלוקח עץ לשימוש חדש - הוי מתקן מנא, ואפילו אינו מתקנו כלל. ולכן גם אין למשל לקחת חתיכת עץ ולעשות ממנה בריח לדלת וכד'.

ולצלות בו, כיון שהיה מתחרך מותר לגרפו דחשיב טלטול לצורך¹⁰⁸. ודוקא בתנורים שלהם שהיו מדבקים הפת סביבם ואין צריכים לגרפם אלא מהטיח שנפל לתוכו, אבל תנורים שלנו¹⁰⁹ כיון שאי אפשר לאפות בהם בלא גריפה, מותר לגרפו מהאפר והגחלים, ואף על פי שהוא מכבה, אי אפשר בלא כן, וכשם שמותר להבעיר לצורך אוכל נפש כך מותר לכבות לצורך אוכל נפש, והרי זה כמניח בשר על הגחלים, וכן נהגו".

סעיף ה' - מעשים שונים בתנור וכירים חדשים:

שו"ע - "תנור וכירים חדשים, אין סכין אותם בשמן ולא טשין אותן במטלית, אבל מותר להסיקן אפילו היסק ראשון, ובלבד שלא יפיגם בצונן כדי לחסמן¹¹⁰. ואם הוסקו יותר מדאי והוצרכו להפיגן בצונן כדי לאפות בהן, מותר¹¹¹. לפיכך מותר לשרות במים המכבדת שמכבדין בה התנור, אף על פי שמכבה.

סעיף ו' - אפיית פת בתנור יותר מכדי צורכו:

שו"ע - "מותר לאפות תנור מלא פת, אף על פי שאינו צריך אלא פת א'. ודוקא בתנוריהם, שהיו קטנים והיו מדבקים הפת בדפנותיהם ומתוך שהוא מלא אין מקום לחומו להתפשט והפת נאפה יפה, אבל בתנורים שלנו אין לאפות יותר ממה שצריך"¹¹².

¹⁰⁸ **גריפת התנור ביו"ט: ביצה לב:** - "אין גורפין תנור וכירים אבל מכבשין". **פירוש -** אם נפל לתוך התנור מלמעלה טיח וטיט - אסור לגרוף אותו לכתח' ביו"ט, משום שמתקן בכך את התנור והוא מתקן מנא. **אבל בגמ' עצמה התירו** במקרה שללא הגריפה לא יוכל לאפות את הפת - "תני רב חייא... ואם א"א לאפות א"כ גורפו - מותר...". ולכן - אם הטיט שנפל לא מאפשר לאפות את הפת - יהיה מותר גם לגורפו, אבל אם בלי גריפה אפשר לאפותו - אין לגרוף.

¹⁰⁹ **גריפת גחלי התנור בתנורים שלנו:** בתנורים שלנו א"א לאפות בלי גריפה ולכן מותר לגורפו. ואע"פ שהוא גורם לכיבוי - מכיון שזה לצורך אכילה - התירו לכבות לצורך אוכל נפש כמו שהתירו להבעיר לצורך אוכל נפש.

¹¹⁰ **מעשים המותרים ואסורים בתנור וכירים חדשים:** כל מה שהוא דרך של גמר מלאכת התנור/כירים - אסור. ולכן לסוך בשמן או שפיכת מים קרים וכד' שהיו החיזוק האחרון לתנור - אסור.

¹¹¹ שטיפה בצונן במקום צורך לפת שרוצה לאפות. כגון שהתנור חם די ולא ניתן לאפות בו - מותר לשטוף בצונן כי עושה כן לצורך אוכל נפש ואע"פ שאגב כך גם התנור עצמו מתחם ונשלמת מלאכתו.

¹¹² **אפיית תנור מלא בפת אע"פ שאינו צריך אלא פת אחד:** למדנו בגמ' **בביצה יז'** - "באמת אמרו ממלאה אשה קדירה בשר אע"פ שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת, ממלא נחתום חבית של מים אע"פ שאינו צריך אלא לקיתון אחד. אבל לאפות אינו אופה אלא מה שצריך לו, **רבי שמעון בן אלעזר אומר -** "ממלאה אשה כל התנור פת מפני שהפת נאפה יפה בשמן שהתנור מלא". **דהיינו -** באפייה של פת אין היתר של קדירת בשר או מילוי מים - ששם אין טרחא מיוחדת למה שמוסיף ולכן שרי. אבל בפת שכל פת ופת צריכה הכנה בפ"ע והוא טרחא יתירה - אין להתיר להרבות ביו"ט מה שאינו צריך לאותו יו"ט, אא"כ זה משבח את המאכל עמו שמכין ליו"ט. ולכן בתנורים הקטנים של ימיהם - היה שבח לפת שאופה אם התנור היה מלא מעוד לחמים כי זה היה מונע מן החמימות בתנור להתפשט והפת היית הנאפית יפה.

לפי זה פסק השו"ע - שדווקא בתנורים שלהפ יכול להרבות כמה פת שרוצה כי זה מביא לשבח לאותה פת שצריך לה, אבל התנורים של ימינו אין לאפות יותר ממה שצריך כי בהם החום נשמר ואין שבח בפת של יו"ט אם אופה עוד ועוד פת.

ובמשנ"ב (לה') הביא שיש פוסקים (מאירי, רש"ל ועוד) - שהקלו גם בתנורים של ימינו שמותר לאפות בהם הרבה מיני פת גם אם לא ישתמש בכולם ליו"ט וזאת כי ככל שיש יותר פת חום התנור מתפשט בין כולם, אבל אם יש מעט - אז החום מגיע לאותן בודדות והם נאפות יותר מדי ומגיעות לידי חירור (שה"צ, מט').

סעיף ז'- גיבול ומירוח לסתימת פי תנור ביו"ט:

שו"ע- "מותר לסתום פי התנור בטיט ורפש שעל שפת הנהר, והוא שרככו מאמש או עשה בו סימן ונתקו לצד אחד; אבל לגבל טיט ביי"ט, אסור. ומותר לגבל אפר לסתום בו פי התנור"¹¹³.

סימן תקח'- דברים האסורים ביי"ט להכנת צלי:**סעיף א'- דברים האסורים משום שמתקן אותם:**

שו"ע- "אין מלבנים את האבנים לצלות או לאפות עליהם, מפני שמחסמן"¹¹⁴; ואין שוברין את החרס, ואין חותכין את הנייר לצלות עליהם, ואין פוצעין את הקנה לעשותו כמו שפוד לצלות בו"¹¹⁵.

סעיף ב'- פציעת אגוזים:

שו"ע- "פוצעים אגוזים במטלית, ולא חיישינן שמא תקרע"¹¹⁶.

113 האם מותר לגבל ולמרח את פי התנור ביו"ט:

ביצה לבי'- "אמר ליה רבינא לרב אשי- אמר לן רב אחא מהוצל דמר שרקין ליה תנורא ביומא טבא, אמר ליה אנן ארקתא דפרת סמכינן והוא דציירה מאתמול". **דהיינו-** עבדיו של רב אשי היו טחים סביבות כיסוי פי התנור בטיט שלא יצא חומו כשהצלי בתוכו, כי הרוח קשה לצלי. **רבינא תמה על כך** שכן יש בכך איסור מלאכ ל גיבול שהוא תולדה דלישה. **ומתוך כך יש לדון בשני עניינים:** 1. האם מותר לגבל חומר כדי לסתום איתו את פי התנור כדי שמה שנאפה בו יאפה טוב. 2. האם מותר למרוח את הדבר המגובל בפי התנור שהרי עובר בכך על ממרח? **ועל כך יש לומר:** לגבי המירוח- אע"ג דהוי איסור מן התורה- כיון שא"א לעשות את זה לפני יו"ט, שהרי רק עכשיו ביו"ט הכניס המאכל לתנור- שרי גם למרח ביו"ט דמלאכת אוכל נפש שרי. **לגבי הגיבול-** כאן יש 2 בעיות: א. שהיה יכול להכין ולגבל מעיו"ט וזבה הוי מכשירי אוכל נפש שלמדנו שכל מה שיכל לעשותם מעיו"ט ולא עשה- לא מחללים עליו את יו"ט. ב. גם אם נתיר הגיבול ביו"ט יש לחוש **שנרא כמגבל לבניין**. **ולכן נפסק להלכה- מותר לסתום פי התנור והיינו ע"י מריחה-** בכל מה שיש בידו, וכמו הסיפור על רבינא שלקח מנהר פרת. ולכן בכל טיט, רפש וכד' שבאים משפת הנהר שרי.

אבל לגבל ממש ביו"ט אסור- כי מחזי כעושה לבניין ועוד שיכול היה לעשות כן מערב יו"ט. **וגיבול זה האסור הוא דווקא בטיט או עפר וכד'-** שהם דברים "ברי גיבול", אבל "אפר" מותר לגבל – 1. דלא בר גיבול הוא. 2. גם למ"ד שיש איסור לגבל אפילו בדבר שאינו בר גיבול- מ"מ אפר א"א לגבל מעיו"ט ולכן שרי ביו"ט דהוי לצורך אוכל נפש, ועוד שבאפר אין לחוש שנראה כמגבל לבניין- דאין בונים באפר וכ"ע ידעי שלצורך התנור הוא עושה. **סיכום:** למרוח ביו"ט כדי לסתום פי התנור שרי, דהוי מלאכת אוכל נפש שא"א מאתמול. גיבול סתם ככה אסור כי יכל לגבל מעיו"ט ועוד דמחזי כמגבל לבניין, ורק באפר מותר גם לגבל כי לא שייך אף אחד מן הטעמים הנ"ל. ¹¹⁴ **כתבו האחרונים** לגרוס במקום "אבנים"- רעפים, והיינו שלא מלבנים אום כי גורם בכך שהם מתחזקים והוי מתקן מנא. **ונחלקו האחרונים אי איירי דווקא בחדשים(א"ר)** כי בהם הוא מסיים את המלאכה. **ויש שכתבו(מג"א, ט"ז)-** שאיירי גם בכאלו שהם ישנים- ואסרו כי כל חום וחום עושה אותם חזקים יותר.

¹¹⁵ כי בכל אלו הוא מתקן מנא.

¹¹⁶ **הסבר-** שנתנים מטלית על האגוז ואז מכים אותו. ולא חוששים שמא תקרע דהוי דבר שאינו מתכווין, שאינו פ"ר וגם אם כן הרי אינו עמ"נ לתפור והוי רק מדרבנן.

סימן תקט' - כמה דינים פרטיים להלכות י"ט:סעיף א' - תיקון שפוד ביו"ט (כדוגמא לעשיית מלאכה במכשירי אוכל נפש ביו"ט):

שו"ע - "שפוד (שרצף), אף על פי שהוא יכול לפשטו בידו, אין מתקנין¹¹⁷ אותו"¹¹⁸.

רמ"א: "ודוקא שיוכל לצלות בו בלא תיקון, אבל אם אינו יכול לצלות בו כך ונשבר ביום טוב, מותר לתקנו"¹¹⁹ (טור); ואין מורים כן לרבים, (רבי ירוחם ח"ג), שלא יבואו לתקן גם כן בנשבר מערב יום טוב. והוא הדין לכל מכשירין שאי אפשר לעשותו מערב יום טוב"¹²⁰.

¹¹⁷ **אין מתקנין שפוד ביו"ט:** ע' בהערה להלן שם הסברנו שהמחבר פסק כרמב"ם שפוסק כחכמים שאין עושים מלאכה ביו"ט לצורך מכשירי אוכל נפש.

¹¹⁸ **תיקון שפוד ביו"ט לצורך הכנת מאכל:** ביצה כח' - דרש רב חסדא ואיתימא רב יוסף - אחד סכין שנפגמה ואחד שפוד שנרצם ואחד גריפת תנור וכיריים ביו"ט - **באנו למחלק' רבי יהודה ורבנן** דתניא: אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד, רבי יהודה מתיר אף מכשירי אוכל נפש. מאי טעמא דתנא קמא? אמר קרא "הוא לבדו יעשה לכם", הוא - ולא מכשיריו. ורבי יהודה: אמר קרא "לכם" - לכם - לכל צרכיכם".

ורב חסדא פסק להלכה כרבי יהודה - דתניא: אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד, רבי יהודה מתיר אף מכשירי אוכל נפש. אמר ליה רבא לרב חסדא: דרשינן משמך הלכה כרבי יהודה. - אמר ליה: יהא רעוא דכל כי הני מילי מעלייתא תדרשון משמאי".

❖ **סיכום סוגיית עשיית מלאכה ביו"ט לצורך מכשירי אוכל נפש(בה"ל בתחילת הסימן):**

"דע דשפוד שצולין בו בשר שהוא מכשירי אוכל נפש שנתקלקל ביום טוב [דאי מערב יום טוב היה לו לתקנו מבע"י ולכו"ע אסור] פליגי ביה ר' יהודה וחכמים[לר' יהודה מותר לעשות מלאכה ביו"ט לצורך אוכל נפש(שנאמר "לכם" - לכל צרכיכם) ואילו לחכמים אין לעשות מלאכה ביו"ט אלא לאוכל נפש בלבד ולא למכשיריהם(שנאמר "הוא לבדו" ולא מכשיריו) אי מותר לתקנו. וה"ה בכל מכשירי אוכל נפש [אפילו] שא"א לעשותו מבע"י אי מותר לעשות ביום טוב..."

והנה המחבר העתיק בזה הסעיף לשון הרמב"ם ודעתו כפי מה שביארו בב"י דהרמב"ם ס"ל כרבנן ולפ"ז אפילו נכפף הרבה ביום טוב או שנשבר ואינו יכול לצלות כלל בלי תיקון אפ"ה אסור לתקנו. **אבל דעת ההג"ה שהיא דעת הרא"ש והרשב"א והטור וסייעתו לפסוק כר' יהודה** וע"כ כתב דוקא כשיכול לצלות בו בלי תיקון אסור לתקנו משום דטרחא יתירא הוא אבל בנשבר ביום טוב שא"א להשתמש בו כך וה"ה בנכפף הרבה מותר לתקנו ביום טוב.

ולדינא הסיכמו כמה אחרונים [עיין בא"ר ובחידושי רע"א וש"א] דאין להקל לעשות מעשה אפילו לעצמו **במה** שכתב הרמ"א דיש לחוש לשיטת המאור והר"ן שהחמירו בנשבר השפוד או שנכפף הרבה עד שא"א לצלות בלי תיקון דס"ל דזהו תקון גמור אם יתקנו וכעושה כלי מחדש ביום טוב לצורך אוכל נפש דמיא דזהו אסור לכו"ע אפילו לר' יהודה[דהיינו- גם רבי יהודה מסכים שעשיית כלי חדש לגמרי אסורה ביו"ט וזה לא בכלל ההיתר לעשות מלאכה לצורך מכשירי אוכל נפש].

ועיין בביאור הגר"א שדעתו דלא כב"י אלא כדעת היש"ש דגם הרמב"ם ס"ל כר' יהודה דמכשירי או"נ שא"א לעשות מבע"י מותר לעשות ביום טוב.

❖ **עשיית מלאכה לצורך מכשיר שרק באופן עקיף יאפשר את אכילת המאכל:** כתב הפסקי תשובות - "אסור לתקן מכשירים שאינם באים לתקן את האוכל עצמו, כגון אוכל הנסגר בחדר נעול אסור לעשות מלאכות האסורות כדי לפתוח הדלת ולהוציא המאכל שהרי עצם האוכל ראוי ומתוקן הוא"
לכן למשל - אסור לתקן מעלית שהתקלקלה ביו"ט שרק דרכה אפשר להגיע לחדר האוכל לאכול- דהוי מתקן ע"י מלאכה לצורך מכשיר שאינו מכשיר באופן ישיר את האכילה.

¹¹⁹ **התיקון שמותר לעשות בו:** גם לשיטה זו של הרמ"א שפסק כרבי יהודה שהתירו לעשות מלאכה ביו"ט לצרכי אוכל נפש- לא כל דבר מותר. **פירוש: כתב הפרי מגדים** - שמה שהתירו זה דווקא לחדד השפוד מעט שיוכל לתחוב עליו הבשר וכד', **בל**

סעיף ב' - חיתוך שפוד והשחזת סכין ביו"ט:

שו"ע - "שפוד שרוצים לצלות בו והיה ארוך יותר מדאי, אסור לחתכו ולא לשרפו. אין משחזין את הסכין במשחזת שלה, אבל מחדדה על גבי העץ או חרס או אבן; ואין מורים דבר זה לרבים כדי שלא יבא לחדדה במשחזת¹²¹. במה דברים אמורים, כשיכולה לחתוך בדוחק, או שנפגמה;

לתקנו תיקון גמור - זה אסור לכ"ע, גם לרבי יהודה. (וכמו שהבאנו בהקדמה שהביא הבה"ל שבגלל זה **הסכימו כמה אחרונים** שאין להקל בכלל כשיטת הרמ"א כי חיישין שיעשה לגמרי כלי חדש שבזה גם רבי יהודה אסר. ¹²⁰**שיטת הרמ"א - כשיטת הרא"ש והרשב"א** שהלכה כרבי יהודה - שמותר לעשות מלאכה ביו"ט אפילו לצורך מכשירי אוכל נפש, ובלבד שיש בה צורך ממשי ולא יכול בלי זה. אבל אם יכול להשתמש בשיפוד גם בלי לתקנו - אין לעשות התיקון ביו"ט משום טרחא יתירה.

¹²¹**דין השחזת סכין ביו"ט:**

בענין זה מצינו מספר גמרות ומחלוקת ראשונים גדולה בהבנת הסוגיה ובהלכה למעשה:

- **בגמ' בביצה כח, א'-משנה:** אין משחזין את הסכין ביום טוב, אבל משיאה על גבי חברתה. אמר רב הונא: לא שנו אלא במשחזת של אבן, אבל במשחזת של עץ - מותר. אמר רב יהודה אמר שמואל: הא דאמרת של אבן אסור - לא אמרן אלא לחדדה, אבל להעביר שמנוניתה - מותר. מכלל דבשל עץ - אפילו לחדדה נמי - מותר". **בהמשך הגמ' מביאה כמה לישנות בהסבר דברים אלו של רב הונא.**
- **ממשיכה הגמ' ומבררת כמי הולכת משנה זו שאומרת שאסור להשחזת ביו"ט:** "מאן תנא דבמשחזת אסור? אמר רב חסדא: דלא כרבי יהודה, דתניא: אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד, רבי יהודה מתיר אף מכשירי אוכל נפש. אמר ליה רבא לרב חסדא: דרשינן משמך הלכה כרבי יהודה. - אמר ליה: יהא רעוא דכל כי הני מילי מעלייתא תדרשון משמאי". **-דהיינו - שהמשנה לא כרבי יהודה, אבל רב חסדא פסק כרבי יהודה ולא כמשנה וסובר שמותר להשחז.**
- **בהמשך מספרת הגמ' את הסיפורים הבאים:**
אמר רב נחמיה בריה דרב יוסף: הוה קאימנא קמיה דרבא, והוה קא מעבר לסכינא אפומא דדקולא, ואמרי ליה: לחדדה קא עביד מר, או להעביר שמנוניתה? **ואמר לי: להעביר שמנוניתה. וחזיתי לדעתיה דלחדדה קא עביד. וקסבר: הלכה ואין מורין כן.** ואמר אביי: הוה קאימנא קמיה דמר, והוה קא מעבר סכינא אשפתא דרחיא, ואמרי ליה: לחדדה קא בעי מר או להעביר שמנוניתה? **ואמר לי: להעביר שמנוניתה. וחזיתי לדעתיה דלחדדה קא עביד, וקסבר: הלכה ואין מורין כן.**

שיטות הראשונים:

- **רי"ף** - לא גרס את החלק הראשון בגמרא שאוסר את השחזת הסכין, אבל כן גרס את המשך הגמרא שמספרת רבא שהעביר הסכין על הדקל ולמרות שהוא השחזת הוא אמר שהוא רק מנקה השמנונית כי הלכה ואין מורין כן. **נחלקו הראשונים בהבנת הרי"ף:**

📌 **רא"ש** - מוציא את הרי"ף מפשוטו ואומר - שהרי"ף סובר כרבי יהודה ומותר מעיקר הדין להשחזת במשחזת, אלא שאין מורין כן שמא ישחז גם סכין שיכול להשחזתו מבעו"י. ומה ששמע מהסיפורים שעסקו בהשחזת שלא במשחזת אלא בעץ או בריחיים שאין מורין כן - אין זה נכון. אלא כל מה שהביא את הסיפורים הללו זה להראות שהלכה כרבי יהודה שבאמת מותר להשחזת אבן בעץ או באבן מותר להשחזת ואפילו מורין כן. רק במשחזת אין מורין כן כי יבוא להשחזת גם מה שהיה יכול להשחזת מאתמול.

📌 **ר"ן** - מבין את הרי"ף כפשוטו - שהלכה כרבי יהודה - והדין כמו בסיפורים שהביא הרי"ף - שמותר להשחזת בעץ או באבן (דיקולא וריחיא) אבל אין מורין כן כדי שלא יבוא להשחזת במשחזת שלה - שזה אסור גם מעיקר הדין. והטעם שבמשחזת אסור גם לרבי יהודה, למרות שהוא מתיר מכשירי אוכל נפש - היינו משום שזו מלאכה כ"כ איכותית שהיא תיקון גמור שאסור גם לפי רבי יהודה.

אבל אם אינה יכולה לחתוך כלל¹²², אין משחיזין אותה אפילו על העץ, שמא יבא להשחיזה במשחזת".

סעיף ג' - תפירת עופות ממולאים ביו"ט:

שו"ע - "עופות שממלאים אותם בשר וביצים, מותר לתפרם ביום טוב; והוא שיתקן מעי"ט החוט וישימנו במחט. ויזהר שלא יחתוך החוט ביו"ט¹²³".

רמ"א - "וכן נהגו לשרוף החוט הנשאר בעוף לאחר שתפרו בו".

סעיף ד' - חתיכת עוף ביו"ט:

שו"ע - "מותר לחתוך ביו"ט אגד גדיים ועופות מקולסים וחוטים תפורים, וכן יכולים לשרוף פתילה או סמרטוט שקושרים בו העוף".

סעיף ה' - ליבון והגעלת כלים ביו"ט:

שו"ע - "מותר ללבן ביו"ט כלי ברזל שאפו בו פלאדווין של גבינה, ואחר הליבון יאפו בו פשטיד"ה של בשר¹²⁴; והוא שכשיתלבן יתנו אותו על המאכל מיד, אבל אם הוא בלוע מנבילה וכיוצא בה, אסור ללבנו אפילו לאפות בו דבר היתר".

• **רמב"ם** - בפשט דבריו נשמע כהבנת הר"ן ברי"ף - הלכה כרבי יהודה שמותר להשחיז בשאר דברים אלא שאין מורין כן שמא יבוא להשחיז במשחזת - שזה אסור גם לרבי יהודה למרות שזה מכשירי אוכל נפש - דהוי מלאה גמורה.

✚ **אבל הרב המגיד הבין ברמב"ם אחרת** - באמת גם הר"ף וגם הרמב"ם חולקים על רבי יהודה, ולכן אסרו השחזה במשחזת עצמה אע"פ דהוי מכשירי אוכל נפש. ומה שהתירו מעיקר הדין השחזה בדיקולא או ריחיא - הוא משום דלא הוי מלאכה כלל, ובזה אפילו חכמים מתירים.

הלכה למעשה:

כתב הב"י שהלכה כר"ן בדעת הר"ף והרמב"ם - שהלכה כרבי יהודה והשחזת במשחזת אסורה כי הוי מלאכה גמורה מדי שגם רבי יהודה אסר, ובשאר דברים - מותר להשחיז אבל אין מורין כן, **וזאת לשון השו"ע כאן**: "אין משחיזין את הסכין במשחזת שלה, אבל מחדדה על גבי העץ או חרס או אבן; ואין מורים דבר זה לרבים כדי שלא יבא לחדדה במשחזת". לגבי הערבת שמנונית - זה מדרגה פחותה עוד יותר והיא מותרת ואפילו מורין כן (כגמ' בביצה כח', וכ"כ במשנ"ב, יג').¹²² **אם אינו יכול לחתוך כלל בסכין - אין היתר להשחיז הסכין גם בדרכים המותרות**: הסברא אומרת כמו בסעיף הקודם - שדווקא במקום שלא יכול כלל להשתמש בה אז אומרים שמותר לו לעשות מלאכה ביו"ט לצורכה. אבל כאן זה להיפך - שאם המצב כ"כ חמור שכלל לא יכול להשתמש בה - בזה אנו אומרים שאת אותן השחזות שבד"כ מותר - בזה יהיה אסור. **הטעם** - כיוון שאז הוא יצטרך למשחזת טוב וחיישינן שיבוא להשתמש במשחזת עצמה.

¹²³ **הרשב"א תירי כן** בתשובה, ורבינו ירוחם החמיר אם לא נתן מבעוד יום החוט מוכן, כי חשש שמא יחתוך החוט לפני התפירה למידה שאותה הוא צריך והוי תיקון כלי בדבר שיכל לעשותו מבעו". **ולכן כתב השו"ע** שמותר רק אם נותן החוט מבעו"י בתוך המחט, לחוש לר' ירוחם.

אבל אחר שתפר - בוודאי שמותר לחתוך מה שנשאר מן החוט - דבזה לא מתקן שום דבר.

¹²⁴ **מקור ההיתר הביא בב"י בשם ר"י. וטעמו** - 1. אין כאן בעיה של "מתקן מנא" שהרי בפועל הכלי כבר קיים, וגם לא נראה כנזה שהרי נראה שהוא מחמם את הכלי כדי לבשל תחתיו. 2. אין כאן בעיה של מכשירי אוכל נפש שאסור אם יכל לעשותן

רמ"א- "וה"ה דאסור להגעיל כלי ביי"ט¹²⁵, (מרדכי סוף ע"ג = עבודה זרה = וא"ז והגהות מיימוני פ"א). ומותר ללבן שפוד שצלו בו בשר שאינו מלוח ורוצה לחזור ולצלוח בו ביום טוב (מהרי"א מפראג)."

סעיף ו'- ניקוב חבית ביו"ט להוצאת השתיה:

שו"ע- "אין נוקבין נקב חדש בחבית ביי"ט¹²⁶".

סעיף ז'- הטבלת כלים ביו"ט:

שו"ע- "להטביל כלי חדש ביי"ט דינו כמו בשבת¹²⁷, כדאיתא בסימן שכ"ג סעיף ז.ו."

רמ"א- "ודין הדחה ושפשוף כלים ביי"ט, דינו כמו בשבת, כדאיתא סימן שכ"ג. ומותר לטלטל מוקצה¹²⁸ לצורך אוכל נפש ושמחת יום טוב, (מרדכי פ' בכל מערבין וב"י בשם התוספות פ"ק דביצה)."

מבעוד יום- כי הבערה זו היא ממש לצורך הבישול ולא רק מכשירין- ולכן חשוב שישתמש בחום של הליבון גם בשביל הבישול אחרי כן.

גדר היתר- כל מה שהתירו זה דווקא ליבון קל, אבל ליבון חמור או הגעלה אסור- שכן בהם ניכר היטב שאינו עושה את זה לשם המאכל אלא לשם תיקון הכלי והכשרתו. אבל ליבון קל שסגי בחימום מירבי עד שישרף מעליו משהו- לא ניכר שעושה כן לצורך הכשרה ולכן מותר.

לכן כתבו שדווקא ליבון מבשר לחלב- כי קדירה חלבית חשיב "היתרא בלע" ולכן סגי לה ב"ליבון קל"- ובזה לא מנכר כמתקן כלי.

סיכום: ליבון קל של כלי ביי"ט מותר אם מיד ישתמש בחום של הליבון- כי אז ניכר שאינו רוצה רק ללבן אלא גם לבשל אוכל נפש בחימום. אבל ליבון חמור או הגעלה אסורים כי בהם ניכר יותר שמטרתו היא הכשרת הכלי ונראה כמתקן מנא ואסור. **b**

¹²⁵ **הגעלת כלים ביו"ט-** אין היתר להגעיל כלים ביי"ט דהוי הבערה שלא לצורך וחילול יו"ט לדבר שיכל לעשותו מבעו". אבל אם הכלי נטרף היום(ביו"ט עצמו): **כתב המשנ"ב(כו')**- "רבים מהאחרונים מקלים מצד הדין, אך אין להורות כן לאחרים. אכן אם היה לו מים רותחין שהרתיחן לצורך אוכל נפש- מותר להורות לאחרים להגעיל בהן".

¹²⁶ **ניקוב חבית להוצאת משקה ביו"ט:** סתם כך אין לעשות נקב בשבת וביו"ט דהוי תולדה של בונה. אבל אם זה לצורך אוכל נפש- מותר.

מכיוון שאפשר בד"כ לנקב נקב כזה לפני יו"ט- הרי שאסור לעושותו ביו"ט עצמו. אבל אם לא יכל לנקבו בערב יו"ט- מותר לו לנקבה ביו"ט עצמו, ואין מורין כן(משנ"ב, כז').

❖ **העיקרון הוא-** מה שלא יכל לעשות בערב יו"ט- מותר לעשות ביו"ט, אבל אם זה משהו שבד"כ כן אפשר לעשות מערב יו"ט- יהיה מותר אבל אין מורים כן!

¹²⁷ **הטבלת כלים ביו"ט:** בשבת אסור להטביל כלים משום דנראה כמתקן מנא. וה"ה ביו"ט. אבל אם לא יכל להטבילו מערב יו"ט ורוצה אותו לשימוש ביו"ט- מותר להטבילו ביו"ט משום שזה מכשירי אוכל נפש והוי רק גזירה דרבנן. **הפמ"ג מוסיף-** שאם זה כלי זכוכית שכל חיוב טבילת כלים שבו הוא רק מדרבנן(כמבואר בסימן קכ"א ביו"ד)- מותר אפילו להורות ששרי להטבילו למי שלא יכל להטבילו מבעו".

¹²⁸ **היתר טלטול מוקצה לצורך אוכל נפש:** כשם שהתירו לעשות מלאכה האסורה מן התורה לצורך אוכל נפש ביו"ט- ה"ה שהתירו לטלטל מוקצה לצורך אוכל נפש ביו"ט.

לכן, למשל: מותר לטלטל אפר כדי לאפות במקומו או לטלטל אבנים שנמצאים על פירות שרוצה לאכול וכד'. אבל סתם טלטול מוקצה לשם המוקצה- אסור ביו"ט.

סימן תקי' - כמה דברים האסורים לעשות ביו"ט ואיזו מהם מותרים על ידי שינוי:

סעיף א' - מלילת קטניות:

שו"ע - "מוללין מלילות ומפרכין קטניות כדרכן, ביי"ט; ומנפח מעט מעט ואוכל, ואפילו בקנון ותמחוי, אבל לא בטבלה ולא בנפה ולא בכברה"¹²⁹.

סעיף ב' - דין בורר ביו"ט:

שו"ע - "הבורר קטניות ביי"ט בורר כדרכו בחיקו ובתמחוי, (אם רוצה לאכלו בו ביום) (המגיד פ"ג), אבל לא בטבלה ולא בנפה ולא בכברה. בד"א, כשהאוכל מרובה על הפסולת; אבל אם היתה הפסולת מרובה על האוכל, בורר את האוכל ומניח את הפסולת. ואם היה טורח בברירת הפסולת מן האוכל יותר מטורח ברירת האוכל מן הפסולת, אעפ"י שהאוכל מרובה בורר את האוכל ומניח את הפסולת"¹³⁰.

רמ"א - "ולוזים ובטנים שנשתברו ועדיין בקליפיהם, לא מקרי הקליפה פסולת כיון דאורחייהו בהכי ועדיין מעורבין (טור)".

¹²⁹ **מלילת קטניות:** מלילה היא הוצאה של המאכל מהנרתיק שלו, כגון של החיטה מקליפתה. מעשה זה הוא תולדה של דש. בשבת לא התירו מלילה זו אלא בשינוי כגון שיעשה כן בראשי אצבעותיו, אבל ביו"ט שרי אפילו בלא שינוי כי הוא אוכל נפש, ולכן כתב המחבר: "מוללין... כדרכן".

¹³⁰ **סיכום דין בורר ביו"ט:** דין בורר בשבת התברר בסימן שי"ט, ומבוסס על הגמ' בשבת דף עד' ועוד. למרות שאיסור ברירה הוא איסור חמור מן התורה - התירו ביו"ט לברור כדרכו שכן זהו צורך אוכל נפש כמו בישול/ אפיה וכד' שהתירו ביו"ט. אולם, אסרו חכמים ברירה בכלים גדולים כנפה וכברה - משום שהבורר בהם מחזי כעושה לצורך מחר, דדרך ברירה בכלים אלו זה לעשות לימים רבים.

בתוך אותה ברירה שהתירו ביו"ט יש קריטריון אחד שצריך לשים לב אליו - שיהיה כמה שפחות טורח. דהיינו שיברור תמיד את מה שיותר קל לו, כגון אם יש הרבה אוכל - לא יברור את האוכל כי זה יותר עבודה או אם הפסולת דקה מאוד וקשה לברור אותו - עדיף שיברור האוכל.

☒ האם מותר לברור ביו"ט לא לאלתר אלא לצורך הסעודה הבאה:

השו"ע כתב - "הבורר קטניות ביי"ט בורר כדרכו... (אם רוצה לאכלו בו ביום - המגיד)...". והסביר המשנ"ב בשם המג"א ורוה"פ - שההיתר לברור הוא לצורך כל היום ולא רק לאלתר, שכיוון שהוא לצורך אוכל של יו"ט שרי - ככל אוכל נפש שמותר לבשל עכשיו לכל היום"ט כולו. וזה מה שהובא בשו"ע בסוגריים בשם המגיד - "אם רוצה לאכלו בו ביום" - שכל שזה לאותו היום אפילו לא לאלתר שרי.

אבל הרשב"א חולק שלא התירו לברור ביו"ט אלא לאלתר בלבד, וכמוהו פסק הט"ז.

קושיה של הבה"ל: מ"מ גם אם אין הלכה כרשב"א אכתי יש להקשות - הרי בסימן תצה', ג' קיי"ל שגם מלאכת אוכל נפש - כל שניתנו היה לעשותה מבעו"י - אין לעשות אותה ביו"ט אלא ע"י שינוי? וא"כ כיצד התירו כאן לברור בקלות הרי היו יכולים לעשות כן מבעו"י?

ועל כך הוא תירץ - שג"כ מה שהתירו חשיב בשינוי כי התירו רק ע"י נפה וכברה ולא ע"י קנון ותמחוי וא"כ חשיב שינוי כי דרך הברירה הרגילה היא ע"י קנון ותמחוי - ולכן שרי גם ביו"ט אפילו שיכלו ברור מבעו"י.

סעיף ג'- סינון במסננת:

שו"ע- "אין מסננים החרדל במסננת שלו¹³¹ ואין ממתקין אותו בגחלת של עץ; אבל בשל מתכות, מותר".

סעיף ד'- תליית המשמרת:

שו"ע- אין תולין¹³² המשמרת ביי"ט לסנן בה שמרים, אבל אם היתה תלויה ועומדת מותר ליתן בה שמרים לסנן; ומערים ותולה אותם ליתן בה רמונים, ואחר כך נותן בה שמרים".

רמ"א- "ושאר דיני סינון, ביי"ט כמו בשבת כדאיתא סי' שיי"ט (בי"ק)".

סעיף ה'- עשיית גבינה וחמאה ביו"ט:

שו"ע- "אין עושין גבינה ביי"ט¹³³, (ואין מעמידין חלב ביי"ט¹³⁴); (הגהות מיימון פי"ג ור"ן ספ"ד דביצה ובי"ב בשם הרוקח) וה"ה דאין עושין חמאה מן החלב, ביי"ט (ריב"ש סימן קכ"א)".

סעיף ו'- חתוך הירק:

שו"ע- "אין גוזזין את הירק במספרים שדרכן לחתכם בהן מן המחובר".

סעיף ז'- תיקון ומליחת מאכלים ביו"ט:

שו"ע- "מתקנים את הקונדס והעכביות"¹³⁵.

¹³¹ **סינון במסננת:** כמו בסעיף ב' שאמרנו שמותר לברור אבל לא יברור בנפה וכברה כי מחזי כבורר לצורך מחר, ה"ה שאין

לברור במסננת. ובמג"א חידש – שאם לא יכל לסנן מערב יו"ט – מותר גם ביו"ט לסנן במסננת.

עפ"ז כתב בפסקי תשובות – שמותר לסנן איטריות לאחר בישולם במסננת המיוחדת לכך, כיוון שא"א היה לעשות כן מעיו"ט.

¹³² הבעיה בתליה היא שעושה אוהל על חלל הכלי, ומשום הכי אסרו דהוי כעובדין דחול.

¹³³ **עשיית גבינה ביו"ט:** לכא' הוי אוכל נפש וצריך להתיר, אבל למעשה כתב השו"ע שלא לעוש גבנה ביו"ט – מדוע?

דין זה נפשט בגמ' במסכת שבת, דף קלד' שם כתבו שאסור, והטעם משום שעדיף לעשותה מעיו"ט כי ככל שהיא ישנה היא טובה יותר. וגם לאותן הסוברים בסימן תצה' שגם מלאכת אוכל נפש שיכול לעשותה מעיו"ט ולא תיגרע – יהיה מותר לעשותה ביו"ט – מ"מ הכא שני וגרוע יותר מכיוון שדרך לעשותו לימים הרבה ומצינו שבזה החמירו כולם, דהוי כעובדא דחול

שעושה לימים הרבה מלבד יו"ט. ומ"מ לפי שיטה זו יהיה אפשר לעשות בשינוי(אפילו היה אפשר לעשות מעיו"ט) וכפי שכתבנו באריכות בכללים של סימן תצה'.

¹³⁴ **העמדת חלב:** דהיינו קיבוץ החלב ע"י העמדתו בקיבה. ואסור לעשות כן משום דהוי כבורר ואע"ג דהוי מלאכת אוכל נפש – אסרו מכיוון שדרך לעשותו לימים רבים.

¹³⁵ כל אלו התירו ביו"ט מכיוון שא"א לעשותם מבעו"י והוי אוכל נפש שמותר ביו"ט.

אבל המליחה הביא הרמ"א שיש מחמירין דסברי שכיוון שיכול למלוח אחד אחד ואז לא הוי מעבד – עדיף שיחוש אם יוכל וימלח אותם בבודדים.

רמ"א- "ומותר למלוח הרבה חתיכות צנון ביי"ט אם רוצה לאכלן, אף על פי שאסור בשבת; ויש מחמירין (מהרי"ל)".

סעיף ח'- נשיאת משא גדול ביו"ט:

שו"ע- "אף על פי שהותרה הוצאה ביי"ט אפילו שלא לצורך, לא ישא משאות גדולות כדרך שהוא עושה בחול, אלא צריך לשנות¹³⁶. כיצד, המביא כדי יין ממקום למקום לא יביאם בסל ובקופה לתת לתוכו ארבעה או חמשה כדים, אלא יביאם על כתפו או לפניו אחד או שנים, דמוכח שלצורך יום טוב הביאם".

רמ"א- "ודוקא כשמוליכין ממקום למקום¹³⁷, אבל מזוית לזוית (בי"ט בשם רש"י) או מבית לבית באותו חצר, (א"ז), שרי בכל ענין".

סעיף ט'- כיצד מוליכין את התבן:

שו"ע- "המוליך את התבן לא יפשיל את הקופה לאחוריו, אלא נוטלה בידו¹³⁸".

סעיף י'- נשיאת משאות:

שו"ע- וכן משאות שדרכן לישא אותם במוט, ישא אותן על גבו מאחוריו; ושדרכן לישא אותן מאחוריו, ישא אותן על כתיפו; ושדרכן להנשא על הכתף, ישא אותן בידו לפניו, או יפרוש עליהן בגד וכל כיוצא בזה משינוי המשא; ואם א"א, כגון שזימן הרבה אורחים וצריך למהר¹³⁹ ולהביא לפניהם, עושה כדרכו. במה דברים אמורים, בנושא על האדם אבל על גבי בהמה¹⁴⁰ לא יביא כלל".

סעיף יא'- שינוי בהבאת עצים:

שו"ע- "אין מביאין עצים לא בחבל ולא בקופה ולא במחצלת, אבל מביא במטפחת ובחיקו".

¹³⁶ שוב פעם העיקרון הוא: גם אם זו מלאכה שהותרה ביו"ט לצורך אוכל נפש- אם זה טרחא יתירה או נראה כעובדין

דחול(לפי חכמות או הכלי או הצורה שבה הוא עושה)- בזה אסרו חכמים.

¹³⁷ כי רק במקום חיצוני שרואים אותו ודרך להוליך שם בחול הוי כעובדא דחול, אבל מזוית לזוית- לא מחזי כעובדא דחול ושרי.

¹³⁸ גם כאן- כדי שלא יראה כעובדין דחול.

¹³⁹ במקום שא"א לשנות כי צריך למהר מפני אורחים וכד'- בזה לא הכריחוהו לשנות ויכול לעשות כדרכו. כי כל מה שגזרו

חכמים שלא יעשה בדרך הרגיל משום עובדא דחול זה רק כשיכול ואינו מזיקו, אבל אם יש אורחים וכד'- לא גזרו חכמים לאסור עליו.

¹⁴⁰ ולא על גבי בהמה-כדלעיל סימן תצה', ג'.

סימן תקיא' - הבערה ולהחם מים מותר ביו"ט:**סעיף א' - הדלקת מדורה לחימום:**

שו"ע - "מותר לעשות מדורה להתחמם כנגדה"¹⁴¹.

רמ"א - "וי"א דאסור להחם בית החורף ביו"ט, דלפעמים אין הקור גדול ואינו אלא למפונקים, והוי כמרחץ ומוגמר דאסור, (ב"י בשם תשובה אשכנזית), ונהגו להקל".

סעיף ב' - חימום ורחיצה בחמין ביו"ט:

שו"ע - "מותר להחם ביו"ט מים לרחוץ ידיו אבל לא כל גופו, אפילו אינו רוחצו בבת אחת"¹⁴².

¹⁴¹**עשיית מדורה ביו"ט להתחמם:** בגמ' בביצה כא: נחלקו ב"ש וב"ה אם מותר לעשות מדורה ביו"ט. ונפסקה הלכה

כב"ה: "ועושה מדורה ומתחמם כנגדה". וכתב הר"ן הטעם - כיון שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך.

הרחבה: בתורה כתוב "אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם" - מזה למדו להתיר עשיית מלאכה לצורך אוכל נפש.

נחלקו הראשונים - מה הדין של שאר הנאות הגוף - האם הם בכלל "אוכל נפש" שהתירו או לא?

- רשב"א, ב"ח - כל הנאות הגוף כלולות בהיתר עשיית מלאכה לצורך אוכל נפש.
- רמב"ם - רק אכילה שתיה וגם רחיצה וסיכה שהם בכלל שתיה, אבל שאר הנאות הגוף אינן משום אוכל נפש.
- תוס', ר"ן - אכילה, שתיה ורחיצה הם בכלל "אוכל נפש", שאר הנאות לא.

לפי זה יוצא - שלסיעת הרשב"א - מותרת כל הנאת הגוף ובכלל זה חימום גופו ע"י מדורה, דהוי "אוכל נפש", ולשאר ראשונים - לא הוי אוכל נפש, אבל גם לשאר השיטות יש להתיר מסיבה אחרת - שהרי במלאכת הבערה קיי"ל שיש דין "מתוך" - מתוך שהורה לצורך הותרה נמי שלא לצורך" - ולכן יש להתיר הבערת של מדורה גם לצורך חימום מן האש.

לכלל זה של "מתוך" יש שני תנאים: 1. שיהיה שוה לכל נפש. 2. שיהיה בזה צורך יו"ט.

להלכה: השו"ע כתב בפשטות - "מותר לעשות מדורה להתחמם" (ולא כתב הטעם), אבל הרמ"א הביא שיטה

מחמירה (מצאה בתשובה אשכנזית (מהר"י מולין)) החוששת שלפעמים היו מחממים גם במצב שלא היה קור גדול בחוץ ואז הוי חימום שאינו שווה לכל נפש - כי לא כולם מחממים בכזה מזג אויר אלא המפונקים בלבד - ועוברים בכך על איסור תורה של הבערה ללא היתר!! ולכן רצו לאסור הבערה כזו בכל מצב. אך למעשה כתב - "ונהגו להקל".

סיכום: לכ"ע מותרת הבערת מדורה ביו"ט לשם חימום (כשקר בחוץ וכולם רגילים לחמם), אלא שנחלקו מה מקור ההיתר האם משום דחשיב "אוכל נפש" או מדין "מתוך".

¹⁴²**רחיצה במים חמים ביו"ט:**

נחלקו בביצה כא: ב"ש וב"ה: "בית שמאי אומרים לא יחם אדם חמין לרגליו אא"כ היו ראויים לשתיה. ובית הלל מתירין". והסביר הר"ן שההיתר להבעיר ביו"ט שלא לצורך אוכל נפש הוא משום ש"מתוך שהבערה הותרה לצורך התורה נמי שלא לצורך". [וע' לעיל בסע' א' - שם הבאנו שיטות הראשונים האם רחיצת הגוף היא בכלל "אוכל נפש" או שמותרת מדין "מתוך"]

וכתבו הראשונים (רי"ף ותוס') - שכל מה שהתירו לו לחמם ביו"ט עצמו את המים זה דווקא לרחיצת רגליו אבל כל גופו לא. וההסבר לכך הוא - שכל מה שהתירו לעשות מלאכה ביו"ט לצורך אוכל נפש הוא דווקא בדבר השווה לכל נפש, ורחיצת כל גופו אינו ראוי אלא לבנ"א מעונגים.

להלכה כתב השו"ע לגבי חימום מים ביו"ט כדי לרחוץ בהם שמותר לחמם מים ביו"ט רק לצורך שטיפת ידיו/ רגליו וכד', אבל לא לצורך שטיפת כל גופו.

רמ"א: "אבל מותר לרחוץ תינוק במים שהוחמו על ידי ישראל ביי"ט¹⁴³ (מרדכי פ"ב), אבל אסור לחמם לצרכו אפילו על ידי אינו יהודי, (מהר"א מפראג), אבל כשצריך להם לבשל או להדיח¹⁴⁴, אז מותר להרבות בשבילו (כל בו). ודין חמי טבריה כמו בשבת, כדאיתא סימן שכ"ו (בי"י).¹⁴⁵

שו"ע-"אבל במים שהוחמו מעיי"ט, מותר לרחוץ כל גופו אפילו כאחד; מיהו דוקא חוץ למרחץ, אבל במרחץ אסור¹⁴⁶."

רמ"א- "ויש אוסרים בכל ענין, וכן נוהגין, (טור והרא"ש) ש."

סעיף ג'- טבילה ביו"ט מטומאתו:

שו"ע- "אדם מותר לטבול ביי"ט מטומאתו"¹⁴⁷.

¹⁴³ **רחיצת תינוק ביו"ט:** הבי"י הביא בשם המרדכי שרחיצת תינוק ביו"ט מותר כי לא גזרו בו חכמים כי זה חלק מחיותו ובריאותו של התינוק, וכמו שהתירו ביומא עת: לרחוץ תינוק ביו"ט (שי"א שאיסור רחיצה בו הוא דאו').
וכתב המשנ"ב- שכל זה הוא דווקא בתינוק שרגילות ודרך לרוחצו בכל יום באופן קבוע, אבל כזה שרוחצים פעם ביומיים-שלושה- אין היתר לרוחצו דווקא ביו"ט.

האם מותר לחמם מים עבוד הדחת כלים:

הרמ"א כתב שמותר לחמם מים "כשצריך להם לבשל או להדיח" - משמע שהוא מתייחס להדחת כלים כמו אוכל נפש ולכן התיר לחמם מים לשם כך.

ובפסקי תשובות הביא שיטות המתירים לרחוץ כלים ביו"ט מכל סוג של מתקן לחימום מים כגון בויילר וכד' - שהרי זוהי הבערה לצורך אוכל נפש - כדי שיוכל לאכול בכלים אלו.

¹⁴⁵ **חימום מים לטבילת אשה ביו"ט:** אשה שטובלת בליל יו"ט - האם מותר לחמם מים עבורה?

תשובה: חימום מים לרחצה אסור מן התורה שכיוון שרחיצת כל גופו אינה שווה לכל נפש הוי הבערה=איסור תורה במקום שאסור, ולכן ע"י ישראל ודאי שאסור. אבל ע"י עכו"ם יש להתיר לחמם אם זה ליל יו"ט שני (ולא ביו, ט ראשון) כי הוי מלאכה מדאו' של נכרי לצורך ישראל. ויש דרך נוספת לחמם המים - כדין ממלא חבית מים בסימן תקג' - שהישראל ממלא מים לעצמו שיוכל לשתות ומרבה מים בסיר וישפכו אותם למקווה.

רחיצה ביו"ט במים שהוחמו מעיו"ט:

כל הדין עד כה היה לגבי חימום מים ביו"ט עצמו. השאלה היא מה הדין לגבי רחיצת כל גופו במים חמים שהוחמו ביו"ט (או הימיו ע"י דוד שמש וכד'):

▪ **הגמ' בשבת דף מ' מביאה שאסור לאדם לרחוץ כל גופו בחמין גזירה משום הבלנים.**

הראשונים נחלקו- האם גזירה זו היא גם ביו"ט או רק בשבת:

* **הגאון, ר"ן, סמ"ג, רמב"ם-** כיוון שזו רק גזירה ולא איסור שבות ובוודאי שלא מן התורה- אין היא חלה

אלא בשבת, אבל ביו"ט עצמו יכול לרחוץ כל גופו ובלבד שזה יהיה מחוץ לבית המרחץ.

* **רא"ש, רשב"א-** אין לחלק, והגזירה היא גם ביו"ט ואין לרחוץ כל גופו בחמין.

להלכה פסקו הב"י והשו"ע: כסיעת הרמב"ם: שמים שהוחמו מעיו"ט יכול לרחוץ כל גופו כאחד ובלבד שיעשה כן מחוץ למרחץ.

אבל הרמ"א החמיר לגבי רחיצת כל גופו- והביא את סיעת הרא"ש המחמירה ואוסרת וכתב שכן נוהגים, לחומרא.

והמשנ"ב כתב- "וע' בא"ר שכתב דרוה"פ סבירא להו כדעה ראשונה, אלא שנוהגין לאסור, ואין לשנות המנהג".

¹⁴⁷ לעומת טבילת כלים שאסורה בשבת וביו"ט משום דנראה כמתקן מנא (ביצה יז)- לאדם מותר לטבול ביו"ט דנראה

שעושה כן כדי ל"הקר" = לצנן את עצמו ולכן זה מותר. ובסימן שכו', ח' התבאר דין זה באריכות.

סעיף ד' - עשיית מוגמר (בשמים על גחלים):

שו"ע - "אין עושין מוגמר, דהיינו לפזר מיני בשמים על הגחלים, בין להריח ובין לגמר הבית או הכלים; אבל אם עושה כדי ליתן ריח טוב בפירות למתקן לאכילה, מותר אפילו אם מפזרן על גבי גחלת של עץ"¹⁴⁸.

רמ"א - "ואסור לסחוף כוס מבושם על הבגדים, משום דמוליד בהן ריחא"¹⁴⁹, (המגיד פ"א והגהות אשירי ספ"ב דביצה)".

סימן תקיב' - שלא לבשל לצורך כותים ביו"ט:**סעיף א' - הזמנת גוי ובישול עבורו ביו"ט:**

שו"ע - "אין מבשלים¹⁵⁰ לצורך כותים¹⁵¹ ביום טוב, לפיכך אסור להזמינו שמא ירבה בשבילו; ודוקא להזמינו, הגה: לביתו, אבל לשלוח לו לביתו ע"י כותי¹⁵², שרי¹⁵³, (הגהות מיימוני פ"א בשם

¹⁴⁸ **עשיית מוגמר ביו"ט:** דהיינו- שהי מבעירים בשמים על גחלים ונותנים אותם בסמוך לבגדים וכד' כדי שיתנו בהם ריח טוב. אם עושה כן בשביל בגדים או שיהיה ריח טוב בבית וכד'- זה אסור ביו"ט למרות הוי הנאת הגוף שיהיה ריח טוב- כי זה לא שווה לכל נפש אלא למפונקים. כי זה לא שווה לכל נפש אלא למפונקים. אבל לתת ריח טוב במאכל כדי לעשות בו טעם יותר טוב- זה מותר מכיוון שכל אדם רוצה בכך והוי שווה לכל נפש. **[**נכון לשים לב כאן לדברי המשנ"ב- שאף שלעניים אין את האפשרות הטכנית לעשות מוגמר באוכל כי אין להם בשמים- סו"ס מכיוון שגם הם מתאווין רוצים בכך- חשיב כשווה לכל נפש!!].**

¹⁴⁹ **הולדת ריח-** מעשה שאסור לעשות בשבת ויו"ט בבגדים וכד', ד"המולי דבר חדש קורב הוא לעושה מלאכה חדשה", ואיסורו מדרבנן.

ובגמ' בביצה כב: נחלקו התנאים אי שרי לעשות מוגמר ביו"ט- רשב"ג התיר וחכמים אוסרים- כי אינו שווה לכל נפש.

¹⁵⁰ **אין מבשלים לגויים:** בבה"ל כתב שהוי איסור תורה כי התורה גילתה במפורש "לכם" ולא לגויים.

¹⁵¹ **עשיית מלאכה לצורך קראים (משנ"ב, ב):**

• ר' בצלאל- אסור.

• יש מתירין- כי מנהג אבותיהם בידם.

לגבי מומר לעבודת כוכבים או לחלל שבת בפהרסיא- כתב המשנ"ב (ב')- שדינו כעכו"ם.

¹⁵² **לשלוח דוקא ע"י עכו"ם-** מדובר כאן שיש בעיה של טלטול כגון העברת ד"א בכרמלית. אבל אם גרים למשל באותו רחוב וכד'- שרי גם ע"י שליח ישראל.

¹⁵³ **קושיה גדולה על שיטת הרמ"א-** כאן הרמ"א כותב במפורש שמותר לשלוח מאכל לגוי, והרי בהמשך הסעיף כתב שלשאר כותים "אסור להרבות בכל ענין", ומשמע שאפילו בתוך הקדרה שמכין לעצמו אסור להרבות בשביל הגוי- אז איך יכול לשלוח לו?

ותירץ המשנ"ב (ו):

- **מאמר מרדכי ועד אחרונים-** באמת מדובר שהוא שולח לו ממה שהכין הישראל לעצמו. אבל להרבות בשביל הגוי אסור אפילו בקדרה שהגוי מכין לעצמו.

- **ויש אחרונים (א"ר, חמד משה)-** שהרמ"א בהמשך דבריו לא התכוון לומר שאסור להכין מאכל לגוי אלא בקדרה מיוחדת, אבל אם זה בקדרה שהישראל מכין לעצמו- בוודאי שגם הרמ"א מסכים ששרי, וכה"ג איירי הכא שמתיר לשלוח לו מאכל.

א"ז); **שוי"ע**- אבל עבדו ושפחתו, וכן שליח שנשתלח לו, וכן כותי שבא מאליו, מותר להאכילו עמו¹⁵⁴ ולא חיישינן שמא ירבה בשבילו¹⁵⁵.

רמ"א- "ומותר להרבות בשביל עבדו ושפחתו באותה קדירה שמבשל בה לעצמו, (מרדכי פ"ב דביצה), אבל לשאר כותים, בכל ענין אסור, (א"ח ותוספות). וישראל האופה בתנור של כותי וצריך לתת לו פת אחד, לא ייחד לכותי אחד קודם אפייה, דאז אופה של כותי, אלא יאפה סתם ויתן לו אחי"כ אחד (כל בו)".

¹⁵⁴ **בכל אלו מותר להאכיל- מדוע?** כפי שהסברנו באריכות בהערות הקודמות- באלו אין חשש שירבה בשביל כי אין בכך עניין של כבוד שרצה לכבדו(בעבדו או שפחתו) וגם לא בגוי ששולח לו- ולכן לא חיישינן שמא ירבה בשבילו ושרי.
¹⁵⁵ **הזמנת גוי ובישול עבורו ביו"ט:**
למדנו בגמ' **בביצה כא**- כל מה שהתירו אוכל נפש זה **דווקא עבור ישראל ולא עבור גוי** שנאמר "הוא לבדו יעשה לכם" ולא לגויים.

ומתוך כך גזרו **חכמים**- "אמר ריב"ל **מזמנין את הגוי בשבת ואין מזמנין את הגוי ביו"ט גזירה שמא ירבה בשבילו**".
ונחלקו הראשונים: 1. איזה ריבוי נאסר. 2. מה היקף הגזירה שאוסרת הבאת מאכל לגוי. כדלהלן:

1. באיזה אופן ריבוי מאכל לגוי אסור:

- **רא"ש, ר"ה"פ(לפי הב"י)**- רק בכלי חדש ואחר שמכין במיוחד בשביל הגוי הוא שאסור, אבל להרבות לו בתוך הקדרה שמכין בעברו עצמו- שרי, כפי שלמדנו ש"ממלאה אשה קדרה".
  - **אורחות חיים, דרכי משה**- גם להרבות לו באותה קדרה שמכין עבור עצמו- גם זה אסור.
- פסיקת ההלכה: השו"ע** לא מתייחס לכך מפורשות ומשמע כדבריו בב"י- שהאיסור עצמו הוא דווקא בכלי מיוחד שמוסיף לגוי, אבל באותו כלי אין בעיה שירבה בשבילו.
- אבל הרמ"א כתב במפורש כאו"ח**- שלשאר כותים בכל עניין אסור, אפילו בקדרה עצמה שמבשל עבור עצמו.

***וע' עוד בהערה דלעיל על קושיה בדברי הרמ"א- איך התיר לשלוח לגוי אם אמר שאסור להרבו לו אפילו בקדירה שהישראל מכין לעצמו.

חשוב להדגיש- כל ההיתרים להכין לגוי המובאים בסעיף זה, כגון כאן שמתיר השו"ע להוסיף לו באותו קדירה שמכין עבור הישראל עצמו- זה רק כשנותן פנימה הכל בב"א – **דחד טרחא הוא**, אבל להוסיף אחר כך בשר וכד' לקדרה בשביל הגוי- **אפילו שזה באותה קדירה- אסור**, כיוון שמוסיף וטורח יותר בשביל הגוי.

2. **מה כלול בגזירה- האם מותר לתת לגוי שהגיע לביתו בלי הזמנה מתבשיל מוכן:**

לכ"ע אסור להזמין גוי לביתו שמא ירבה בשבילו, כי בכך שידוע שהוא בא- חיישינן שירצה לכבדו ויוסיף לו מאכל. **השאלה היא מה קורה אם הגוי הגיע אליו בלי הזמנה?**

בכך מצינו גמ' בביצה כא- "מרימר ומר זוטרא **כי הוה מיקלע להו** גוי ביו"ט אמרינן ליה אי ניחא לך במאי דטריח לן מוטב ואי לא טרחא יתירא אדעתא דידך לא טרחינן"- **משמע** שיש להקל בגוי שהגיע אליך בלי הזמנה, אלא **שגם בכך נחלקו הראשונים:**

- **רמב"ם**- עצם זה שלא הזמנת אותו כבר מתיר לך לתת לו לאכול כי כבר הכנת ואין לחשוש שתוסיף יותר עכשיו.
- **רשב"א, טור**- כמו בגמ' על מרימר ומר זוטרא- **חייב לומר לגוי שלא יטרח עבורו** ואם לא אמר- זה מעכב ואסור לו לתת לו.

מהשו"ע משמע כרמב"ם, כי הדגיש שמה שאסור זה "דווקא להזמין", ולא כתב שם שצריך לומר לו שלא יטרח עבורו במיוחד כפי שאמר הרשב"א לומר.

ובמשנ"ב(בי) מביא בשם הט"ז- שאם הוא הגיע בלי הזמנה- והאוכל כבר מוכן- יכול לתת לו דלא חיישינן שעכשיו ירבה בשבילו. **אבל אם כשהגיע אזי הישראל מפציר בגוי שישב ויאכל אצלו**- בכה"ג כן חיישינן שיבשל בשבילו בקדרה אחרת ואסור לו לתת לו לאכול אצלו.

סעיף ב' - אפיית פת לבני חיל של כותים:

שו"ע - "בני החיל של כותים שנתנו קמח שלהם לישראל לאפות להם פת, אם אינם מקפידים כשישראל נותן ממנו לתינוק, מותר לאפות להם¹⁵⁶".

סעיף ג' - בישול לצורך הכלבים:

שו"ע - "אסור לבשל ולאפות לצורך כלבים¹⁵⁷, אבל מותר לטלטל מזונות וליתן לפניהם".

רמ"א - אבל אסור להוציא בשבילן מרשות לרשות, (הג"מ והמגיד פ"א). וכן אסור לגבל המורסן לעופות, (מרדכי), כ"א ע"י שינוי, (כל בו). ומותר להרבות בשביל הכלבים באותה קדירה שמבשל בה לעצמו, אפי' אם יש לו¹⁵⁸ דבר אחר שיוכל ליתן לכלבים אם היה רוצה, (ב"י בשם הר"ן והירושלמי).

סימן תקיג' - דין ביצה שנולדה ביום טוב:**סעיף א' - דין ביצה נולדה ביו"ט:**

שו"ע - "ביצה שנולדה ביו"ט אסור ליגע בה, (הגה: דהיינו לטלטלה), (מרדכי ריש ביצה ופי' כל הכלים), וכל שכן שלא לאכלה; ואם נתערבה, אפילו באלף, כולן אסורות¹⁵⁹".

¹⁵⁶ הסבר: מדובר שהוא צריך לאפות חלות לגויים, והדרך להתיר ביו"ט הוא שיכין הרבה חלות ולא יאמר איזה לתינוק ואז כל אחת ואחת ראויה לתינוק וש"י. **וכתבו האחרונים שה"ה** במקום שמתנים שלא יוכל לקבל קמח או לאפות אא"כ יאפה גם להם, ואם כן האפיה עבורם חשיב אוכל נפש כי בלי זה- לא יוכל לאפות לעצמו או לתינוק. **וכתב הט"ז -** שכל מה שסומכים על ההיתר הזה הוא דווקא בשעת הדחק ולא בכל גוונא.

האם מותר לבשל ביו"ט לצורך חיות?

- **רא"ש -** כמו שאסור לבשל לצורך גוי כך אסור לבשל לצורך חיות, שנאמר "לכם" - ולא לחיות. וה"ה להוצאה והבערה - לא הותרה אלא לאדם אבל לא לחיות.
- **אבי העזרי ור"ז הלוי -** מותר לבשל לחיות.

איסור בישול לחיות - האם הוא מדאו' או מדרבנן: לפי הרא"ש שלמד כן מגזירת הכתוב - נראה לומר דהוי כמו בישול לגוי שכתבנו לעיל שהוי איסור תורה. אבל לאבי העזרי משמע ששרי אפילו מדרבנן.

¹⁵⁸ **אפילו אם יש לו דבר אחר - כתבו האחרונים שיש כאן טעות סופר** וצריך לומר "אפילו אם אין לו דבר אחר" ורבותא קמ"ל - כי אם יש לו דבר אחר להאכיל לחיות אז בוודאי שיוכל להרבות בשבילם י אמרינן שמרבה בשביל עצמו שהרי יכול לתת לחיות מהדבר האחר שיש לו. **והגר"א ומג"א כתבו -** שאם יש לו מאכל אחר לתת להם - יכול אפילו להרבות עבורם בקדירה אחרת - כי גם בה אמרינן שעושה בשביל עצמו.

¹⁵⁹ **דין ביצה שנולדה ביו"ט:** למדנו **בגמרא בריש מסכת ביצה(דף ג')**: "אחד ביצה שנולדה ביו"ט ואחד ביצה שנולדה בשבת - אין מטלטלין לא לכסות בה את הכלי, ולא לסמוך בה כרעי המיטה, אבל כופה עליה את הכלי בשביל שלא תשבר, וספיקה אסורה, ואם נתערבה באלף כולן אסורות".

סעיף ב' - ספק נולדה ביו"ט:

שו"ע - "ספק" ¹⁶⁰ אם נולדה ביו"ט או בחול, אסורה".

סעיף ג' - תבשיל שנתבשלה בו ביצה שנולדה ביו"ט:

שו"ע - "ביצה" ¹⁶¹ שנולדה ביום טוב שנתבשלה בשוגג ¹⁶² עם בשר ותבשיל, אם יש סי' כנגדו הכל מותר חוץ מן הביצה; אבל אם לבנו בו התבשיל וכיוצא בזה, מידי דלחזותא וטעמא ¹⁶³ עביד, לא בטיל ¹⁶⁴.

מכאן למדנו שביצה שנולדה ביו"ט ואפילו ספק אם נולדה ביו"ט או חול- אסורה כמוקצה. ואפילו אם נתערבה ברוב- אינה בטילה משום דהוי דבר שיש לו מתירין, **שלמדה שם הגמ' בדף ד'** שאינו בטל. **וכתב רש"י הטעם**- שהרי עוד מעט הוא יהיה מותר אז למה לסמוך על ביטול ברוב.

הטעם שביצה שנולדה ביו"ט אסורה: לא רק משום מוקצה, מכיוון שאם הרנגולת עומדת לאכילה הרי שגם הביצים שבמעיה מותרים ואינם מוקצה, אלא הטעם הוא גזירת חכמים אטו יו"ט שחל אחר השבת- שאם נולדת ביצה ביו"ט שהוא ביום א' אנו יודעים שההכנה של הביצה במעי התרנגולת הייתה בשבת ואם ישתמש בה ביו"ט עובר על איסור תורה- שאסור ששבת יכין ליו"ט. וכיוון שאסורה באכילה אסורה בכלל לטלטל ביצה ביו"ט אטו אותה ביצה שנולדת בשבת שהיא עבור יו"ט. ¹⁶⁰ **ספק נולדה ביו"ט:** כבר כתבנו בהערות על סעיף הקודם דין זה, וסברתו- אע"פ דהוי ספק דרבנן- סו"ס הוי דשיל"מ - ואסור.

ספק שנתערב ובטל ברוב: נחלקו הראשונים האם ביצה שיש בה ספק אם בכלל ביו"ט והיא גם נתערב ברוב ביצים טובות- האם גם בה אמרינן שהכל אסור כי זזה דבר שיש לו מתירין? או שמא כיוון דהוי תרתי לגריעותא- גם ספק וגם ביטול ברוב- אזי בכה"ג הכלי יהיה מותר?

- יש מי שהורה להתיר, וכן משמע מהרשב"א והטור, וכן פסק השו"ע.
- יש מי שהורה לאסור.

הלכה: המשנ"ב(ה') כתב-שהמג"א החמיר בכל לאסור, אבל יש אחרונים שהקלו בדבר כיוון שהוי דין דרבנן והקלו בכה"ג. **וסיים המשנ"ב(ה')**- שבמקום הפסד יש לסמוך על המקילים.

¹⁶¹ **דווקא ביצה מקולפת:** דהיינו- כל הדיון כאן הוא דווקא בכזו ביצה שקולפה ולכן היא נותנת טעם, אבל ביצה בקליפתה- כלל איננה נותנת טעם ואין בה בעיה.

¹⁶² **דווקא בשוגג-** כל הדיון הוא דווקא בשוגג, אבל אם עשה במזיד- לא מהני הביטול, כי מי שמבטל במזיד איסור לא מועיל הביטול שעשה(ע"פ יו"ד, צט', ו)

¹⁶³ **למג"א-** דווקא שעשו גם לחזותא וגם לטעמא, אבל הש"ך והגר"א(ביו"ד, קב) כתבו- אן חזותא או טעמא.

¹⁶⁴ **הסבר:** השאלה הנידונה כאן היא- **האם חומרת "דבר שיש לו מתירין" הוא גם כשהאיסור לא בעין:** כגון: נתנו ביצה שנולדה ביו"ט בתוך תבשיל שבישלוהו ביו"ט(בשוגג) לכבוד יו"ט, והביצה כבר לא בעין אלא נימוחה כולה (ואין עוד טעם)האם גם בכה"ג אסור?

- **אבי העזרי, מהר"ם- ג"כ אסור.**
  - **ר"ן, רשב"א, רמב"ם(ושו"ע, ביו"ד, סימן קב')-** כל דין דשיל"מ הוא דווקא במינו אבל בשאינו מינו אין דין זה והוא בטל ברוב או בשישים. לפי זה- ביצה(למשל) שהיא אסורה כי נולדה ביו"ט ובישלה במרק- הרי שזה מין בשאינו מינו ואין כאן דין דשיל"מ ולכן היא בטלה שם בשישים ככל דבר.
  - **ר"ת-** כל דין דשיל"מ הוא דווקא כשהאיסור בעין, אבל אם נימוח- בטל ברוב. ודווקא כשאין טעם, אבל אם אין 60 כנגדו ונותן טעם- הרי זה אסור כמו כל איסור שני"ט.
- אלא שר"ת והסוברים כוותיה יודו-** שאם האיסור משמש בתבשיל בכדי לתת לו מראה או טעם מיוחד- א"כ יש לו גדר מיוחד שאינו בטל אפילו שהוא נימוח ואינו בעין. **ויש שהסבירו שכאשר הוא נעשה בכדי לתת טעם או מראה-** הוי כמו מין במינו- שבו כן קיים דין דשיל"מ.

סעיף ד' - כפיית כלי על הביצה שנולדה:

שו"ע - "מותר לכפות עליה¹⁶⁵ כלי כדי שלא תשבר, ובלבד שלא יגע בה הכלי".

סעיף ה' - ביצה שנולדה בזמנים שונים:

שו"ע - "אם נולדה ביום טוב ראשון מותרת ביום טוב שני בשני י"ט של גלויות¹⁶⁶, אבל בשני י"ט של ראש השנה¹⁶⁷ וכן בשבת וי"ט הסמוכים זה לזה, נולדה בזה אסורה בזה".

רמ"א - "ואם יום טוב ביום א' ב' ונולדה בשבת שלפניהם, מותר ביום ב' של גלויות (מהרי"ל)".

סעיף ו' - מאיזה שלב נחשב ש"נולדה" והאם מותר לקחת ביצה מן הגוי ביו"ט:

שו"ע - "ביצה שיצאה רובה מעי"ט וחזרה ואח"כ נולדה ביום טוב, מותרת; לפיכך אפילו בדק בקינה של תרנגולת עי"ט סמוך לחשיכה ולא מצא בה ביצה, ולמחר השכים ומצא בה ביצה, מותרת; שתרגולת אינה יולדת בלילה, ואנו תולין שמא תמול יצא רובה וחזר; והוא שיש תרנגול זכר תוך ס' בתים ואינו מפסיק נהר שאין בו גשר, שאם לא כן אפשר שתלד בלילה ואסור. אבל אם לא בדק מעי"ט, אפילו ליכא זכר בהדה שריא, שאנו תולים שמא תמול נולדה. ובלא זכר רובן יולדת ביום, לפיכך מותר ליקח ביצים מן האיני יהודי בליל ראשון של יום טוב, דתלינן שמעי"ט נולדו; וכן בליל שני של שני ימים טובים של גלויות, אבל לא בליל שני של ר"ה ולא בליל יום טוב שאחר השבת¹⁶⁸".

רמ"א - "ואי"י המביא ביצים ביי"ט ראשון ומסיח לפי תומו שנולדו מאתמול, מותר לסמוך עליו, (מרדכי ריש ביצה). ודוקא ביי"ט שחל באמצע השבוע, אבל ביי"ט שחל באחד בשבת, שאז יש לחוש שמא נולדה בשבת ואסור מדאורייתא ביי"ט, אין אינו יהודי מסיח לפי תומו נאמן; ודוקא ביי"ט ראשון, אבל ביי"ט שני, אפילו ר"ה, נאמן, דאינו אלא דרבנן. (תה"ד סי' עי"ט)¹⁶⁹".

פסיקת ההלכה: השו"ע פסק - שאם נתבשלה ביצה שנולדה ביו"ט בתבשיל - אם יש שישים כנגדה - הכל כשר (כי אין דין דשיל"מ אלא במינו ולא עם מין אחר), אבל אם עשו את הביצה כדי לתת לתבשיל צבע לבן או טעם מיוחד וכד' - הוי כמין במינו ולכן בכה"ג לא בטל.

¹⁶⁵ ולא יתן מתחתיה כדי שלא לבטל כלי מהיכנו.

¹⁶⁶ הטעם שמותרת בשני - ממ"נ - אם הום יו"ט ונולדה היום אז שרי למחר שהוא חול, ואם היום הוא חול ומחר יו"ט - הרי נולדה בחול.

ודין יו"ט שני של גלויות וטעמו - הובא בגמ' **בביצה דף ד'** - שהוא תקנת חכמים משום שבני הגלות היו רחוקים ולא ידעו אם קידשו את החודש או לא.

¹⁶⁷ שני יו"ט של ראש השנה חשיבי כיומא אריכתא (דווקא לחומרא), ולכן נהגו בהם גם בארץ ישראל. **הטעם** כי זה היה בתחילת השנה שבה גם בני א"י לא הספיקו לדעת בערים האם ב"ד שבירושלים קידשו את החודש. לכן גם בישראל נהגו כן, וקבעו כך לדורות.

¹⁶⁸ כל הדינים הללו **האמר ע"י רבי יוחנן בגמ' בביצה, דף ז'.**

¹⁶⁹ **גוי שמביא ביצים ביו"ט - האם מותר לקחת ממנו ולהשתמש בהם (ב"י):**

סעיף ז' - השוחט תרנגולת ביו"ט ומצא בה ביצים:

שו"ע - "השוחט תרנגולת ומצא בה ביצים גמורות, מותרות; ואפילו ביום טוב של אחר השבת"¹⁷⁰.

סעיף ח' - אפרוח שנולד ביו"ט:

שו"ע - "אפרוח שנולד ביו"ט, אסור. ואם נולד בשבת, אסור ביו"ט שלאחריו"¹⁷¹.

סימן תקיד' - שלא לכבות ביו"ט:**סעיף א' - כיבוי אש (שלא לצורך אוכל נפש) אסור:**

שו"ע - "אסור לכבות דליקה ביו"ט, אפילו אם רואה ביתו שנשרף, אם אין שם סכנת נפשות. ואין מכבין הבקעת, ואפילו כדי שלא יתעשן הבית או הקדירה או כדי לשמש"¹⁷² מטתו"¹⁷³.

-
- הר"ן כתב שיש מי שמתיר לקחת ביצים מן הגויים אפילו ביו"ט ראשון של ר"ה - משום דהולכים אחר הרוב, ורוב ביצים אינן בנות יומן. ודווקא כשהגוי בא אליו והוי "פריש" אבל ללכת ולקחת מן הגוי ודאי אסיר דהוי קבוע(וכל קבוע כמחצה על מצה דמי).
  - אבל הרשב"א, הטור, המרדכי ועוד כתבו - שאין להתיר בכה"ג מדין רוב, מכיון דהוי דשיל"מ, שלא הולכים בו אחר הרוב.
  - אבל הוסיף המרדכי דרך אחרת להתיר - והוא אם הגוי מסל"ת(מסיח לפי תומו) שהביצים לא מהיום - מאמינים לו, כיוון דהוי מסל"ת ועוד שזה לחסרונו כי ככל שהביצה פחות טריה היא פחות טובה. והדגיש המרדכי - שהוא דווקא בלא יודע הגוי שאסור לישראל נולד ביו"ט - כי אז חישיין שישקר בשביל יקנו ממנו.
  - אמנם רבים מן הראשונים כתבו שאין דין מסל"ת אלא בעדות אשה בלבד ולא בכל דבר, וא"כ ג"כ אין לסמוך על גוי אפילו אם מסל"ת.
  - אבל סיים הב"י וכן הביא בדרכי משה - שכיוון שכל דין ביצה שנולדה הוא מדרבנן - אפשר לסמוך על הגוי במסל"ת במקום הפסד.
- פסיקת ההלכה - שו"ע** כלל לא הזכיר דין זה שגוי נאמן אם מסל"ת, אבל הרמ"א כן הביא את שיטת המרדכי וכתב - "מותר לסמוך עליו", ודווקא בעניין שהוא דרבנן, אבל לא בששבת שיש יו"ט אחריה שאז הוי הכנה שאסורה מדאורייתא ובזה אין לסמוך על המרדכי גם בדיעבד.
- ובמשנ"ב(לא') כתב -** "ובמדינתנו ששיחי הרבה ביצים ומביאים הרבה בב"א, ודאי רוב מהביצים שמביאים למכור הם מהנולדים מכבר, ועל כן נאמן הנכרי כשמסיח לפי תומו, ואומר שנולדו קודם שבת".
- ¹⁷⁰**הסבר:** השוחט תרנגולת ביו"ט גם אם היו בה ביצים - הם מותרות כי חשיב כגופה, ולא אמרינן שמא הם כבר מוכנות ואולי הייתה מטילה אותה עוד מעט וא"כ הוי הכנה משבת ליו"ט וכד' - מכיוון שכל עוד היא לא הטילה אותם לא חשיב לגמורות ולא הסתיימה הכנתן וממילא א"א לומר שהם הוכנו מאתמול.
- ¹⁷¹**אפרוח שנולד ביו"ט:**
- בגמ' בביצה דף ו' נחלקו - "אפרוח שנולד ביו"ט - רב אמר אסור - מוקצה הוא, ושמואל ואיתימא רבי יוחנן אמר - מותר. ונחלקו הראשונים כמי ההלכה:
- הגאונים, רבינו חננאל, רמב"ם - כרב, שאסור.
  - רז"ה, רשב"א - כשמואל שמתר.
- ופסק השו"ע להלכה כסיעת הגאונים - שהאפרוח אסור.

רמ"א- יויש אומרים דוקא אם אפשר להציל הקדירה בלא כיבוי, אבל אם אי אפשר להציל או לבשל הקדירה בענין אחר רק שיכבה, מותר לכבות, (הרא"ש ומרדכי ור"ן פ"ב דביצה ורשב"א וטור), וכנ"ל עיקר; וכן בבית, אם ישרף הבית לא יהיה לו מקום לאכול שם ויפסיד סעודתו¹⁷⁴,

¹⁷² **כיבוי הנר כדי לשמש מיטתו:** תשמיש המיטה בפני הנר. יוצא מכך שאם יש נר בחדרו שאין לו דרך לכסותו- לא יוכל

לשמש מיטתו. האם בשל כך יש מקום להתיר כיבוי הנר דחשיב תשמיש כאוכל נפש?

ת: הגמ' בביצה כב' אסורת לכבות הנר בשביל שיוכל לשמש ואפילו היא בעילת מצווה. וכך פסק השו"ע- "אסור לכבות...

כדי לשמש מיטתו", וגם הרמ"א לא התיר.

ובבה"ל הביא שיטות האחרונים- והט"ז היקל בדבר זה שיכול לכבות אבל אין מורין לעשות כן, אבל שאר האחרונים לא התירו בזה.

וביו"ט שני של גלויות יש שהקלו ויש שאסרו:

• **פר"ח, א"ר-** יש לסמוך ולהקל ביו"ט שני.

• **קרבן נתנאל, ח"א-** יש להחמיר ולאסור (אם לא דהוי ליל טבילה או שיצרו תוקפו).

¹⁷³ **כיבוי האש ביו"ט- למדנו בגמ' בביצה כב'-** "בעא מיניה אביי מרבה- מהו לכבות הדליקה ביו"ט? ... כי קאמינא משום

הפסד ממון? א"ל- **משום איבוד ממון אסור.** איתיבה- "אין מכבין את הבקעת בשביל לחוס עליה, ואם בשביל שלא יתעשן

הבית או הקדירה מותר". **ההיא רבי יהודה, כי קאמינא רבנן.**

הסבר- הגמ' דנה אי מותר לכבות אש ביו"ט משום הפסד ממון. אביי מקשה מבריייתא בה כתוב שמותר לכבות את האש

כדי שלא יתעשן הבית- משמע שמותר לכבות אפילו לשם ממון וכד' ולא רק לשם אוכל נפש? ועל זה ענתה הגמ'- שזו היא

שיטתו של רבי יהודה ולא של רבנן.

נחלקו הראשונים בהסבר תשובת הגמ' ומתוך כך בשאלה אם מותר לכבות ביו"ט אש:

• **רש"י, רי"ף ורמב"ם-** הגמ' כפשטה, ומי שהתיר כיבוי כדי שלא יתעשן הבית זה רק רבי יהודה, אבל הרי הלכה

כחכמים ולכן אסור כל כיבוי שהוא לצורך ממון וכד', ואפילו לא בשביל שלא ימלא הבית בעשן. **הסברא בגללה**

התיר ר' יהודה- שהיו צרכי אוכל נפש, שהוא התיר עשיית מלאכה גם בשבילם, אבל לרבנן "הוא לבדו" כתיב-

ולא מכשירו ולכן מכשירי אוכל נפש בכה"ג אסור.

ויש לשאול: א. מדוע לא הוי אוכל נפש? הרי לא יוכל לאכול המאכל אם יתעשן?

ב. הרי מכשירי אוכל נפש שא"א לעשותן מבעו"י- שרי לעשותן ביו"ט (סימן תקט, בהג"ה)

תשובה- א. לא חשיב אוכל נפש, כי אין הכיבוי הזה מסייע משהו להכנת האוכל אלא רק מונע את ההזק ולכן לא

חשיב אוכל נפש שיהיה מותר לעשות מלאכה.

ב. ולענין מכשירי אוכל נפש- דעה זו סוברת שגם במכשירי אוכל נפש שא"א לעשותן מבעו"י יש דרגות ולא כל

מכשירין מותרין אלא רק כאלו הקרובין לתיקון המאכל, אבל כאן זה הרי מכשיר עקיף שרק מונע הנזק, ולכן בזה

יהיה אסור אפילו שא"א היה לעשותו מבעו"י.

• **ר"ן, רבינו אלחנן, רשב"א, רא"ש-** אם הבית כולו מתעשן ואין לו לאן ללכת- **מותר לו לכבות האש- דהוי אוכל**

נפש- וכמו שהתירו בישול וכל מלאכה בשביל שיוכל לאכול ולהתנהל כרגיל. ומה שאמרו שזה הלכה כרבי יהודה

ואסרו לכבות את האש אם הבית מתעשן- היינו במקרה שלא יקרה כלום לאוכל, או שיש לו בית אחר שיכול ללכת

אליו וכד'- **בכל המצבים האלו- יכול להסתדר גם בלי לכבות וכל מה שרוצה לכבות הוא בכדי לשמור ולהציל את**

ממנו- במקרה כזה אסור לכבות, דודאי לא הוי אוכל נפש ובזה אמרו שמי שהתיר לכבות הוא רבי יהודה.

הלכה למעשה- השו"ע פסק להלכה כרמב"ם וסיעתו- שאין לכבות אפילו אם ביתו מתעשן ולא חילק ולא אמר אם לא

יכול לאכול שם שרי.

אבל הרמ"א כתב שאם הבית מתעשן ואין לו בית אחר ולא יוכל בשל כך לחיות שם וכד'- הוי בגדר אוכל נפש ולכן

מותר לכבות לשם כך את האש.

¹⁷⁴ **אם יפסיד סעודתו- (לרמ"א) יכול לכבות:** החידוש הוא שלא רק כשהתבשיל ישרף ע"י האש שמותר לכבות אותה

ולהצילו אלא אפילו במקום שאת התבשיל יוכל להציל גם בלא כיבוי האש- אבל לא יהיה לו מקום שיוכל לאכול בו (כי ישרף

ביתו) או כגון שישרפו כלי הסעודה וכד'- כל אלו מאפשרים לו לכבות האש דחשיבי כולהו כצורך אוכל נפש.

מותר לכבות, אבל אם יש לו בית אחר לאכול שם, אסור לכבות משום הפסד ממונו, (ב"י בשם אורחות חיים).¹⁷⁵

סעיף ב' - כיבוי הפתילה:

שו"ע - "להטות הנר כדי להרחיק השמן מן הפתילה חשיב כיבוי ואסור; וכן אסור ליקח פתילה מנר הדלוק אפילו ליתנה בנר אחר שהרי כשמוציאה מיד הוא מכבה אותה".¹⁷⁶

רמ"א - "ומותר להוסיף פתילות"¹⁷⁷ לנר דולק כדי שיבעיר הרבה ויכבה במהרה (ר"ן פי אין צדין).¹⁷⁸

בב"ב הביא את המרדכי בשם רבינו אלחנן. שגם כשלא יהיה לו בית לגור בו ביו"ט - גם חשיב אוכל נפש(בלי קשר לסעודה), אבל הבה"ל(ד"ה אבל אם יש לו) כתב - "ולפי הנראה לא סמך עליו הרמ"א להקל בזה, דסבירא ליה דזהו רחוק מענייני אוכל נפש".

¹⁷⁵ **הלכה למעשה בדין כיבוי - כתב המשנ"ב(יב') בשם השו"ע בסימן שלד', כו' - "דבזה"ז שאנו שרויים בין הנכרים דישי חשש סכנת נפשות - מותר לכבות אפילו בשבת".**

¹⁷⁶ **הטיית הנר ולקיחת פתילה מנר דלוק - למדנו בגמ' בביצה כב' - "עולא איקלע לבי רב יהודה קם שמעיה זקף שרגא. אתביה רב יהודה לעולא - הנותן שמן בנר חייב משום מבעיר, והמסתפק ממנו חייב משום מכבה, אמר ליה לאו אדעתאי". דהיינו - הוא עשה כאן כיבוי ביו"ט כי כשהוא מטה את הנר כדי להוציא שמן - זה ממעיט מאור הנר והוא מכבה בפועל עכשיו. והסבירו הרבה מן הראשונים - שדווקא נטילה של שמן שגורמת התמעטות של האור כשהוא לוקח את השמן - זה מה שאסור, אבל אם לוקח מן השמן בצורה כזו שעכשיו לא מתמעט האור(ולכן לא הוי מכבה) אין בעיה. דהיינו - כל הכיבוי האסור הוא שעכשיו הוא בפועל מכבה, אבל גרם גיבוי מותר, ולכן לחתוך תחתית של נר שעווה או לקחת קרש של עץ שעדיין לא נדלק וכד' - זה מותר כי גרם כיבוי מותר.**

וע' בסעיף הבא בנושא "גרם כיבוי".

☒ האם מותר להנמיך את הלהבה ביו"ט בכירים של גז:

הסבר - למדנו כעת ע"פ הגמ בבב"ב שאסור לגרום לכיבוי של נר ואפילו כיבוי חלקי. לכן, הטיית הנר כך שהלהבת שלו פוחתת ונהיית חלשה יותר אסורה - כי עכשיו משפיע ישירות על גוב וגודל האש וגורם להתמעטות שלה והוא מכבה לפיכך יש לשאול - מה דין גז ביו"ט שרוצה להנמיך את גובה הלהבה?

ברמת העיקרון למדנו בשו"ע, סע' א' - שאסור לכבות את האש ביו"ט. אבל הרמ"א כתב "שאם א"א להציל או לבשל הקדירה בענין אחר רק שיכבה - מותר לכבות". - אבל גם זה ברור שזה דווקא אין דרך אחרת וא"כ אין להשתמש בהיתר זה בקלות.

האג"מ(או"ח, א, קטו') כתב - שמותר להקטין את האש ביו"ט כדי שלא ישרף או יתקלקל התבשיל כי כל שהוא צורך התבשיל הוי בכלל אוכל נפש שהתירו לעשות מלאכות עבורו. אבל אם זה משופ הפסד הגג - אסור!
כמו האג"מ כך התירו בילקוט יוסף, קצוש"ע, או"ח, תקיד'.

אולם בפסקי תשובות כתב בשם רוב פוסקי זמנינו - שאסור להנמיך את להבת הגז, והביא שיש פוסקים שהקלו בכך.

¹⁷⁷ **הוספת פתילות לנר כדי למהר כיבוי:** הרמ"א התיר לעשות כן בשם הר"ן, אבל בבה"ל(ד"ה ויכבה במהרה) פקפק אי שרי לעשות כן לכתחילה כדי למהר הכיבוי והביא בשם הא"ר והנהר שלום לאסור לעשות כן לכתחילה כדי למהר הכיבוי, וכן המאירי אסר.

ובסוף דבריו כתב שזה דבר שתלוי במחלוקת הפוסקים בין הרא"ש והתוס' המבוארת בסעיף הבא: שלפי הרא"ש אסור לגרום גרם כיבוי ישיר - ולכן גם בכה"ג אסור, אבל לתוס' שהתירו גרם כיבוי בכל גוונא - שרי גם בכה"ג.

וסיכום הבה"ל - שלכתח' יש לחוש להלכה כרש"י ואין להוסיף לכתחילה פתילות כשעיקר מטרתו היא לגרום לכיבוי מהיר יותר.

סעיף ג' - גרם כיבוי:

שו"ע- "נר של שעה שרוצה להדליקו ביי"ט וחס עליו שלא ישרף כולו, יכול ליתן סביבו קודם שידליקנו דבר המונע מלישרף, בענין שיכבה כשיגיע שם"¹⁷⁹.

רמ"א- "ויש מתירין לחתוך נר של שעה באור, דהיינו שמדליקים גם למטה כדי לקצרה, וכן נוהגין; אבל עיי' סכין, אסור, (הגהות מיימוני פ"ז והגהות אשירי ומרדכי ותוספות פ"ק דביצה). ומותר להעמיד נר במקום שהרוח שולט, כדי שיכבה; אבל אסור להעמידו שם, אם כבר הרוח מנשב (מהרי"ל)."

סעיף ד' - חיתוך פתיל ביו"ט לצורך הדלקתה:

שו"ע- "נר שכבה ורוצה להדליקו בו ביום, מותר לחתוך ראש הפתילה כדי שיהא נוח לידלק"¹⁸⁰.

רמ"א = "ושיורי שמן ופתילה מותרין אפילו ביי"ט אחר שבת או שני ימים טובים של ר"ה, (ב"י בשם רוב הפוסקים)."

סעיף ה' - איזה נר מותר להדליק ביו"ט:

שו"ע- "נר של בטלה, דהיינו שאינו צריך לו, אסור להדליקו"¹⁸¹; אבל של בית הכנסת לא חשיב של בטלה¹⁸² ומותר להדליקו אפי' ביי"ט שני אחר מנחה, ואין בזה משום מכין לחול, שהרי בהדלקתו

¹⁷⁸ **הדבקות נר שעה בכותל וכד': כתב המשנ"ב (ביח') -** "אסור לחמם נר של שעה ולדבקו בכותל או במנורה - גזירה שמא ימרח דהינו ישפשפנו להחליקו ע"פ שטח הכותל והוא תולדה של ממחק.

¹⁷⁹ **גרם כיבוי:** מסעיף זה אנו לומדים שגרם כיבוי מותר. **דין זה מבואר בראשונים על הגמ' בביצה כב: שאומרת -** שהמסתפק מן השמן שדולק בנר חייב משום מכבה.

- **תוס', מרדכי -** דווקא משום ש"באותה שעה שהוא מסתפק ממנה מכבה קצת" אבל גרם כיבוי - דהיינו שממהר שיכבה אבל עכשיו בפועל אינו פועל כיבוי - שרי - "ומכאן יש להתיר קנדי"ל"א של שעה גדולה לחתוך למטה ממנה, כיוון דבשעה שחותך אותה אינו מכחיש מאור שלה כלל. אע"פ שהוא גורם לגרום כביה-שרי".
  - **רא"ש -** צימצם את ההיתר של "גרם כיבוי" וכתב שנכון הוא ש"גרם כיבוי מותר" מיהו דווקא כשזה גורם חיצוני, אבל אם נוגע בשמן או בפתילה - אפילו שעכשיו אינו מכבה - אסור: "קיי"ל כרבנן - דגרם כיבוי מותר... מיהו רבנן מודו לר' יוסי באי גרם כיבוי דחייב, דעד כאן לא פליגי התם אלא משום דאינו נוגע בדבר הדולק אלא עושה חוצה לו דבר הגורם כיבוי כשתגיע שמה הדליקה, אבל השמן והפתילה שניהם גורמים הדליקה והממעט מאחד מהם ממחר את הכיבוי".
  - **רבינו יואל -** לא התירו גרם כיבוי ביו"ט לכתחילה אלא רק במקום היזק.
- הלכה למעשה - השו"ע** התיר ליצור גרם כיבוי רק קודם שהנר דולק, אבל לא התיר לגרום את כיבוי בזמן שהוא דולק - **כי פסק כרא"ש** שכל דבר שמסבב גרום לכיבוי בפועל - הוא אסור.
- אבל הרמ"א,** (וכמוהו הרבה מהאחרונים - ב"ח, ט"ז, מג"א, גר"א ועוד) **חולקים ופוסקים כתוס' -** שגם גרם כיבוי **רגיל מותר -** "וייש מתירין לחתוך נר של שעה באור... כדי לקצרה, וכן נוהגין". **וכמה אחרונים כתבו לפסוק כדעה ראשונה.**

¹⁸⁰ **הסבר: ביצה כב' -** "אמר רב יהודה - קינבא שרי", **פירוש:** לאחר שכבה הנר מתקנים אותה ע"י הסרת הפחם ואז קל יותר להדליק לו, וקמ"ל דלא חשיב למתקן מנא ואם עושה כן לאותו יו"ט - שרי. אבל ליו"ט אחר - אסור דהוי מכין מיו"ט לחברו.

יש מצוה לאותה שעה¹⁸³. ולתקן הפתילות והעשיות ביי"ט אחר מנחה, אם רוצה להדליק בו ביום, מותר; ואם לאו, אסור".

סעיף ו'- נתינת נר על אילן מעי"ט:

שו"ע- "אין נותנין נר על גבי אילן מעי"ט, דחיישינן שמא יבא להשתמש באילן¹⁸⁴".

סעיף ז'- עשיית כלי מנר חרס רך:

שו"ע- "אין פוחתין נר של חרס, דהיינו בעודו רך כמו ביצים של יוצר למעך אותו ביד לעשות לו בית קבול, מפני שהוא עושה כלי".

סעיף ח'- חיתוך הפתילה ביו"ט:

שו"ע- "אין חותכין הפתילה לבי¹⁸⁵, אלא אם כן עיי שנותן שני ראשיה בפי שני נרות ומדליקה באמצע; והוא¹⁸⁶ שיהא צריך לשתייה".

¹⁸¹ נר של בטלה- אין הכוונה שכלל אינו צריך לו, אלא אפילו עושה כן בשביל משהו- כל שלא עושה את זה לצורך יו"ט או לצורך גופו- אסור. אבל המג"א הביא בשם רש"ל- שהעולם לא נזהר בנר של בטלה, ויש להם על מה שיסמוכו. אבל בבה"ל עצמו חולק על המג"א ומביא סוללה של ראשונים ואחרונים שלא סברי הכי ואוסרים בכל גוונא הדלקה של נר בטלה=שאינו לצורך גופו ולא לכבוד התורה וכד'. אבל הדלקת נר לצורך יו"ט- כגון להרבות אור בבית לסעודה בלילה או כגון שיש ברית ביום ונהוג להדליק נרות- כל זה הוא חיבוב מצוה ושרי.

**נר בלילה מפני הפחד- כתב בבה"ל(ד"ה נר של בטלה) שנראה שמי שלא יכול לישון בלילה מפחד כ אין לו נר- יכול להדליק לעצמו נר משום שהוא בכלל צורך גופו וכמו שהתירו לחמם מים לשטיפת רגליו.
** נר של יאר צייט- בבה"ל מביא בשם הכתב סופר שלכתח' ידליק אותו בחדר שאוכלים בו ואז הוא כמוסיף אור בחדר ושרי, ויותר טוב אם יכול להדליק בבית הכנסת דאז הוא לכ"ע לכבוד בהכנ"ס ושרי, ובשעת הדחק התיר ה"כתב סופר" להדליק בכל אופן- שהיו כעין נר של מצווה כי זה לכבוד אבותיו.

¹⁸² נר של בהכנ"ס- לא מבעי בלילה שעושה כן לצורך אור וכד'- שזה שרי גם בבית, אלא אפילו שעושה כן ביום- כיוון שזה לצורך בהכנ"ס- שרי, כי בבהכנ"ס הנרות הם לכבוד המקום, כמו שנאמר "כבדו ה' באורים".
¹⁸³ דהיינו כל שמדליק והוא מצווה אפילו לזמן קצר- מותר להדליק וחשיב שעושה לעכשיו ואין כאן בעיה של הכנה.
אפילו אין אדם בבהכנ"ס: במשנ"ב(לד") מחדש בשם המג"א- שאפילו אם אין אדם בבהכנ"ס שרי- כי זה כבוד עצמו למקום שדולק בו אור של נר.

אבל בבה"ל(ד"ה שהרי בהדלקתו יש מצוה) מפקפק בהיתר זה- ואומר שלא מצינו את כל ההיתר להדליק כשאינו אדם- דווקא בלילה- שזה כבוד שבשעות הלילה יש אור בבהכנ"ס, אבל בשעות היום- יש תרתי לריעותא: 1. שאין שם אדם. 2. שאין כ"כ צורך לאור ולא הוא כ"כ כבוד לבהכנ"ס. ולכן הוא נשאר בצ"ע אם להקל גם בכה"ג(ביום כשאין אנשים).
¹⁸⁴ אסור להשתמש באילן ביו"ט ובשבת- שמא יעלה בו ויתלוש עליו או פרי. ולכן גם לא יניח מעי"ט שמא יבוא להשתמש באילן. והכל מבואר במסכת שבת דף מה' ובסימן רעז'.

¹⁸⁵ אין מחתכין הפילה לשניים- משום דהוי מתקן מנא במה שחותך וכמין 2 פתילות. והיא משנה מפורשת בביצה דף לבי'.

האם מותר לחתוך עם היד: בשלה זו דן בבה"ל(אין חותכין) והוא אומר שמצד אחד דווקא לחתוך אסור- דהיינו בכלי, מצד שני המשנה(שם) התירה דווקא את נתינת הפתילה ב-2 נרות- משמע שאין להתיר ע"י חיתוך ביד. ומן הרמב"ם נשמע

סעיף ט' - תיקון הפתילה להדלקה:

שו"ע- "אין גודלין את הפתילה ולא מהבהבין אותה"¹⁸⁷, אבל אם אינה קשה כל צרכה יכול למעכה בידו כדי להקשותה; ומותר לשרותה בשמן, (שאין בו נר דולק), (ב"י בשם הרוקח)".

סעיף י' - הסרת הפחם מן הנר הדולק:

שו"ע- "מותר להסיר הפחם שבראש הנר כשהוא דולק"¹⁸⁸, אבל אינו חותך ראש הפתילה בכל"י.

סעיף יא' - ברכת הנר:

שו"ע- "המדליק נר של יום טוב צריך לברך: אקב"י להדליק נר של יום טוב".

סימן תקטו' - דין דברים הבאים ביום טוב חוץ לתחום:**סעיף א' - הנאה ממלאכת גוי ביו"ט:**

שו"ע- "אינו יהודי שהביא דורון לישראל ביו"ט, אם יש ממינו במחובר"¹⁸⁹ או שמחוסר צידה, אסור אף למי שלא הובא בשבילו לאכלו"¹⁹⁰ בו ביום, (ואפי' עבר ונתן לפיו ולעסו אסור לבלעו), (ר"ש בפירוש המשנה פ"ח מ"ב דתרומות); ואפילו לטלטלן, אסור. ולערב, מותרים בכדי שיעשו. ובשני ימים טובים של גליות, אם הובא ביום ראשון מותר מיד בליל יום טוב שני בכדי שיעשו. **הגה**: ויש מחמירין לאסרו עד מוצאי יום טוב שני, (טור בשם ר"ח ורש"י וסמ"ג), ונוהגין להחמיר אם אינו צורך יום טוב לצורך אורחים ובכה"ג, דאז נוהגין להקל לאחרים שלא הובא בשבילן, (תה"ד סימן ע"ח). **שו"ע-** וכן אם הובא ביום טוב שני, צריך להמתין במוצאי יום טוב בכדי שיעשו; אבל בשני ימים של ר"ה או ביו"ט הסמוך לשבת, בין מלפניו בין מלאחריו, אם הובא בראשון צריך להמתין

שחיתוך ביד הוא מותר ורק בכלי אסור, אבל מרוב הראשונים לא נשמע כמוהו. ואולי בגלל שחיתוך ביד מקלקל את קצה הפתילה ועוד שזה חתיוך כלאחר יד- לכן יש לצרף אלו כדי להתיר חיתוך ביד, אך למעשה נשאר בצ"ע.¹⁸⁶ **והוא שיהא צריך לשניהם- פירוש:** מה שהתירו לו לתת 2 פתילות בשני כלים ולהדליקם- זה דווקא כשצריך לשניהם ואז לא נראה כמתקן מנא, אבל אם לא צריך ל-2 הנרות, אע"פ שעושה את זה בשינוי- ניכר שעושה כן כדי לתקן מנא וגם בכה"ג יהיה אסור.

¹⁸⁷ שכל אלו היו מתקן מנא

¹⁸⁸ **הסרת הפחם ביו"ט:** הגמ' **בביצה לב' אומרת** שמותר להסיר הפחם, **ובזה לא היו מתקן מנא** כי אינו מכין את הכלי או הפתילה אלא רק מסיר מה שכבר נשרף.

אבל המשנ"ב(מד') אומר- "אבל אנו במדינתנו נהגו להחמיר... שלא למחוט על עיקר אפילו פחם, בין ביד בין בכלי.

¹⁸⁹ **למה דווקא "אם יש ממינו במחובר"**- פירוש הוא- שאם יש ממינו במחובר אז חוששים ותולים אנו שהיום ביו"ט הוא

תלש את הפירות וכד'- ולכן אנו אוסרים. **ויש ראשונים שהסבירו-** שבסתמא אנו אומרים שתלש היום כי **דר רוב אנשים**

לתלוש את מה שמביאים באותו היום- כדי שיהיה טרי.

¹⁹⁰ **אכילה-** וה"ה כל הנאה(כגון להריח מהדס שהביא לו וכד').

עד מוצאי יום טוב ושבת בכדי שיעשו¹⁹¹, ושיעור כדי שיעשו היינו כדי שילך האיני יהודי למקום שליטת ויגמור המלאכה ויחזור לכאן¹⁹²; ואם נסתפק לו מהיכן הביאן, שיעורן כדי שיבואו מחוץ לתחום¹⁹³.

¹⁹¹ כפי שהסברנו- כי בזה בוודאי אין ממ"נ וודאי הובא לו ביו"ט וא"כ אסור להנות ממנו לא ביו"ט הזה ולא בשבת אחריוכי אז נחשב נהנה מהמלאכה שעשו לו ביו"ט דלפני השבת.

¹⁹² וע' לעיל בהקדמה לסעיף- מחלוקת מהו שיעור בכדי שיעשו, וכאן הכריע המחבר לחומרא- שזה כולל את כל זמן ההליכה והחזרה מהמקום שבו לקט הגוי.

¹⁹³ **סוגיית הנאה ממלאכה שעשה גוי עבור יהודי ביו"ט: הגמ' בביצה כד: אומרת כך: "אמר רב פפא, הלכתא- נכרי שהביא דורון לישראל ביו"ט, אם יש מאותו המין במחובר- אסור, ולערב נמי אסורין בכדי שיעשו". והטעם שאסורין ביו"ט עצמו היינו משום דהוי מקוצה, ואפילו לר"ש שהרי כל שהיה מחובר חשיב כגרגרות וצימוקים שהקצם מדעתו. אלא שנחלקו הראשונים מה הטעם שיש להמתין "בכדי שיעשו" במוצאי יו"ט:**

- רש"י- זו גזירה שלא יהנה ממלאכה שנעשתה ביו"ט.
- ר"ת- גזירה שמא יחזור ויאמר לגוי לחלל לו יו"ט פעם נוספת.

יש מספר נפק"מ היוצאות ממחלוקת זו:

1. מה דין יו"ט שני של גלויות: דהיינו- אם גוי עשה מלאכה ליהודי ביו"ט ראשון ועכשיו על היהודי להמתין "בכדי שיעשו"- האם ממתין את זה במוצאי יו"ט ראשון ואז יכול להשתמש בדבר ביו"ט שני או שרק במוצאי יו"ט שני מתחיל למנות "בכדי שיעשו", וביו"ט שני עצמו- אסור.

לרש"י וסיעתו- האיסור הוא משום הנאה לכן כל שממתין במוצאי יו"ט ראשון "בכדי שיעשו"- עברה הנאה ויכול עכשיו להשתמש בהם אפילו בתוך יו"ט שני- שהרי ממ"נ- אין הנאה- אם יו"ט ראשון הוא החג- הריש שעכשיו מוצאי יו"ט ראשון וחיכו בכדי שיעשו, ואם יו"ט שני הוא החג אז יו"ט ראשון היה חול והיה מותר לגוי לעשות לו מלאכה.

[אבל ביו"ט שחל בערב שבת או בשני יו"ט של ראש השנה- בזה אין כבר את הממאינפסך- ולכ"ע בזה יש להמתין כדי שיעשו רק לאחר השבת או לאחר כל ראש השנה].

אבל לר"ת וסיעתו- יש להמתין את ה"בכדי שיעשו" במוצאי יו"ט שני, ורק אז יכול להנות, אבל ביו"ט שני עצמו אסור להנות אפילו שהמלאכה נעשתה ביו"ט ראשון- כי כל החשש הוא שמא יבוא לומר לגוי לעשות לו שוב פעם מלאכה, ואם נתיר לו להשתמש במלאכת הגוי ביו"ט שני(אחרי שעבר בכדי שיעשו)- יבוא לומר לגוי לעשות לו מלאכה ביו"ט ראשון כי יוכל להנות ממנה ביו"ט השני.

**פסיקת ההלכה בעניין זה: השו"ע הביא את שיטת רש"י המקילה- "אם הובא ביום ראשון (של גלויות) מותר מיד לביל יו"ט שני בכדי שיעשו".

אבל הרמ"א הביא את שיטת ר"ת המחמירה- "יש מחמירין לאסרו עד מוצאי יו"ט שני- ונהגין להחמיר אם אינו צורך יו"ט לצורך אורחים דאז נהגין להקל לאחרים שלא הובא בשבילן".
2. על מי הגזירה שלא להנות ממלאכת הגוי "בכדי שיעשו"? חשוב לזכור- ביו"ט עצמו- אסור לכל ישראל כי נחשב למוקצה, כגון שזה היה על העץ או מחוץ לתחום- ולכן זה אסור לכ"ע. כל השאלה היא באותו זמן של "בכדי שיעשו"- מי נכלל בגזירה זו?

לרש"י וסיעתו שהטעם משום איסור הנאה ממלאכת גוי- אזי איסור הנאה שייך לכל אדם ואין הדין משתנה ביו מי שנעשה עבורו לבין אחרים- כי הכל אסורים להנות ממלאכה שנעשתה ביו"ט.

אבל לר"ת וסיעתו- כל הגזירה היא שמא יאמר לגוי שוב לחטוא, וא"כ כל זה נכון דווקא בעל הבית שנעשה עבורו ובו אנו חוששים שיבוא ויאמר שוב לגוי לחלל עבורו, אבל לשאר אנשים אין חובה להמתין "בכדי שיעשו", כי בהם לא חיישינן שמא יבואו לומר לגוי לחלל עבורו.

[יש מן הפוסקים דסברי שגם לשיטה זו של ר"ת האיסור של "כדי שיעשה" הוא גם לאחרים ולא רק למי שנעשה בשבילן].

סעיף ב' - עשה הגוי לעצמו:

שו"ע - "אפילו תלשן האיננו יהודי או צדן לעצמו, או נפל מן האילן מעצמו, או ניצוד מעצמו, אסור לאכלו בו ביום ולטלטלו, אף למי שלא הובאו בשבילו; אבל לערב, מותרין מיד במוצאי יום טוב אף למי שהובאו בשבילו"¹⁹⁴.

להלכה-השו"ע פסק רש"י ולכן סר בכל גוונא גם למי שלא נעשה בשבילו- "אסור אף למי שלא הובא בשבילו". אבל הרמ"א שהחמיר כר"ת לענין ההמתנה כתב ש- "לצורך אורחים נוהגין להקל לאחרים שלא הובא בשבילן" והיינו כדעות המקלות בהבנת ר"ת.

3. מהו זמן "בכדי שיעשו"- האם צריך להמתין לשיעור הזמן של ההליכה והחזרה מאותו מקום שהגוי הלך וקטף (וכד') או שאין צורך לחכות לשיעור ההבאה משם אלא רק לזמן עשיית המלאכה וכאילו הביא מהמקום הקרוב ביותר:

לרש"י וסיעתו- כיוון שכל הגזירה היא משום הנאה- כל שממתין כדי עשיית המלאכה, ללא זמן ההבאה וההולכה- כבר חשיב שלא נהנה מהמלאכה שהוא עשה, כי את זמן המלאכה ימתין.

אבל לר"ת וסיעתו שהגזירה היא שמא יבוא ויאמר לגוי שוב פעם לעשות לו מלאכה- אזי יש להמתין את כל הזמן, כולל ההולכה והבאה, אחרת "ישתלם" לישראל לומר לגוי להביא לו ולעשות מלאכה כי "מרויח" את זמן ההולכה. אולם, בב"י הביא בשם הרא"ש, בה"ג ועוד ראשונים- שגם לשיטת ר"ת לא מחמירים כ"כ הרבה להצריך המתנה עד כדי זמן ההליכה עד המקום בו ממש תלש הגוי, כי ס"ס הוא גזירה דרבנן ולא מחמירים בה כ"כ הרבה. אבל הרב המגיד והרמב"ם כתבו להמתין כדי כל הזמן כולל ההולכה וההבאה.

**פסיקת ההלכה בעניין זה: בשו"ע כאן פסק לחומרא- "ושיעור כדי שיעשו- כדי שילך הגוי מקום שליטת ויגמור המלאכה ויחזור".

סיכום העניין: מחלק' ראשונים בטעם היסור להנות ממלאכה שגוי עשה עבור יהודי בשבת וביו"ט. השו"ע נוטה לשיטת רש"י שהגזירה היא שלא להנות, ולכן זה דווקא ביו"ט הראשון ולא גולש ליו"ט שני דהוי ממ"נ, ולכן לכל יהודי אסור להנות ולא רק למי שנעשה עבורו, אבל לענין בכדי שיעשו החמיר להמתין את כל הזמן כולל ההולכה והבאה.

אבל הרמ"א נוטה לר"ת- ואוסר גם ביו"ט שני, ומיקל לאורחים שלא נעשתה המלאכה בשבילם, ואינו מעיר כלום בענין בכדי שיעשו- היינו שמסכים שלו"ע להמתין כולל זמן ההולכה וההבאה.

ובבה"ל(ד"ה "ויש מחמירין") מביא ת "סוללת הראשונים" התומכים בפסיקת השו"ע שפסק כשיטת רש"י, וביניהם: רבנו גרשום מאור הגולה, המאור, רמב"ן, ריא"ז, רשב"א, ריטב"א, מגיד, רמב"ם, מאיר, רי"ו, ריצב"א ועוד- **ולכן סיים- "ועל כן במקום שיש עוד צדדים להתיר נראה לכאורה דיש לסמוך להקל כשיטת רש"י"**.

¹⁹⁴**אפילו הגוי עשה בשביל עצמו- אסור להשתמש בכך ביו"ט עצמו: כתבו הראשונים**- שבגוי שעשה עבור עצמו אין גזירת "בכדי שיעשו", שהרי הגוי עשה לעצמו ואין הנאה ממלאכה אסורה(כי לגוי מותר לעשות בשביל עצמו) וגם אין חשש שיאמרו לגוי לחלל יו"ט- כי הגוי עשה לעצמו.

אבל ביו"ט עצמו-אין להשתמש והיינו דווקא בדברים שיש בהם משום מוקצה כגון בפירות עצמם שתלש הגוי או שהביא מאכל מחוץ לתחום וכד'- בכל כהאי גוונא יש בעיה של מוקצה ולכן אסור להשתמש בדבר ביו"ט עצמו. אבל אם זהו דבר שודאי לא נקטף היום וא"כ הוא לא מוקצה(כי אין במינו במחובר)- שרי לאכול לאלתר דלא הוי מוקצה.

ובין הראשונים יש דעת יחיד והיא של ר' יהודה מפריש שהיה אומר שבכל מידי דאכילה אסור ויש להמתין גם בכדי שיעשו גם אם הגוי עשה עבור עצמו- גזירה "שמא יעשה (הישראל) המלאכה מתוך שהוא להוט".

ולהלכה פסק השו"ע כדעת ר"ת(פ'שלא כר"י מפריש)- שביו"ט עצמו אסור משום מוקצה, לא משנה עבור מי זה נעשה, כי ס"ס הוי מוקצה, ואילו במוצאי יו"ט מותר מיד וא"צ להמתין בכדי שיעשו.

סעיף ג' - ספקות:

שו"ע - "אפילו אם הוא ספק אם נלקטו או ניצודו היום, אסורים¹⁹⁵; אבל אם ניכר בהם שלא נלקטו ושלא ניצודו היום¹⁹⁶, מותר למי שלא הובאו בשבילו¹⁹⁷; ואם לא באו מחוץ לתחום, מותר אף למי שהובאו בשבילו".

רמ"א - "אינו יהודי מסיח לפי תומו שלא נלקט היום או ניצוד היום, נאמן¹⁹⁸ (וע"ל סי' תקי"ג סי"ו)".

סעיף ד' - ראש השנה/יו"ט הצמוד לשבת:

שו"ע - "אינו יהודי שהביא דורון לישראל, מדברים שיש במינם במחובר, ביי"ט ראשון של ר"ה שחל להיות בה' בשבת, יש מתירים לאכלם בשבת בכדי שיעשו, ויש אוסרים¹⁹⁹".

רמ"א - "ולדין דנוהגין להחמיר בשני ימים טובים של גליות נמי דינא הכי. ולענין הלכתא נראה דבשני ימים טובים של ר"ה יש להחמיר בשבת, אבל בשני יי"ט של גליות יש להקל בשבת שהוא לאחריהן; ודוקא בפירות שאין צריכים הכנה ביי"ט שלפני השבת, אבל דבר שצריך להכין ביי"ט שני לצורך השבת, אסור מאחר דנהגין לאסור, ואף לטלטל ביי"ט שני אם לא לצורך אורחים וכיוצא בזה (תה"ד סי' ע"ח)".

¹⁹⁵ **ספק אם הובאו היום: בגמ' בביצה כד' - "ספק מוכן- אסור". ולגבי ספק ביו"ט שני - נחלקו הדעות- שהרי הו"ס"ו. ודאי הובאו היום וספק אם הובאו בשביל ישראל: בדין זה נחלקו האחרונים בסימן שכה', ז' ושם התבאר שלצורך מצוה יש להקל.**

ספק אם נלקטו היום וספק אם בשביל ישראל: ביו"ט עצמו אסור כי הו"ס ספק מוכן שאפילו בטוח בשביל הגוי- זה אסור לישראל בתוך יו"ט משום ספק מוקצה. אבל למוצ"ש מותר מיד דהו"ס"ו.
¹⁹⁶ **ניכר שלא נלקטו היום: גמ' בביצה מ' - "ההיא ליפאתא (לפת) דאתא למחוזא ונפק רבא חזייה דכמישא- שרא רבא לזבונ' מיניה, אמר- הא ודאי מאתמול נעקרה.**

¹⁹⁷ **אם הובאו מחוץ לתחום- אסור דווקא לזה שהובא בשבילו כי קיי"ל לענין תחומין (כאן בסעיף ה') - "דהבא מחוץ לתחום בשביל ישראל זה- מותר לישראל אחר אפילו בו ביום".**

¹⁹⁸ **גוי מסל"ת נאמן:** כי הו"ס דין דרבנן ובעדותו הוא גורע מסחורתו כי אומר שאינה טריה. אבל במיד' דאו' - אינו נאמן.
¹⁹⁹ **הסבר:** לעיל ראינו מחלק' רש"י ור"ת לגבי דברים שהביא גוי לישראל ביו"ט ראשון- אם זה אסור בכל יו"ט שני או שיכול להנות ביו"ט שני אחרי בכדי שיעשו.

הראשונים נחלקו- מה הדין בשני יי"ט שלאחריהם יש שבת- והובאו הדברים ביו"ט הראשון- האם יכול להשתמש במוצאי יו"ט שני שהוא ערב שבת, או שצריך להמתין למוצ"ש:

- עיטור, בה"ג- אסורים עד מוצ"ש.
- ר' יחיאל מפרי"ש, רא"ש- מותרים במוצ"ש.

ולהלכה כתב השו"ע את שתי השיטות- "יש מתירים לאכלם בשבת בכדי שיעשו, ויש אוסרים". וברמ"א כתב- שכמו שבשני יו"ט החמרנו כר"ת- שאסור עד מוצאי ה"ט השני- כך גם בראש השנה שהוא שני ימים ואחריו יש שבת- נחמיר לאסור עד צאת שבת. אבל אם זה שני יי"ט של גליות ולא ראש השנה- בזה גם הרמ"א מיקל שלא צריך לאסור עד מוצאי שבת

סעיף ה'- דבר שבא מחוץ לתחום:

שו"ע- "דבר שאין במינו במחובר ואינו מחוסר צידה, אם בא מתוך התחום מותר לכל²⁰⁰; ואם באו מחוץ לתחום, אסור לאוכלן למי שהובאו בשבילו ולכל בני ביתו²⁰¹, אבל מותר לטלטלן²⁰² בתוך ד' אמות²⁰³ או בתוך העיר מוקפת חומה או מבצר שידוע שהוקף לדירה; ואחרים מותרים אף לאכלם. ולערב (יום טוב ראשון²⁰⁴) צריך להמתין מי שהובאו בשבילו, בכדי שיעשו".

רמ"א- "ומותרין אח"כ אפילו לדין שנוהגין להחמיר בשאר דברים, כמו שנתבאר".

סעיף ו'- כשלא ידוע לצורך מי הגוי הביא:

שו"ע- "בעיר שרובה אינם יהודים, מן הסתם כל המביא לצורך הרוב מביא".

רמ"א- "מחצה על מחצה, או שידוע שלוקט לצורך שניהם, אסור (ב"י וסמ"ג)".

סעיף ז'- ספק אם הובא מחוץ לתחום:

שו"ע- "אם הוא ספק אם באו מחוץ לתחום, אם הוא אינו יהודי השרוי עמו בעיר ופירות המצויים בעיר, מותר; ואם לאו, אסור"²⁰⁵.

²⁰⁰ **דבר שאין במינו במחובר:** בכה"ג אין איסור של מוקצה- כי סברי להניח שהוא לא תלש את זה היום שהרי אין במינו במחובר. לכן כל הבעיה היא מצד הלכות תחומין והיינו שהביאו אותו מחוץ לתחום. במצב כזה אמרה הגמ' **בביצה לב' בשם רב פפא-** "חוץ לתחום אסור, והבא בשביל ישראל זה מור לישראל אחר". וכתבו הראשונים מספר טעמים מדוע הקלו בתחומין יותר משאר איסורין להתיר לישראל אחר?
 • רש"י- כיוון שאיסור תחומין דרבנן- לא החמירו רבנן כולי האי ואסרו את זה רק למי שהובא עבורו ביו"ט.
 • ר"ן- יש ראשונים דסברי שגם תחומין (שלוש פרסאות) הוא מדאו' והטעם שהקלו בתחומין זה כי איסור תחומין אינו שוה בכל, מה שהוא תחום לזה לשני הוא מחוץ לתחום וכד'.

ובאיסור כזה שכל מה שעשה הגוי זה "רק" העברת תחומין- כתבו הראשונים שגם ר"ת(שנחלק עם רש"י- ראה לעיל סע' א') מודה שכל האיסור הוא רק למי שעשה עבורו ולא לכל איש ישראל.

וכך פסק בשו"ע- "אם בא מחוץ לתחום- אסור לאוכלן למי שהובאו בשבילו(ולמשפחתו)... ואחרים מותרים אף לאכלם".

²⁰¹ כי מסתמא המביא הביא לוולכל מי שסובב בשולחנו, וממילא גם אם יש אורח קבוע- נחשב שהביא גם עבורו.

²⁰² גם אם אסור לו לאוכלן- מ"מ יכול לטלטן ולא היו מוקצה כי ראויים לאכילה של אדם אחר.

²⁰³ **הטלטול והאכילה דווקא בתוך ד' אמות/ רשות מוקפת:** כי הגוי הביא מחוץ לתחום ולא קנה החפץ את מקומו בתוך התחום כי לה היה שם מקום שבייתו בביה"ש, אז אין לו 2000 אמה, אלא רק ד' אמות במקום בו הניח הגוי, אא"כ יש גדר מסביב וכד'- אז הכל חשיב כבתוך ד"א.

לכן- גם ליהודי שלא עשו עבורו ומותר לו לאכול- יו רק את אותם ד' אמות אא"כ זה בתוך בית וכד' ואז כל המתחם חשיב כד"א.

²⁰⁴ **יו"ט ראשון: פירוש-** שגם הרמ"א מודה ומסכים כאן שכבר לערב יכול להנות מהדבר שהובא מחוץ לתחום אחרי ב"כדי שיעשו". ולמרות שבסעיף א' חשש לר"ת שאמר שיש להמתין לאחר יו"ט שני- כאן כשכל האיסור הוא תחומין שהוא קל(כפי שהסברנו)- גם ר"ת יודה, שבמוצאי יו"ט ראשון בערב שרי וא"צ להמתי למוצאי יו"ט שני.

²⁰⁵ למדנו במסכת שבת קנא- "גוי שהביא חלילין לא יספוד בהם ישראל אא"כ באו ממקום קרוב" ונפסקה שם הלכה

כשמואל שאמר- "חיישין שמא חוץ לחומה לנו"- ונחלקו הראשונים בביאור שיטתו:

סעיף ח' - תחומין בר"ה:

שו"ע- "דבר שאין במינו במחובר שהובא לישראל ביי"ט ראשון של ר"ה, מותר בשני; והוא הדין לשבת ויי"ט הסמוכים זה לזה"²⁰⁶.

סעיף ט' - ישראל ששיגר מתנה לחברו והגוי התעכב והביאה ביו"ט:

שו"ע- "ישראל ששיגר דורון לחבירו ע"י אינו יהודי מערב יום טוב, ונתעכב האינו יהודי והביאם ביום טוב מחוץ לתחום, מותר אפילו למי שהובא בשבילו לאכלם"²⁰⁷; אבל אסור לכל ישראל לטלטלם חוץ לארבע אמות, או חוץ לעיר המוקפת חומה, או חוץ למבצר שידוע שהוקף חומה לדירה".

רמ"א- "ודוקא שהיה דעתו מאתמול, דלית ביה איסור מוקצה; אבל אם לא היה דעתו מאתמול, אף על גב דלית ביה איסור תחומין, אסור משום מוקצה, דכל של ישראל צריך הכנה מבעוד יום, ואפילו למי שלא הובא בשבילו אסור (ב"י בשם תשובת הרשב"א)".

-
- **רש"י-** הבין ששמואל מיקל, שכיוון שנכנסו האנשי עם החליל בבוקר אנו תולים שהם לנו מחוץ לחומה ממש בסמוך לעיר- בתוך התחום, ולכן שרי.
  - **גאונים, רמב"ם, רי"ף-** שמואל מחמיר- שאע"פ שנכנסו מוקדם אנו אומרים שהם הלכו בלילה ובאו מחוץ לעיר, מרחוק, ולפי זה החלילים אסורים.
- וכתב הרשב"א על שיטה זו-** שכל דבריה זה דווקא בגוי שאינו מתגורר בעיר הזו אלא בסוחר ההולך ממקום למקום, אבל בגוי שמתגורר בעיר הזו ואלו פירות המצויים בעיר הזו- גם לדעה זו של הגאונים וסיעתם- אנו תולים שהם היו בתוך התחום בשבת והכל שרי.
- ופסק השו"ע כגאונים וסיעתם וכדברי הרשב"א עליהם-** שאם יש תרתי לטיבותא- שהפירות מצויים בתחום והגוי גר בתחום- תולים להקל ולא לחוש לאיסור ולכן שרי, אבל כל שיש גריעות אחת כגון שהוא לא גר כאן או שהוא גר כאן אבל אין בעיר הזו פירות כאלו- בכה"ג מחמירין וחוששים שהובא באיסור ואסור עד בכדי שיעשו.
- ²⁰⁶**הסבר:** אע"ג שהחמרנו לגבי מוקצה וכד', כגון שהגוי תלש פירות- שהם אסורים עד מוצאי ראש השנה- כי כיומא אריכתא דמי, מ"מ אם מדובר בפירות שאין במינם מחובר וכל האיסור שהגוי עשה איתם הוא רק לעניין תחומין- בכה"ג מקילינן (כי תחומין איסורו קל כדלעיל) ואומרים- שהפירות שהביא מחוץ לתחום יהיו מותרים ביום השני של ראש השנה אחרי בכדי שיעשו. וה"ה אם הובא בשבת שאחריה יש יו"ט- מתר במוצ"ש אחרי "בכדי שיעשו".
- ²⁰⁷**הסבר הסעיף וחיידושו:** מדובר כאן בגוי שהביא מתנה ליהודי- בשליחות של ישראל אחר- והביאה ביו"ט מחוץ לתחום. אע"ג שעד עכשיו היה ברור שמי שהובא בשבילו מחוץ לתחום- אסור לו להנות מהדבר שהובא בתוך יו"ט- במקרה שלנו מותר אפילו לזה שהובא בשבילו. הטעם בדבר כתבו הכלבו והרשב"א- כי לא שייך כאן לגזור שמא יאמר לו לעכו"ם להביא לו עוד- כי כל החשש הוא כשיש איזה קשר בין העכו"ם לישראל שמקבל ממנו, אבל כאן אין שום שייכות בין העכו"ם שהביא לישראל שקיבל ולכן לא גזרו בכך.

סימן תקטז'- דין איזה דברים מותרים לשלוח ביו"ט:**סעיף א'- מה מותר לשלוח לחברו:**

שו"ע- "מותר לשלוח לחבירו ביום טוב בהמה, חיה ועוף אפילו חיים, ויינות, שמנים וסלתות וקטניות, אבל לא תבואה"²⁰⁸, לפי שמחוסרת טחינה שהיא מלאכה האסורה ביו"ט²⁰⁹.

סעיף ב'- לא ישלח בדרך שאוושא מילתא:

שו"ע- "כל דבר שמותר לשלוח ביו"ט, לא ישלחנו בשורה דהיינו שלשה בני אדם או יותר זה אחר זה נושאים כולם מין אחד; אבל אם כל אחד נושא מין אחר, מותר".

סעיף ג'- שולחים גם בגדים ואפילו תפילין:

שו"ע- "משלחים כלים אף על פי שאינם תפורים, שהם ראויים לישען עליהם, ואפילו יש בהם כלאים, אם הם קשים"²¹⁰; ומשלחין תפילין, כיון שראויים להניחם בחול²¹¹.

רמ"א- "וכל כיוצא בזה"²¹², אפילו דרך רשות הרבים מותר לשלחן (ביו"ט).

²⁰⁸ יוש שהתירו גם לשלוח תבואה כדי שיתן לבהמתו ובמקום שיש עירוב.

²⁰⁹ **מה יכול לשלוח אדם לחברו ביו"ט: מסכת ביצה דף יד: - בית הלל** אומרים משלחין בהמה חיה ועוף חיים ושחוטים. משלחין יינות, שמנים וסלתות וקטניות אבל לא תבואה. **רבי שמעון** מתיר אף בתבואה.

הרמב"ם והרא"ש פסקו כת"ק- דהיינו ששולחין הכל מלבד תבואה שזה דבר שאין בו שימוש ביו"ט, אבל מהרי"ף משמע כרבי שמעון שגם תבואה מותר. **ובשו"ע פסק כרמב"ם ורא"ש**.

הסבר- החידוש בדברים אלו שכיוון שהם לצורך יו"ט- הוא יכול לשלוח אותם לחברו אפילו דרך רה"ב, אפילו אם חבירו לא ישתמש בהם- כיוון דחזי לכך- שרי.

הסיבה שאסור לשלוח חטים- מכיוון שרוב שימושם הוא ע"י טחינה, וזה אסור ביו"ט כי אפשר לעשות זאת מבעוד יום, ואם כן נראה כעושה לצורך חול. **ולפי זה כתבו חלק מהאחרונים (משנ"ב, ד')** שאפילו במקום שיש ערוב אסור- כי נראה כעושה לצורך חול.

²¹⁰ אפילו בגד שעטנז מותר לשלוח ואע"פ שלא יכול ללבוש אותו מכיוון שסו"ס יכול להשען עליהם.

²¹¹ **כיוון שראויים להניחם בחול:** והרי בסע' א' למדנו שאין משלחין תבואה כי אינה ראויה אלא לטחינה ביום חול?

ותירץ הב"י: 1. תבואה אינה ראויה בחול אלא כ"כ טוחנה, אבל תפילין ראויים מיד. 2. תפילין יכול להניחם ביו"ט ואין בכך איסור, אבל טחינת תבואה אסורה.

²¹² **האם מותר לשלוח תכשיטים:**

- מאירי בשם ירושלמי- אסור.
- שיטה מקובצת בשם ריטב"א ואו"ז- שרי, כיוון שראויים להתלבש בהן.

סימן תקיז' - באיזה אופן מותר ליקח ביום טוב מן החנווני מיני מאכל:**סעיף א' - לקיחת מטכל מחנווני ישראל או גוי:**

שו"ע - "לומר לחנווני לתת לו ביצים או אגוזים או שאר מיני מאכל ומשתה, דינו ביום טוב כמו בשבת (כמו שנתבאר לעיל סימן שכ"ג סעיף ד'). ואם הוא אינו יהודי, אסור ליקח ממנו דבר שבמינו במחובר או שבמינו מחוסר צידה, אלא אם כן ניכר בהם שלא נלקטו ושלא ניצודו היום; וכן לא יקח ממנו ביצים, שמא נולדו היום; אבל דבר שאין בו משום מחובר ולא משום צידה ולא משום נולד, מותר ליקח ממנו אפילו הובא היום מחוץ לתחום; וכן קמח שנטחן היום, בעיר שרובה אינם יהודים, מותר ליקח ממנו דאדעתא דאינו יהודי טחני ליה; והוא הדין ליקח ממנו פת שאפה בו ביום (וכן אם נאפה בשבת שלפניו) (בי"י)²¹³."

סעיף ב' - ישראל שאמר לגוי מבעו"י:

שו"ע - "ישראל שאמר לאינו יהודי מבעו"י: תקנה לי יונים למחר, לא יפה עושה²¹⁴, אבל אם עשה כבר מותר לאכול מהם ביום טוב, והוא שלא יהיו מפריחין; אבל אם רגיל בכך, אסור לאכול מהם דאין זה חשוב דיעבד; כיון שרגיל בכך."

סעיף ג' - לומר לגוי מלא לי יין:

שו"ע - "לומר לחבירו: מלא לי כלי זה יין, דינו ביום טוב כמו בשבת."

רמ"א - "כדאיתא סימן שכ"ג. וה"ה דאסור להטיל גורלות ביו"ט כמו בשבת, כדאיתא לעיל סימן שכ"ב סעיף ל"ו."

סעיף ד' - מדידה ביו"ט:

שו"ע - "לא ימוד²¹⁵ אדם שעורים ליתן לפני בהמתו, אלא משער ונותן לה."

²¹³ **גמ' בביצה כד' -** מותר לומר לחנווני "תן לי ביצים או גדי וכד' בלבד שלא יזכיר לו שם מדה(כגון תן לי קב) ולא סכום דמיים(כגון אשלם לך כך וכך)."

ואם זה גוי - הדין דומה מלבד זה שיש לחוששמא מדובר בדבר שנעשה היום ואז הוי מוקצה, כגון שצדו היום או ביצה שהטילו היום וכד'. ואם זה דברים שאין בהם משום מוקצה כמו פת שאפה הגוי ביו"ט - כיוון שלא עשה כן בשביל הישראל-מותר לישראל להנות ממנו ביו"ט כל שאין בזה בעיה אחרת של מוקצה וכד'.

²¹⁴ **אסור לומר לגוי שיעשה עבורך מלאכה ביו"ט(אפילו אם ביקשת מבעו"י):** אלא רק בדרך שמותר לקחת מהיהודי- כגון שאומר לו "תן לי..." אבל לומר לגוי שיקנה לו- אסור אפילו הוא מבעו"י.

וכך קובע המשנ"ב(ט') - "דכל מה שאסור לעשות ע"י ישראל בעצמו, אסור לומר לעכו"ם לעשותו ביו"ט, אפילו אם מצוה מעו"ט לזה."

²¹⁵ משום דנראה כאילו הוא מודד למכור. וע' בסימן שכד', ב'.

סימן תקיח' - דיני הוצאה מרשות לרשות ב"ט:סעיף א' - הוצאה מרשות לרשות ביו"ט:

שו"ע - "מתוך שהותרה הוצאה לצורך אכילה, הותרה שלא לצורך²¹⁶, כגון קטן²¹⁷ ולולב וספר תורה²¹⁸ וכלים²¹⁹. **הגה**: הצריכים לו קצת, או שמתירא שלא יגנובו²²⁰ או שאר פסידא (הגהות סמ"ק ורבינו ירוחם), **שו"ע** - אבל אבנים וכיוצא בהן, אסור²²¹.

²¹⁶**הותרה שלא לצורך: מקורו במסכת ביצה דף יב'. כתב המשנ"ב (א')** - "וכן הדין בהבערה ושחיטה ואפיה ובישול- שהם מלאכות השייכות לאוכל נפש- אמרין בהן "מתוך" - שכל שהוא לצורך קצת שרי בהני אפילו שאינם לצורך אכילה.
²¹⁷**כגון- קטן:** דהיינו שגם בהוצאת קטן יש מעט צורך ולכן שרי, **וכתב המשנ"ב (ג')** - שלא רק במקום שאם לא יוציאו אותו הוא יבכה, אלא אפילו אם יכול הלשאיירו בבית עם אמו וכד' אבל לאבא יש געגועים אליו ורוצה לטייל איתו בחוץ- שרי דהוי שמחת יו"ט ומקרי צורך יו"ט.
²¹⁸**הוצאת ספר תורה: בבה"ל כתב-** שיש פוסקים המחמירים שלא להתיר צורך מצווה אלא אם הוא גם לצורך היום כגון ללמוד בו, וכ"פ הב"ח וא"ר.

אבל לשיטת רש"י וסיעתו שהובאה לעיל שהותרה כל הוצאה אפילו שלא לצורך ורק אסרו חכמים מה שיש בו טרחא- אזי בכה"ג שזה לצורך מצווה- הוא בכלל ההיתר ושרי.

²¹⁹**איזו הוצאה הותרה "שלא לצורך":**

בבית יוסף הביא שיטות ראשונים- מאי חשיב "צורך קצת" שיכול להוציא בשבילו:

- **ר"ת, ר"ח, רבינו ירוחם-** הוצאת קטן מהבית כדי לילך לבהכ"ס או כדי שיוכל לטייל(דהוי שמחת יו"ט) - התירו להוציא את הקטן. **והוסיף-** שמותר גם להחזיר- שהתירו סופן משום תחילתן[אבל היתר זה של החזרת מה שהוציא לא מוסכם לכ"ע ולא התקבל להלכה אלא לענין אם מתיירא שהדבר שהוציא יגנוב וכד'. **ובמשנ"ב (י')** **כתב-** "דע דאף הכלים ששייכים לאוכל נפש, כגון סכינים וכה"ג- אם כבר גמר סעודתו ולא יצטרך עוד אליהן- אסור להוליך עמו ברשות הרבים או בכרמלית, ויש מקילין בסכינים שמא יזדמן לו איזה פרי וכה"ג, מיהו אם ידוע לו בודאי שלא יצטרך לסכין בהליכה זו... אסור להוליכו עמו לדברי הכל".
- **תשובות הגאונים-** כל הוצאה שהיא צורך אכילה או לצורך תכשיט- שרי. אבל לא לכך ולא לכך(כגון אותן שיוצאין עם המפתחות הקשורות באזוריהן)- אסור.
- **סמ"ק-** גם מפתח שסוגר בו כלים וכד' אם ירא להניחו בביתו- כיוון דליבו דואג משום פסידא- חשוב צורך קצת(ומהטור לא נשמע כן).

²²⁰**האם מותר להוציא משהו כי חושש שיגנובו אותו?**

ראינו עיל שהסמ"ק כתב- שכל שליבו דואג שמא יפסד הוי צורך קצת, **והוא מקורו של הרמ"א. אבל מהרא"ש, טור ועוד נשמע שחולקים ולא מתירים בכה"ג אלא בצורך חיובי ולא משום דאגה שמא יגנוב.**
ובמשנ"ב (ו') **מסכם להלכה:** "ומטעם זה מותר ג"כ להוציא מפתח של תיבה שמונח שם מעותיו אם ירא להניחו שם בביתו, דכיון דליבו דואג ומצטער על זה- חשוב צורך עונג יו"ט". **ואחריו כן מביא את החולקים-** "ודע שיש כמב פוסקים שחולקין על זה וסוברין דלא הותר הוצאה אלא לצורך אוכל נפש ממש או צורך מצווה או לשאר דברים השייכים לאותו היום, אבל לא בשביל הפסד ממוון ונכון להחמיר כמותם".

☒ **החזרת דברים שהוציא לצורך כשירא שיגנובו במקומם:** **ראינו לעיל** שהתירו הראשונים להחזיר מה שהוציא משום שהתירו "סופן משום תחילתן". **וכ"כ המשנ"ב (ו')** - "ומ"מ המחזורים שהביאם ביו"ט לבהכ"ס ומתירא מגניבה... מותר להביאן לביתו דברי הכל, דהתירו סופן משום תחילתן".

²²¹**הוצאה מרשות לרשות- מקורות והלכה:**

במסכת ביצה, דף יב' נחלקו ב"ש וב"ה: "ב"ש אומרים אין מוציאין לא את הקטן ולא את הלולב ולא את ספר תורה לרשות הרבים, וב"ה מתירין".

והסבירו הראשונים- דטעמא דבית הלל שהתירו משום ד"מתוך שהותרה הוצאה לצורך, הותרה נמי שלא לצורך".

אלא שנחלקו הראשונים- באיזה מקרה הותרה הוצאה ומה הדין כשאין צורך כלל?

רמ"א- "ומותר לשחוק בכדור, אפילו ברשות הרבים, אף על גב שאינו אלא טיול בעלמא²²² (תוס' ורבי ירוחם); ואם הניח עירוב, מותר לטלטל ולהוציא כל שיש לו תורת כלי, אף על פי שאינו לצורך היום כלל (ר"ן פ"ב דביצה)".

סעיף ב' - הוצאה בשביל גוי:

שו"ע- "אסור לישראל להוציא שום דבר ביום טוב לצורך אינו יהודי^{223,224}."

רמ"א- "אבל מותר לשלוח לו ע"י אינו יהודי²²⁵, כגון שצריך להחזיר משכון לאינו יהודי אלם, וכדומה לזה (מרדכי ספ"ק דביצה וב"י בשם תוס' פ"ק דכתובות)".

- א. רש"י, רי"ף (לפי המגיד והר"ן), רמב"ם, ר' ישעיה הראשון- מן התורה- מותרת הוצאה לגמרי בכל דבר, אלא כשאין צורך כלל אסור מדבריהם משום טרחא יתירה.
- ב. תוס', רא"ש- מן התורה מותרת רק הוצאה שיש בה צורך קצת, אבל מה שאין בו בכלל צורך- אסור גם מן התורה.
- ג. הר"ן בשיטת רש"י, המגיד בדעת הרמב"ם- מה שאין בו צורך כלל- גם מדרבנן אינו אסור אא"כ יש בו בעיה אחרת כמו מוקצה וכד'. אך מדברי הב"י משמע שכל הפוסקים סוברים שלכה"פ איסור דרבנן איכא.

פסיקת ההלכה:

השו"ע כתב- "מתוך שהותרה הוצא לצורך... התרה שלא לצורך- כגון קטן ולולב וס"ת וכלים אבל אבנים וכיו"ב אסור".

ונחלקו אחרונים בביאור שיטתו- כמי פסק?

- מצד אחד הוא לא כתב שכל ההיתר הוא רק ביש לו צורך מועט ועוד שהתיר להוציא כלים, מצד שני- במפורש אסר הוציא "אבנים וכיו"ב". אם כן- כמי הוא סובר: האם הוצאה שלא לצורך כלל- מותרת לשו"ע (וכשיטה ג' לעיל של הר"ן ברש"י) ומה שאסרו אבנים זה משום מוקצה וכד'. או שמא- הוא אסר הוצאה שאין בה כלל צורך (כשיטה א' לעיל של רש"י ורוב ראשונים), והתיר כלים כי צריך להם אבל אסר אבנים כי אין לו צורך כלל בהם:
- **גר"א-** סובר כשיטה ג'- שגם הוצאה שלא לצורך מותרת, והרמ"א שהוסיף את המילים- "הצריכים לו קצת"- זה דעת הרמ"א בלבד, ואפילו שלא כתב אותה כ"א.
- אלא שעל שיטה זו קשה-** שהרי **בסע' ב'** אסר המחבר להוציא לשם גוי, והרי אם שרי להוציא גם שלא לצורך- אז מדוע אסר להוציא בשביל גוי?
- **עלת שבת, בה"ל-** סובר כשיטה א'- שמה שאין לו צורך אסור מדרבנן, **והרמ"א שהוסיף לא הוסיף את דעת** עצמו אלא כתב שמה שהתיר השו"ע זה לכה"פ שיש לו קצת צורך בכך, ולכן לא כתב כ"א. ומה שהזכיר המחבר שכלים מותר ואבנים לא- כי סתמא כלים הם לצורך ואבנים שלא לצורך, אבל אה"נ אם הם לא לצורך כלל- אסור. **אך הבה"ל(ד"ה מתוך)** כותב שנכון לחוש לשיטה ב'- שאסור מן התורה כל מה שאין בו צורך קצת, כי הביא סוללה אדירה שרוב הראשונים סוברים כן- "ובוודאי יש להחמיר ולנקוט כדעת המחמירים, וכן פסק בים של שלמה".
- ²²²אע"פ ש"י המשחק מטלטל הוא ד"א ברה"ר- מ"מ חשיב שמחת יו"ט. ורש"ל כתב שגדולין הנהגין כן- מנהג רע הוא. דאין זה שמחה וטיול אלא שיחת ילדים וקלות ראש". וע' בשו"ע בסימן שח', סע' מה'- שחולק ואוסר כל משחק בכדור דהוי מוקצה מחמת גופו.
- ²²³שלא הותרה מלאכת אוכל נפש עבור גוי שנאמר "לכם" ולא לגויים(סימן תקיב').
- ²²⁴**האם מותרת הוצאה לצורך חיה: למדנו בסימן תקיב', ג'-** "אסור לבשל ולאפות לצורך כלבים, אבל מותר לטלטל מזונות וליתן לפניהם" **והוסיף הרמ"א-** "אבל אסור להוציא בשבילן מרשות לרשות(הג"מ, והמגיד).
- ²²⁵אע"ג דאמריה לעו"ם אסורה משום שבות, סמכין שרה"ר שלנו הם ככרמלית וא"כ הוי שבות דשבות במקום מצוה דשרי, **ע' לעיל סימן שז, ה'.**

סעיף ג'- דין מוקצה בעץ שעשה ממנו שיפוד ביו"ט:

שו"ע- "לקח עץ שאינו מיוחד לשיפוד וצלה בו בשר, אסור לטלטלו אח"כ, שאינו כלי, אלא שומטו ומניחו בקרן זוית כדי שלא יזוקו בו, אפי' אין עליו בשר כלל"²²⁶.

רמ"א- "ולצורך אוכל נפש מותר לטלטל הכל, אפי' מוקצה"²²⁷ (רמב"ם פ"א ומרדכי ר"פ בכל מערבין).

סעיף ד'- טלטול סולם כדי ליטול גוזלות:

שו"ע- "מותר לטלטל סולם של שובך משובך לשובך, אפילו ברשות הרבים; אבל סולם של עליה, אסור בטלטול"²²⁸.

²²⁶ **טלטול שיפוד שאין עליו בשר: ביצה כ"ט** - "אמר רב יהודה אמר שמואל - שיפוד שצלו בו בשר אסור לטלטלו ביו"ט... ומניחו בקרן זוית... רבינא אמר אע"פ שאין עליו בשר מידי דהוי אקוק ברה"ר".

הסבר - מדובר כאן בחתיכת עץ שעשה ממנה "שיפוד מאולתר" ביו"ט וקמ"ל - שזה שעשה ממנו שיפוד לא נחשב שהוא כלי ואסור לטלטלו אלא עד לקרן זוית כדי שלא יזיק את הרבים.

²²⁷ **מותר לטלטל כל מוקצה לצורך אוכל נפש (רמ"א בשם הרמב"ם):** דהיינו שהתירו לטלטל מוקצה לשם אוכל נפש ושמחת יו"ט כמו שהתירו שאר מלאכות. כגון: להזיז אבנים כדי להגיע לפירות וכד'. [אבל לצורך גופו ומקומו של המוקצה אסור - דלא התירו אלא לצורך אוכל נפש].

²²⁸ **דין טלטול סולם ביו"ט:** מדובר שרוצה לטלטל סולם כדי ליטול גוזלות לצורך יו"ט. [חשוב לומר שדווקא גוזלות שהכינם מבעו"י לכך דלא ליהוי מוקצה]. לעניין זה יש-3 בעיות: 1. העברת הסולם ברה"ר. 2. שנראה כמטלטלו להטיח גגו. 3. האם הסולם מוקצה.

1. **העברה ברה"ר** - כל שהוא לצורך אוכל נפש שרי, וזה דווקא בסולמות של שובך, שיכול להעבירם משובך לשובך כי לכך הם מיועדים. אבל סולם של עליה אסור אפילו שעושה לצורך יו"ט - כי מחזי כעולה לתקן גגו.
2. **נראה כעולה לתקן גגו** - יש הבדל בין המראה של סולם ש שובך לסולם של עליה. ולכן אם נוטל סולם של עליה נראה שעושה כדרכו בחול לתקן גגו. ואפילו ברשות היחיד אסור - כי מראית עין גזרו אפילו בחדרי חדרים.

סולם שמיחד לתשיש בתוך הבית - האם דינו כסולם שובך או כסולם עליה?**נחלקו האחרונים בשאלה זו:**

- **ר"ת** - סולם של בית הוא קטן כמו סולם של שובך ואין אפשרות כ"כ לעלות איתו לגג ולכן דמי לסולם של שובך ומותר. והט"ז **כתב** שזה לא תלוי בגודל של הסולם אלא בכך שהם מיוחדים וניכרים ששימושם לבית ולא לעליית גגו.
- **ר"א בתוס'** - דווקא סולם של שובך התירו כי מוכרים הם במראיהם, מה שאין כן בשאר סולמות ולכן גם סולם של בית אסור.

ולעניין הלכה כתב המשנ"ב - "ברשות היחיד יש לסמוך להקל ולטלטל סולם שבבית וברשות הרבים נכון לכתחילה להחמיר".

3. **האם סולם הוא מוקצה?** סולם של שובך ודאי שאינו מוקצה שהרי מותר לעלות עליו ליטול יונים מן השובך. ולגבי סולם של עליה **נחלקו:**

- **שו"ע** - נשמע מלשונו שזה מוקצה - "סולם של עליה אסור בטלטול".
  - **גר"א** - אינו מוקצה אלא שאסור לטלטלו משום דמחזי בעולה לתקן גגו.
- נפק"מ:** האם מותר לטלטלו סתם שלא לשובך.

סעיף ה' - גרף של רעי:

שו"ע - "להוציא גרף של רעי ולהחזירו, כדינו בשבת כד דינו ביי"ט (וע"ל סי' ש"ח סעיף ל"ה²²⁹)".

סעיף ו' - בהמה שמתה ביו"ט:

שו"ע - "בהמה שמתה ביי"ט, אם היתה מסוכנת מעיי"ט הרי זה מחתכה לכלבים²³⁰; ואם לא היתה מסוכנת, אף על פי שהיתה חולה, הרי זה מוקצה²³¹ ולא יזינה ממקומה".

סעיף ז' - שימוש בערמות תבן שבאוצר:

שו"ע - "מתחילין בערימות התבן, אם היא תיבנא סריא (פי' סרוחה) ואית ביה קוצים, שעומד להסקה"²³².

סעיף ח' - שימוש בעצים הסמוכים לסוכה לצורך יו"ט:

שו"ע - "נוטלים עצים הסמוכים לדפני הסוכה ומסיקין בהם".

רמ"א - "והוא הדין אם זרק חבילות על הסכך, דאינן בטילות לגבי הסכך אם דעתו להסיקן מותר ליטלן משם"²³³.

סעיף ט' - שימוש בפירות שנפלו מבית:

שו"ע - "בית שהוא מלא פירות מוכנים ונפחת, נוטל ממקום הפחת".

²²⁹ ולכן אין אנו מאריכין בביאור העניין.

²³⁰ כי הייתה בדעתו כי אמר אולי תמות. ומה שיכול לתת לכלבים ולחתוך היינו בלא יכולים בלא עזרתו, אחרת הוי טרחא

יתירה, כמבוא לעיל סימן שכד', ז'.

²³¹ **אם הייתה בריאה ומתה היא מוקצה גם למ"ד שאין מוקצה ביו"ט: המג"א כתב שלמי שסובר שאין דיני מוקצה**

ביו"ט(ע' לעיל סימן תצה') - אזי גם אם הייתה בריאה שרי. אבל יש חולקים דסברי שכיוון שלא היה בדעתו כלל- הוי

כגרות וצימוקים שאפילו למ"ד שאין מוקצה- הם כן בכלל מוקצה.

²³² **הסבר** - סעיף זה עוסק כפסק המחבר בסימן תצה' - שיש מוקצה ביו"ט, אך לפי דברי הרמ"א שם שפסק כי"א שין מוקצה

ביו"ט - סעיף זה לא נכון.

א"כ, למ"ד שיש מוקצה ביו"ט - אין לו להשתמש ביו"ט בערמות תבן שמועדות למאכל לבהמה שלו או לעצי הסקה ששמר

לחורף. ומה שאומר השו"ע - שלפעמים יש תבן שמתקלקל ולכן כבר אינו ראוי למאכל בהמה ויהיה מותר להסיק בהם אפילו

בלי שהזמינם כבר כבר אין מה לעשות בהם אמלא לשורפם. ואם זה תבן שלא הכניסו לאוצר כדי להשתמש בו בעוד כמה

זמן או שזה תבן מסריח ויש בו קוצים כך שאין להם שום שימוש - יהיה מותר להשתמש בהם להסקה וכד' ביו"ט.

²³³ **העיקרון המתבאר בסעיף** - כל שאלו עצים שאינם משמשים לדופן ולסכך משהו - הם אינם בטלין לסוכה ולכן אין בהם

מוקצה וגם לא ייחדם לכך ומותר להשתמש בהם להסקה וכד' ביו"ט.

סימן תקיט'- צירי דלתות מותר להסיר ולהחזיר לצורך י"ט:**סעיף א'- פתיחת תריסי חנויות ביו"ט:**

שו"ע- "מסלקין תריסי (פי' קרשים שנועלים בהם החנויות) חנויות ומחזירין אותם ביי"ט, כדי שיוציא תבלין שהוא צריך להן ולא ימנע משמחת יום טוב. במה דברים אמורים, כשיש להם ציר באמצע²³⁴; אבל יש להם ציר מן הצד²³⁵, אסור, גזירה שמא יתקע; ושאיין להם ציר מן הצד כל עיקר, אפילו בבית מותר להחזיר".

סעיף ב'- בניית כלים העשויים מחוליות:

שו"ע- "כלים שהם מפוצלים, כגון מנורה של חוליות וכסא ושלחן שהם חתיכות חתיכות, מעמידין אותן ביום טוב; והוא שלא יתקע".

סעיף ג'- בניין וסתירה בכלים ביו"ט:

שו"ע- "להתיר ולהפקיע ולחתוך חותמות שבכלים ושבקרקע ולשבר פותחות, כדינם בשבת כך דינם ביי"ט (ועסי' שי"ד סעיף ז')".

סעיף ד'- קטימת דברים:

שו"ע- "לקטום קש או קיסס או תבן או עצי בשמים, דינן ביי"ט כדינן בשבת (כדאיתא סי' שכ"ב סעיף ד')".

סעיף ה'- קמטים שעושות הנשים:

שו"ע- "קמטים²³⁶ שעושים הנשים בבתי זרועותיהן ובבתי שוקיהן, אסור לעשותן ביי"ט משום תיקון מנא".

²³⁴ **ציר באמצע** = שבולט ראש אחד מן הדלת למעלה וראש אחד למטה ובמפתו יש חור שתחוב לתוכו ומלמעלה כנגדו גם יש חור.

²³⁵ **מן הצד** = שבולט ראש אחד מן הדלת למעלה וראש אחד למטה ובמפתו יש חור שתחוב לתוכו ומלמעלה כנגדו גם יש חור.

²³⁶ **דהיינו** - כמין קיפולים וכד'.

סימן תקכ' - לכבד הבית:**סעיף א' - כיבוד הבית ביו"ט דינו כבשבת:**

שו"ע - "לכבד הבית, כדינו בשבת כך דינו ביום טוב (ועיין לעיל סי' של"ז)".

סימן תקכא' - דין שלשול פירות ביום טוב ממקום למקום:**סעיף א' - טרחא יתירה:**

שו"ע - "משילין פירות דרך ארובה (פי' מן כי ישל זיתך (דברים כח, מ) כלומר מפילין הפירות לארץ) ביום טוב; ולא ישלשלם בחלונות ולא יורידם בסולמות ולא יטלטלם מגג לגג, אף על פי שהן שוין".

סעיף ב' - כיסוי מפני הדלף:

שו"ע - "מותר לכסות פירות או כדי יין או לבנים, מפני הדלף".

סעיף ג' - ביטול כלי מהיכנו:

שו"ע - "ליתן כלי תחת הדלף, כדינו בשבת כך דינו ביום טוב (ועיין לעיל סימן של"ח סעיף ח)".

סימן תקכב' - קצת דברים האסורים לטלטל ביום טוב:**סעיף א - דברים שאסור לצאת איתם משום זלזול:**

שו"ע - "אין הסומא יוצא במקלו"²³⁷, ולא הרועה בתרמילו, (ודין חיגר דינו ביי"ט כמו בשבת וע"ל סימן ש"א סעיף ט"ו)".

²³⁷ כתב המשנ"ב (ב' הטעם - מפני שהוא דרך חול וזלזול ליו"ט, כיוון שאפשר לו לילך בלא מקל זה ואינו נוטלו אלא לתקן

ולישר פסיעותיו.

סעיף ב' - הוצאת אדם על כסא משום כבודו:

שו"ע - "אין יוצאין בכסא²³⁸, אחד האיש ואחד האשה; ואיש שהיו רבים צריכים לו, מותר, ומוציאין אותו על הכתף אפילו באפריון".

סעיף ג' - יציאה עם מקל לנכה:

שו"ע - "מי שנתכווצו (פיי שנצמתו ונעשה קצרים) גידי שוקיו יכול לצאת במקל²³⁹".

סעיף ד' - הנהגת בהמה במקל:

שו"ע - "אין מנהיגין בהמה במקל".

סימן תקכג' - דינים הנוהגין בבהמות ביום טוב:**סעיף א' - הסרת זבובים מבהמה:**

שו"ע - "מסירים זבובים הנתלים בבהמה, אף ע"פ שהן עושין חבורה".

סעיף ב' - גירוד בהמה במגרדת:

שו"ע - "אין מגרדין בהמה במגרדת ביי"ט, מפני שמשרת שער".

סעיף ג' - יילוד בהמה ביו"ט:

שו"ע - "אין מילדין בהמה ביי"ט, אבל מסעדין אותה, שאוחז בולד שלא יפול לארץ ונופח לו בחוטמו ונותן לו דד לתוך פיו".

סעיף ד' - סיוע לבהמה בלידה:

שו"ע - "בהמה שריחקה ולדה, מותר לזלף (פיי לשפוד) מי שליתה עליו וליתן מלא אגרוף מלח ברחמה, כדי שתרחם עליו; אבל הטמאה אסור לעשות לה כן".

רמ"א - "וע"ל סי' רמ"ו סי"ג בהגה אם אדם מצוה על שביתת בהמתו ביי"ט".

²³⁸ **הוצאה בכסא** - שהיו רגילים להוציא את הנכבד בכסא שהיו נושאים.

²³⁹ **הטעם שמותר** - דחשיב לו כמנעל, כיוון שאין יכול לילך בלתי.

סימן תקכד' - כמה דברים האסורים ביום טוב:**סעיף א' - דברים האסורים ביו"ט משום גזירת חכמים:**

שו"ע- "אין עולין על גב אילן, ולא רוכבין על גב בהמה, ולא שטין על פני המים, ולא מספקין להכות כף על ירך, ולא מטפחין להכות כף על כף, ולא מרקדין, ולא דנין, ולא מקדשין, ולא כונסים, ולא מיבמים, ולא מגרשין, ולא חולצין, ולא מקדישין, ולא מחרימין, ולא מפרישין תרומה ומעשרות".

רמ"א- "ודין פדיון הבן, כדינו בשבת כד דינו בי"ט, וע"ל סי' שלי"ט סעיף ד"י"²⁴⁰.

סעיף ב' -

שו"ע- "שכיב מרע דתקיף ליה עלמא טובא, שרי לגרש אפילו בשבת".

סימן תקכה' - דין הלואה בי"ט:**סעיף א' - ניתן לתבוע הלואה שניתנה ביו"ט:**

שו"ע- "הלואת יום טוב נתנה ליתבע בדין (וע"ל סימן ש"ז סעיף י"א)"²⁴¹.

סעיף ב' - גביית מאכלים לצדקה ביו"ט:

שו"ע- "גבאי צדקה גובין מהחצרות ביום טוב"²⁴², אבל לא יכריזו כדרך שמכריזין בחול אלא גובין בצנעא²⁴³ ונותנים לתוך חיקם ומחלקים לכל שכונה ושכונה בפני עצמה".

²⁴⁰ כל הדינים של סעיף זה מבוארים לעיל בסימן שלט', סע' א'-ה'.

²⁴¹ בסימן שז' מבואר שיש להזהר מלומר לשון הלואה ביו"ט אלא יאמר "תן ל"י וכד'.

²⁴² הכוונה לגביית מאכל ומשקה כדי לחלק לנזקקים.

²⁴³ אע"ג שלמדנו לעיל בסימן שו', יב'-שלצורך מצווה מותר להכריז בשבת (וביו"ט) - שאני הכא דאפשר בצנעא.

סימן תקכו' - דין מת ביום טוב:**סעיף א' - התעסקות וקבורת מת ביו"ט:**

שו"ע - "מת המוטל לקברו"²⁴⁴, אם הוא ביום טוב ראשון (לא יתעסקו בו ישראל ואפילו יסריח ואי אפשר בעממין, אבל) יתעסקו בו עממין אפילו מת בו ביום (וע"ל סימן ד"ש), ואפילו אם יכולין להשהותו עד למחר שלא יסריח²⁴⁵; וכל זה בעשיית (קבר²⁴⁶) וארון ותכריכין, אבל להלבישו ולחמם לו מים לטהרו ולהוציאו ולשמומו בקבר, מותר על ידי ישראל²⁴⁷.

²⁴⁴**העניינים במת ביו"ט:** מת שמוטל לפנינו ביו"ט יש בו שני עניינים שדון בהם: 1. האם מותר לקבורו- וא"כ ע"י מי והאם דווקא במצב שא"א להשהותו ואם ישהו אותו הוא לא ישמר. 2. דברים אחרים שאינם של קבורה כגון לסחוב את מיטתו, להוציאו מרשות לרשות וכד'- האם חשיב כצורך יו"ט ושרי.

²⁴⁵**מת המוטל ביו"ט לקבורה:** מסכת ביצה דף ו'- "אמר רבא מת ביו"ט ראשון- יתעסקו בו עממין, ביו"ט שני יתעסקו בו ישראל ואפילו בשני יו"ט של ראש השנה... אמר ר' זוטרא- לא אמרן אלא דאשתהי, אבל לא אשתהי- משהינן ליה. ורב אשי אמר אע"ג דלא אשתהי לא משהינן ליה, מ"ט- יו"ט שני לגבי מת כחול שיויה רבנן"

נחלקו הראשונים בהבנת סוגיית הגמרא ובהסבר דברי האמוראים:

- ר"ן (בשם איכא מאן דאמר), רש"י, בה"ג: מר זוטרא מדבר על הכל- שבין ביו"ט ראשון ע"י גויים ובין ביו"ט שני ע"י ישראל- מותר רק במקום שהמת כבר השתהה וחוששים שיבוא להסריח, ורב אשי שאמר שאפילו בלא השתהה זה רק על יו"ט שני וקבורה ע"י ישראל, אבל ביו"ט ראשון ע"י גויים- מסכים לקבור רק אם השתהה המת. [הקושי עם הסבר זה- איך אומרים שמר זוטרא אמר שאפילו בלא אשתהי זה רק ביו"ט שני, הרי אמר דבריו בלי לחלק, ועל זה יש לומר- שזה מובן- כי ביו"ט ראשון מדובר על גוי ולכן שרי אפילו בלא שהה- וזה פשוט, ומה שאומר רב אשי- זה על יו"ט שני ששם התירו לישראל אפילו שלא שהה(כי סו"ס זה יו"ט שני)].
  - רא"ש, רמב"ם, רמב"ן- מביא את שיטת הסוברים כר"ן- שאין להתיר ביו"ט ראשון ע"י גויים אלא בשהה המת ולא יוכלו לשומרו למחר. והרא"ש חולק וכותב- "לא מסתבר כלל שלא יהא כבוד הבריות דוחה אמירה לנכרי שהוא שבות דרבנן, ואע"ג דלא סריח- כבוד המת הוא שלא להלינו... ועוד דאיכא תוספת צער לאוננים ביו"ט". דהיינו- גם במקום שהמת יוכל להשתמר- יש להתיר קבורתו ביו"ט ראשון ע"י גויים משום כבודו ומשום האוננים.
- פסיקת ההלכה: השו"ע כתב-כשיטה שניה של הרמב"ם וסיעתו- שגם אם יוכל להשמר- מותר לגויים להתעסק בקבורתו- יתעסקו בו עממין, אפילו מת היום ואפילו אם יכולין להשהותו למחר שלא יסריח".**
- בבה"ל הביא בשם היש"ש- שאם אפשר לשמור על המת בקירור- יש להשהותו ליו"ט שני ולא לקבורו ביו"ט ראשון ע"י עממין, אבל כתב הבה"ל- "ולדינא בודאי אין לחוש לעיקר דברי היש"ש בזה".**
- ובסע' ב' כתב השו"ע- "מת ביו"ט ראשון- אסור להינו עד יו"ט שני כדי שיתעסקו בו ישראל".**
- ²⁴⁶**כיסוי המת בעפר-** הוי איסור תורה, כיוון שמילוי גומא הוי כבונה, ולכן גם את זה אין לעשות ביו"ט ראשון ע"י ישראל אלא ע"י גוי.

דברים אחרים בענייני הקבורה שאינם איסורי תורה- האם מותר לישראל לעשותם:

- ר' יחיאל הלוי, רא"ש, כלבו, תה"ד- מה שאסרו לישראל ביו"ט ראשון זה רק עשיית הארון. תכריכין וכד'- דכל אלו מלאכות דאו' שאינן לצורך אוכל נפש ואסורות ביו"ט. אבל להלבישו, להוציאו ולהשימו בקבר- שרי, דהוי הוצאה שיש בה צורך מעט.
- ר"ן, הרמב"ם (להבנת המגיד, אבל הב"י סובר שהרמב"ם כשיטה הראשונה)- מביא את שתי השיטות וכותב- שמשמע שאסור הכל לעשות ביו"ט ראשון וגם לא לשאת אותו וכד', כי המשנה אומרת- "תעסקו בו עממין" ואל רק יקברו אותו- והיינו כל ענייני הקבורה ועיסוקיה- הם יעשו.

רמ"א- "יטוב ליזהר לטהרו ע"י קש על גב עור או נסר, ולא ע"י סדינים, שלא יבא לידי סחיטה (תה"ד סימן פ"ב)".

סעיף ב'- איסור הלנת מת למחר בכדי שיתעסקו בו ישראל:

שו"ע- "מת ביום טוב ראשון²⁴⁸ אסור להלינו עד יום טוב שני כדי שיתעסקו בו ישראל"²⁴⁹.

סעיף ג'- בשבת וביו"כ אסור אפי' ע"י עממין:

שו"ע- "בשבת וביום הכפורים לא יתעסקו בו כלל, אפילו על ידי עממין, אפילו להוציאו על ידיהם ולהניחו בכוך (פירוש בחפירה) העשויה מאתמול"²⁵⁰.

סעיף ד'- ההתעסקות במת ע"י ישראל ביו"ט שני:

שו"ע- "בי"ט שני יתעסקו בו ישראל אפי' ביום שני של ראש השנה, ואפילו לא אשתהי, אפי' לחתוך לו הדס מהמחובר ולעשות לו תכריכין וארון ולחצוב לו קבר ולחמם לו מים לטהרו ולגזור

פסיקת ההלכה: השו"ע כתב במפורש כשיטה הראשונה של רוב הראשונים- ששאר עיסוקים מותרים ביו"ט ראשון ע"י ישראל. **דהיינו-** כל מה שהוא איסור תורה דהוי מלאכות גמורות דאו' אי עשות ע"י ישראל, וכל מה שהוא מדרבנן- מותר ע"י ישראל, אא"כ יש דרך בלי בכלל לעשות מלאכה.

²⁴⁸ **מת ביו"ט ראשון ואין גויים לקוברו: כתב הב"י-** שגם אם יו"ט ראשון הוא בערב שבת ולמחר לא יוכלו לקוברו ע"י ישראל וגם ביו"ט ראשון לא ירצו העממין לקוברו כי זה יום חופש שלהם, ועלול המת להסריח- **מ"מ לעולם אין להתיב לישראל לקוברו ביו"ט ראשון-** שהרי אפילו דוד המלך (שבת ל) היה מוטל בשבת בחמה ולא התירו לטלטלו אלא ע"י כיכר או תינוק.

²⁴⁹ **שלא לדחות הקבורה בשביל שיתעסקו בו ישראל: הראב"ד הורה** לדחות את הקבורה ליו"ט שני כדי שישאל יוכלו לקוברו, אבל הב"י כתב ש"חלקו עליו חביריו" שאין להלין המת בשביל שיקבר ע"י ישראל. **הטעם-** דמוטב שיקברוהו עכו"ם שהוא שבות שאין בו מעשה מאשר שיקברוהו ישראל דהוי (לכה"פ) שבות בידים.

האם מותר לדחות קבורת תלמיד חכם ליו"ט שני כדי שיקבר ע"י ישראל: המשנ"ב (טז) כתב- "דאפילו בת"ח שכבודו ביותר להקבר ע"י ישראלים- ג"כ לא משהינן ליה".

מה הדין אם דחו קבורה של ת"ח ליו"ט שני? בבה"ל מביא בשם שו"ת מנחם עזריה- שאם השהו אותו ליום ב' לא יקבר ע"י ישראל אלא ע"י עכו"ם (גזירה משום שדחו), ואם אין שם עממין- ישהו אותו לאחר החג (אב לא יקברו ביו"ט שני ע"י ישראל משום גזירה).

אבל הבה"ל חולק- שלא יתכן שנשהה את המת בגלל שדחו קבורתו ליו"ט שני- וגם אז לא נקבור אותו אם אין גויים. ולכן הוא כותב- "ולענ"ד נראה פשוט בזה, דבודאי אין משהינן אותו עד אחר יו"ט, וקוברין אותו ע"י ישראל- **דכי מה פשע המת שהשהו אותו?"**

סיכום- דחיית קבורת מת מיו"ט ראשון לשני כדי שיקברו אותו ישראל: מלבד הראב"ד כתבו כל הגדולים שאין לדחות קבורה של ישראל ליו"ט שני דעדיפא שבות ע"י גוי שאין בו מעשה. המשנ"ב כתב שה"ה אפילו בת"ח גדול שכבודו להקבר ע"י ישראל- שאין לדחות ליו"ט שני. במקרה שעברו ודחו ליו"ט שני- יש לקוברו משום קנס ע"י גויים, שלא יתרגלו לעשות כן, ואם אין שם אלא ישראל- **כתב בשו"ת מנחם עזריה** להחמיר ולהשהות את המת ליום חול ולא לקוברו ע"י ישראל, אבל בבה"ל דחה את דבריו דכי מה פשע המת שהשהו אותו?

²⁵⁰ **כ"כ הר"ן, הרמב"ן והריב"ש-** ולא מבעיא איסור תורה, אלא אפילו איסור דרבנן של הוצאתו והבאתו לכוך שמוכן מבעוד יום- ג"כ אסור מפני כבודו של המת שלא יאמרו שנתחלל עליו שבת במיתתו.

לו שערו; ואם אין באותה העיר מקום קברות לישראל, מוליכין אותו לעיר אחרת שיש בה שכונת קברות, אפילו חוץ לתחום, ומשכירין לו ספינה להוליכו ממקום למקום, דיי"ט שני לגבי מת, כחול שויה רבנן²⁵¹; ואפילו אפשר בעממין, יתעסקו בו ישראל²⁵¹.

רמ"א - "אבל באשכנז ובמדינות אלו אין נוהגין כן, אלא כל היכא דאפשר בעממין עושין הקבר והארון ותכריכין עיי עממין, ושאר הדברים עושים ישראלים כמו ביי"ט ראשון; אבל אם לא אפשר בעממין, מותר לעשות הכל עיי ישראל (מרדכי הל' אבל ותהי"ד סימן פ"ב), **שו"ע -** "חוץ מן הכיפה²⁵² שבונים על הקבר שאין בונין אותה ביום טוב".

רמ"א - אבל מותר לכסותו בעפר כדרכו בחול (בי"ט), ודלא כיש מחמירין, כני"ל.

שו"ע - "במה דברים אמורים, כשרוצים לקבורו בו ביום; אבל אם אין רוצים לקבורו בו ביום²⁵³, אין עושים לו שום דבר איסור מלאכה, אפילו עיי אינו יהודי, אבל טילטול מותר (ודין ק"ש ותפלה אם מת לו מת ביי"ט ראשון או שני, ע"ל סי' ע"א סעיף ב' ולקמן סימן תקמ"ח בסעיף ה')²⁵⁴.

סעיף ה' - נטילת שכר על חפירת קבר:

שו"ע - "החופר קבר למת ביי"ט שני, מותר לו ליטול שכר".

²⁵¹ **יו"ט שני למת חשיב כחול- לא לגמרי: המשנ"ב (כד) כתב -** "ומכל מקום אינו כחול ממש וכל דבר שאסור בחוה"מ- אסור ביו"ט שני ממ"נ (כגון שאסור לחטוב עצים כדי שיוכל לבנות מהם ארון). **ועוד הוסיף (שם) -** שכל ההיתר שאנו מתירים לעשות דברים בשביל המת- זה רק כשברור שזה עבור מת ישראל וכולם יודעים זאת, אחרת צריך לעשות בצנעה.²⁵² את הכיפה לא התירו- כי זה הרי שלב אחרי הקבורה, ולמה נתיר איסור תורה אחרי שנגמרה כבר הקבורה.²⁵³ כגון שמלינים אותו בשביל כבודו וכד'²⁵⁴ **התעסקות במת ביו"ט שני: לעיל בסע' א'** למדנו מהגמ' והראשונים שביט שני מותר לישראל להתעסק במת, וכדברי **רב אשי בגמ' (ביצה ו')** - ש"יו"ט שני לגבי מת כחול שויה רבנן".
אלא שנחלקו הראשונים- מה הדין במקרה שיש שם גויים ויכול לעשות גם ביו"ט שני על ידיהם- האם גם בכה"ג שרי לכתחילה ע"י ישראל:

- ר"ן, הרמב"ן, ריב"א, רא"ש, רי"ף ועוד- אפילו יש שם גויים- מותר לכתח' ועדיף **הכל** ע"י ישראל.
  - ר"ת, ר"ח ועוד היו מחמירים מאוד- שכל מה שאפשר לעשות ע"י גויים- עדיף שהם יעשו ולא ע"י ישראל. **וטעמו -** כי ישראל היו משועבדים לחברי, ובימים טובים הם נתנו לישראל "חופש" ואם יראו שישראל מתעסקים במת יאמרו להם לעבוד גם בשאר דברים. [אבל הרא"ש (וכן משמע מהרי"ף ועוד) אמרו- שכל זה היה נכון אז, אבל היום שאין חברי- לא חוששין לכך כמו שהיום שאין מצויים נחשים לא חוששין לגילוי]. **כתב הב"י שנהגו באשכנז כשיטה זו -** "ונהגו באשכנז שהגוי חופר הקבר (ביו"ט שני) ועושה ארון ותכריכין וכל דבר שהוא איסור תורה, אבל טלטולו וכד' עושה הישראל".
- פסיקת ההלכה: שו"ע-פסק כרא"ש וסיעתו -** ביו"ט שני יתעסקו בו ישראל... ואפילו אפשר בעממין יתעסקו בו ישראל".
אבל הרמ"א כתב-כשיטת ר"ת - שבאשכנז נהגו שכל היכא שאפשר-עושין הקבר והארון וכו' ע"י עממין, ואם א"א בעממין- עושין ע"י הישראל.

סעיף ו'- יציאה וחזרה מן התחום לכבוד המת:

שו"ע- "מותר ללוות המת ביי"ט ראשון תוך התחום, ובי"ט שני אפילו חוץ לתחום, וחוזרין למקומם בו ביום. וכן מותר להחזיר כלי הקבורה שהוליכו עמהם חוץ לתחום"²⁵⁵.

סעיף ז'- רכיבה על הבהמה לליווי המת:

שו"ע- "המלווים את המת אסורים לרכוב על בהמה, אפי"ט שני, ואפילו האבלים²⁵⁶; אבל הקוברים שצריכים לקברו, אם אי אפשר, מתירים להם ביי"ט שני לרכוב ע"ג בהמה"²⁵⁷.

סעיף ח'- יציאה ביו"ט שני להביא מת שלא ניתן לקבורה:

שו"ע- "אם נודע לבני עיר אחת שישראל מת רחוק משם ד' או חמשה ימים ולא ניתן לקבורה, אף על פי שלא יוכלו להגיע לו עד לאחר המועד, מותר לצאת לדרך ביי"ט שני כדי למהר קבורתו"²⁵⁸.

רמ"א- ומותר להביא מת ביי"ט שני מחוץ לתחום העיר, לקברו בקבורת ישראל, אף על פי שהיה אפשר לקברו במקומו²⁵⁹ (בי"ט בשם תשובת רשב"א)."

סעיף ט'- דין "מת" לגבי תינוק שנפטר ביום השלושים ללידתו:

שו"ע- "תינוק שמת בתוך שלשים, אם גמרו שערו וצפרניו הוא בחזקת בן קיימא ודינו כמת גדול אף על פי שאין אנו יודעים אם כלו לו חדשיו, דרוב נשים יולדות ולד קיימא"²⁶⁰.

²⁵⁵ **ליווי המת וחזרה: כתב בה"ג** שמותר ללוות המת ביו"ט הראשון בתוך התחום וביו"ט שני אפילו מחוץ לתחום, **ולגבי חזרתו- התלבטו בכך הפוסקים (רמב"ן ועוד)** וכיוון דהוי תרי דרבנן- תחומין דרבנן ויו"ט שני דרבנן- נטו ברובם להקל ולהתיר לחזור- שלא תהא מכשילין לעת"ל.
החידוש הוא- דאע"ג שליווי אינו מצרכי הקבורה- עדיין התירו משום כבודו של המת דליווי הוי כבודו.
²⁵⁶ משמע דהאבלים אסורים ברכיבה אפילו לא יכולים אחרת, ורק לקוברים התירו לרכוב אם א"א אחרת.
²⁵⁷ **רכיבה ע"ג סוסים לצורך קבורת המת: הרמב"ן כתב** ששמע על מקרה בצרפת שליווי את המת בסוסים ביו"ט שני.
הרמב"ן הקפיד על כך מאוד וכתב: 1. שזה דווקא הקוברים של המת (ולא האבלים). 2. שזה רק במקום שא"א אחרת. הוא למד כן ממצוות קידוש החודש שהיא מן התורה ולצורך כלל ישראל ולא התירו לעדים לרכוב על החמור א"כ לא יכולים. ולכן גם כאן- אין לרכב על הסוסים אלא במקום שלא יוכלו לקבור המת.
רכיבה על הסוס ביו"ט שני חמורה מליווי המת מחוץ לתחום- ולכן אע"פ שהתירו (סע' קודם) לצאת מן התחום ביו"ט שני לצורך ליווי- לא התירו ברכיבה על הסוס. **הטעם שרכיבה על הסוס חמורה מסתם יציאה מן התחום (משנ"ב)-** 1. ביציאה עם סוס יש חשש שיתלוש זמורה דהוי מלאכה דא'. 2. ברכיבה יש זילותא עוד יותר מהליכה ברגליו.
²⁵⁸ **יציאה להביא מת שלא נקבר: הריב"ש אסר** לצאת במקום שלא יגיעו למת בתוך יו"ט. **אבל הרשב"ץ התיר** לצאת כי כל מה שיגיעו מוקדם יותר יצילו אותו מניוול, כי קי"ל שיו"ט שני גבי מת כחול הוא וכמו שהתירו אפילו לחתוך הדס ולשים עליו ה"ה לצאת מן התחום כדי להקדים בהגעה למת. ובוודאי שיש לחוש שיאכלוהו כלבים. **והשו"ע פסק לקולא שמותר ע"פ** היסוד שיו"ט שני הותר כחול לגבי מת.
²⁵⁹ **כך כותב הרשב"א בתשובה.** וטעמו כנ"ל- דיו"ט שני גבי מת כחול שווהו רבנן ואפילו למיגז ליה אסא – כש"כ להקבר בקברי ישראל.

²⁶⁰ **תינוק בן שלושים יום שנפטר- האם דיו כמת ביו"ט שני?**

סעיף י' - הסרת ערלה מנפל ביו"ט שני:

שו"ע - "נפלים שנהגו להסיר ערלתן בצרור אבן או בקנה, אסור אפילו ביי"ט שני של גליות²⁶¹. הגה: ואסור לקברו ביי"ט, אלא מניחו עד למחר (ב"י)".

סעיף יא' - קריעה על המת:

שו"ע - "אין קורעין על המת אפי' ביי"ט שני, אפילו קרוביו".

סעיף יב' - מתי קוברים ביו"ט שני:

שו"ע - "כשמת בליל יום טוב שני, משכימין וקוברין אותו קודם תפלה; כשמת ביום, קוברין אותו אחר האכילה".

רמ"א - "ודין צדוק הדין ביי"ט עיין ביי"ד סימן ת"א סעיף וי".²⁶²

סימן תקכז' - דיני עירוב תבשילין:**סעיף א' - עירוב תבשילין:**

שו"ע - "יום טוב²⁶³ שחל להיות בערב שבת, לא יבשל בתחלה לצורך שבת בקדירה בפני עצמה, אבל מבשל הוא כמה קדרות ליו"ט ואם הותיר, הותיר לשבת; ועיי' עירוב, מבשל בתחלה לשבת. (פי' ענין העירוב הוא שיבשל ויאפה מיי"ט לשבת עם מה שבשל ואפה כבר מעיי"ט לשם שבת, ונמצא שלא התחיל מלאכה ביי"ט אלא גמר אותה)²⁶⁴".

• **ריב"ם** - הגיע לפניו מעשה כזה והוא אמר שכיון שלא ידוע בוודאות שכלו לו חודשיו - אין לו דין "מת" לחלל עליו יו"ט שני.

• **ר"י הלב** - כיוון דרוב נשים יולדות ולד של קיימא דינו כשאר מת, וכ"פ בשו"ע.
²⁶¹ נפל הוא ודאי לא בר קיימא, וכלל אין חיוב לקבורו, ובוודאי שהמנהג להסיר הערלה זה רק מנהג (להציל פושעי ישראל שכתוב במדרש שה' יקח הערלה מן הנפלים ויתנה לפושעי ישראל) ולכן - לא חשיב בזיון בשהיילו ואין מחללים על כך יו"ט.
²⁶² **לסיכום קצר נאמר** - שהעיקרון הוא שיו"ט ראשון אסור לישראל לחללו בשביל המת אפילו לקבורה, אבל דברים מדרבנן שהם הוצאה וכד' התירו כי חשיב צורך יו"ט. ולגבי יו"ט שני - התירו לישראל אפילו לקבורו ומחלק' ראשונים אי עדיף לכתח' ע"י גוי. לגבי שאר דברים קיי"ל שיו"ט שני כחול לגבי מת ולכן כל שהוא לצורך מת כגון ליוויו וכד' - שרי, מלבד דברים מסויימים שאסרו כי אינם כבוד המת או כי אינו מת רגיל(כגון
²⁶³ עירוב תבשילין נכון הן ליו"ט ראשון שחל בע"ש והן ליו"ט שני של גליות שחל בע"ש.
 והסיבה שהתירו ע"י עירוב תבשילין - כי מדאו' אין איסור להכין מיו"ט לשבת כי אומרים שמא יבואו אורחים ביו"ט ותן להם, אלא שחכמים אסרו אם אין לו אורחים משום כבודה של שבת התירו להכין בשביל ע"י עירוב תבשילין, שפירושו - שלא מכינים מיו"ט לשבת אלא רק מסיימים את ההכנה שכבר התחילה - וזה מותר.

²⁶⁴ **עירוב תבשילין - מקור ושיטות:**

מקור הדין במשנה במסכת ביצה דף טו עמוד ב':

רמ"א- "ומותר להניח עירוב זה אפילו ספק חשיכה (מרדכי ס"פ במה מדליקין)".

סעיף ב' - המאכלים בעירוב תבשילין:

שו"ע- "עירוב זה עושין אותו בפת ותבשיל, ואם לא עשאו אלא מתבשיל לבד, מותר"²⁶⁵.

"יום טוב שחל להיות ערב שבת לא יבשל בתחלה מיום טוב לשבת, אבל מבשל הוא ליום טוב, ואם הותר - הותר לשבת. ועושה תבשיל מערב יום טוב וסומך עליו לשבת. בית שמאי אומרים: שני תבשילין, ובית הלל אומרים: תבשיל אחד. ושיון בדג וביצה שעליו שהן שני תבשילין. אכלו או שאבד - לא יבשל עליו בתחלה, ואם שייר ממנו כל שהוא - סומך עליו לשבת".

ובגמ' שם נחלקו בטעם הדבר של עירוב התבשילין:

"מאי טעמא? -

- **אמר רבא:** כדי שיברור מנה יפה לשבת, ומנה יפה ליום טוב [רש"י] - מתוך שעושה עירוב הוא זוכר את השבת ואינו מסיים את כל מאכלו ביו"ט, אלא שומר לשבת].
- **רב אשי אמר:** כדי שיאמרו: אין אופין מיום טוב לשבת, קל וחומר מיום טוב לחול [רש"י] - תקנת עירוב תבשילין אינה בשביל שישאר אוכל לשבת, אלא לכבוד יו"ט שלא יכינו אוכל מיו"ט ליום חול כי יאמרו - הנה לשבת אסור אז ק"ו שליום חול אסור".

האם איסור ההכנה מיו"ט לשבת [שבגינה תיקנו את עירוב התבשילין] הוא מדאו' או מדרבנן?

- **רמב"ם-** "איסור זה מדברי סופרים כדי שלא יבוא לבשל מיו"ט לחול, שק"ו הוא - לשבת אינו מבשל כש"כ לחול, לפיכך אם עשה תבשיל מעיו"ט שיהיה סומך עליו ומבשל ואופה מיו"ט לשבת - הרי זה מותר, ותבשיל שסומך עליו הוא הנקרא עירובי תבשילין".
- הטעם שהאיסור רק מדרבנן:** כי מהתורה אנו אומרים הואיל ואם היו נקלעים לו אורחים היה מה שמכין ליו"ט עצמו עבור האורחים - א"כ אין בכך איסור מדאו' אלא מדרבנן בלבד אסרו חכמים.
- לפי זה יש להיזהר כאשר הוא ממש סוף יו"ט סומך לכניסת שבת - שאז כבר א"א לומר "הואיל ואם יבואו אורחים ואז אפשר שאסור מן התורה. ועל זה כתבו תוס' שאז ההכנה אסורה מן התורה. [אלא שקשה א"כ - כיצד עוקרים חכמים דין תורה? ונראה ליישב - שדין הכנה הוא בדבר שכלל לא התחילה הכנתו, אבל כל דבר שהוא אפוי או מבושל וכד' - לא שייך בו הכנה, כי כל מה שהוא צריך זה רק "תיקון". ולכן כל שהתחיל מבעו"י - כבר לא חשיב הכנה אלא תיקון בעלמא וזה לא אסור מן התורה].**

הלכה למעשה - השו"ע כתב כלשון המשנה - שאין מכינים מיו"ט לשבת אבל ע"י עירוב תבשילין שרי ובסוגריים הוסיף הטעם - כי ע"י העירוב לא נחשב שהוא מתחיל את המלאכה ולכן לא חשיב הכנה אלא תיקון בעלמא.

במשנ"ב (ג') כתב - שגם במקום בו יש עירוב תבשילין - יזהר שלא להכין מיו"ט לשבת אם זה סומך לחשיכה - כי אז כבר לא אפשרי כ"כ שזה לאותו היו"ט ויש לאסור. **אולם בבה"ל מקיף את כל השיטות ואומר -** שבשעת הדחק יש לסמוך על שיטות הראשונים שכל האיסור גם ככה הוא מדרבנן ויהיה מותר גם בסמוך לחשיכה לסמוך על עירוב התבשילין ולהכין בו אוכל לשבת, ובודאי אי הוי יו"ט שני שהוא רק מדרבנן.

²⁶⁵אלו מאכלים צריכים להיות בעירוב תבשילין:

במשנה בביצה טו' למדנו - "ב"ש אומרים שני תבשילין, וב"ה אומרים - תבשיל אחד".

נחלקו הראשונים בביאור דבריהם:

- **ר"ת, ר"ן, בה"ג, ר"ש, מרדכי -** כל מחלוקתם אם צריך לבשל שני מאכלים או אחד, אבל בית הלל מודים שחוץ מתבשיל צריך פת. **שהרי בגמ' בדף טו: אמר רבי אליעזר -** "אין אופין אלא על האפוי" [=רק אם יש פת וכד' שזה אפוי אפשר להוסיף ולאפות עוד]. **והר"ן כתב -** "שכן עמא דבר".
- **ר"י, רי"ף (להבנת הר"ן), רמב"ם -** מחלוקתם כפשטה ולבית הלל סגי בתבשיל אחד בלבד, ולכן לעירוב מספיק תבשיל אחד. **אבל תוס' כתב** שר"י שהוא המקור לשיטה זו כתב - "לא מלאני ליבי לעבור על דברי דודי" **להלכה: הב"י** כותב שהמנהג אצל הגדולים היה לערב פת ותבשיל, ולכן פסק השו"ע - שלכתח"ל - פת ותבשיל, אבל ובדיעבד אם עשה רק תבשיל - יצא שהרי יש הרבה גדולים מהראשונים לסמוך עליהם.

סעיף ג'- שיעור התבשילין:

שו"ע- "שיעור תבשיל זה כזית, בין לאחד בין לאלפים, בין בתחלתו בין בסופו"²⁶⁶.

רמ"א- "ויש מצריכין לכתחלה בפת כביצה (ירושלמי), וכן נוהגין לכתחלה".

סעיף ד'- תבשיל הראוי ללפת בו הפת:

שו"ע- "צריך שיהא תבשיל זה דבר שהוא ראוי ללפת בו את הפת, לאפוקי דייסא"²⁶⁷.

סעיף ה'- מה נחשב "תבשיל":

שו"ע- "תבשיל זה שאמרו, אפילו צלי, אפילו שלוק, אפילו כבוש או מעושן, אפי' מין דגים קטנים שהדיחן במים חמים והדחתן הוא בישולן לאכילה, ה"ז סומך עליהם; וכן סומך על תפוחים מבושלים"²⁶⁸ (וה"ה שאר פירות מבושלים), ועל דגים קטנים שבישולן"²⁶⁹.

סעיף ו'- עדשים שבשולי קדירה ושמנונית שבסכין:

שו"ע- "סומך מעי"ט אפילו על עדשים שבשולי קדירה, וכן על שמנונית שנדבק בסכין וגררו, והוא שיהא בו כזית"²⁷⁰.

סעיף ז'- מצוה על כל אדם לערב ולרב העיר לערב על כל בני העיר:

שו"ע- "מצוה על כל אדם לערב, ומצוה על כל גדול העיר לערב על כל בני עירו"²⁷¹, כדי שיסמוך עליו מי ששכח"²⁷² או נאנס או שהניח עירוב ואבד (והוא הדין עם הארץ שאינו יודע לערב) (א"ז); אבל

266 כמה השיעור שצריך להכין את עירוב התבשילין?

- ירושלמי- פת כביצה ותבשיל כזית.
- בבלי- שניהם כזית, ואפילו למאה אנשים סגי בחד כזית- **ביצה טז'**: "אמר רבי אבא אמר רב עירובי תבשילין צריכין כזית בין לאחד בין למאה".

שו"ע- כבבלי- כזית. **רמ"א-** נוהגין לכתח' לעשות כירושלמי-ליקח כביצה מן הפת.

²⁶⁷**הטעם-** כי אז מוכא מילתא שעשה לשבת, כי בחול היו אוכלים לחמם לחם, בלי תבשיל ללפת הלחם.

²⁶⁸**תפוחים מבושלים-** וה"ה כל דבר שנאכל כמות שהוא חי- ג"כ יכול לשמש כתבשיל אפילו שאין בו דין "בישולי עכו"ם".

²⁶⁹כל זה מבואר בגמ' **ביצה טז':** ודוג' אלו הובאו בראשונים.

²⁷⁰ג"כ מבואר **ביצה טז'.** ורש"י ור"י ועוד כתבו- **דווקא אם התנה על כך מבעו"י.** אבל הר"ש **מבונבירק** כתב שאין חובה להתנות. **מלשון השו"ע משמע-** "סומך מעי"ט..."- היינו שמעי"ט חושב על כך (ובעצם מתנה).

271 דבר עירוב תבשילין שעושה "רב העיר" לבני עירו:

רב העיר מניח עירוב ואומר: "הריני מניח עירוב לי ולכל מי שלא עשה עירוב בני העיר ובתחום העיר", וצריך שיהיה בדעתו לזכות את העירוב לכל מי שיצטרך. וצריך לזכות העירוב ע"י אחר והוא שיקח האחר על דעת לזכות לאחרים ויגביהו. ואז לוקח הרב חזרה את העירוב ומברך ואומר את הנוסח הקבוע.

מי שאפשר לערב ולא עירב, אלא שרוצה לסמוך על עירובו של גדול העיר, נקרא פושע ואינו יוצא בו,²⁷³ ²⁷⁴.

סעיף ח' - אינו צריך לפרט למי מניח אלא באופן כללי:

שו"ע - "כשמערב על אחרים אינו צריך לפרט אלא מניח בכלל על כל בני העיר וכל מי שהוא בתחום העיר יוצא בו"²⁷⁵.

רמ"א - "אבל מי שהוא חוץ לתחום אינו יוצא בו, אפילו הניח עירוב תחומין ויכול לבא לכאן, וא"כ התנה עליו המניח בהדיא (המגיד פ"ו)".

סעיף ט' - דעת מניח בעיניו, דעת מי שהניחו לו - לא בעיניו:

שו"ע - "דעת מניח בעיניו שיכוין להוציא לאחר, אבל דעת מי שהניחו בשבילו לא בעיניו בשעת הנחה, רק שיוודיעוהו ביי"ט קודם שיתחיל לבשל לצורך השבת"²⁷⁶.

רמ"א - "ואם דרך הגדול להניח עליהם, סומכין עליו מסתמא"²⁷⁷ (ר"ן פ"ב)".

²⁷² מי הוא בגדר "שוכח": כתב המשנ"ב(כב') - שדווקא אם שכח פ"א, אבל מי ששוכח באפן קבוע - כבר לא יכול לסמוך על העירוב ל גדול העיר כי נחשב לפושע - "שנכר שאינו חרד לדבר מצווה".

ובשער הציון(לב') הוסיף - ששוכח זה דווקא מחמת טרדא וכד', אבל מי ששכח מחמת עצלות - לאחשיב שוכח או אנוס.
²⁷³ ביצה טו: - "ההוא סמיא דהוה מסדר מתנייתא קמיה דשמואל, יומא חד חזייה דהוה עציב. אמר ליה - אמאי עציבת? א"ל דלא אנחי עירובי תבשילין, אמר ליה - סמוך אדידי! לשתא אחרייתא חזייה דהוה עציב - אמר ליה אמאי עציבת? אמר ליה דלא אנחי עירובי תבשילין. א"ל - פושע את, לכ"ע שרי(העירוב תבשילין שלי). לדידך אסור".

ויש מן הראשונים(ר' ירוחם ועוד) שכתבו - שהאידיא שנהוג ששליח ציבור מערב לכל בני מתא ומכריז על כך - מותר לסמוך עליו לכתחילה, דלא הוי פושע. אך השו"ע לא הזכיר שיטה זו.

אולם במשנ"ב(כו') הזכיר שיטה זו וכתב - "דלהרבה פוסקים... יכול כל אדם לסמוך לכתחילה על העירוב של גדול העיר, ואף הגדולים מכוונים בעירובם לכל אדם בכל אופן... ואפשר בדיעבד לסמוך על פוסקים אלו ולהקל משום שמחת יו"ט".

²⁷⁴ סיכום - באלו תנאים ניתן לסמוך על עירובו של רב העיר:

- א. אם שכח רק פעם אחת להניח, אך אם שכח כבר בשני רגלים - חשי כפושע ואינו יכול לסמוך עוד.
- ב. רק מי שאינו יכול לערב בעצמו, ויש חולקים דסברי שכל אדם יכול לסמוך לכתח' על עירובו של רב העיק, ויש לסמוך על כך בדיעבד משום מניעת שמחת יו"ט.
- ג. ב"חוט השני(הגר"נ קרליץ) כתב - שגם במקום שאדם הניח עירובו אלא שהתברר אחרי כן שזה היה שלא כשיני עירוב - ג"כ יכול לסמוך על עירובו של רב העיר.

²⁷⁵ ביצה טו - "שמואל מערב אכולה נהרדעא, רב אמי ורב אסי אכולה טבריא".

²⁷⁶ כך מספרת הגמ' על רבי יעקב בר אידי - שהיה מכריז ואומר ביו"ט - כל מי שלא הניח עירובי תבשילין - יבוא ויסמוך על שלי - משמע שלא היו יודעים בדבר אלא ביו"ט ולא בשעת הנחה.

²⁷⁷ כך כב הר"ן ולמד כן מרב אמי ורב אסי - שהיו בכל שנה רגילין להניח בטבריה, וכיוון שהיו רגילין לא היו מכריזין כי אנשים היו יודעים וסתם דעתם על כך

סעיף י' - שצריך המערב לזכות למי שמערב עבורו ע"י אחר:

שו"ע - "המערב לאחרים צריך לזכות להם ע"י אחר. וכל מי שמזכים על ידו בעירובי שבת, מזכין על ידו בעירובי תבשילין²⁷⁸; וכל מי שאין מזכין על ידו באותו עירוב, אין מזכין על ידו בזה (וע"ל סימן שס"ו)".

סעיף יא' - הגבחה העירוב לצורך קנייתו:

שו"ע - "צריך הזוכה להגביה העירוב מן הקרקע, טפח".

סעיף יב' - נוסח האמירה בעירוב התבשילין:

שו"ע - "חוזר ונוטל מיד הזוכה, ומברך על מצות עירוב ואומר²⁷⁹: בדין יהא שרי לן לאפויי ולבשולי ולאטמוני ולאדלוקי שרגא ולמעבד כל צרכנא²⁸⁰ מיי"ט לשבת, לנא ולפלונני ולפלונני או לכל בני העיר הזאת".

רמ"א - "ומי שאינו יודע בלשון הקודש, יוכל לאמרו בלשון לע"ז שמבין (מהריל)".

סעי יג' - עירוב לא מועיל מיו"ט ראשון לשבת:

שו"ע - "אף על פי שהניח עירוב אינו יכול לבשל מיי"ט ראשון לשבת"²⁸¹.

²⁷⁸ **ע"י מי מזכה לו? כתב הטור** - "אינו מזכה להם לא ע"י בנו ובתו הקטנים ועבדו ושפחתו הכנענים, אלא ע"י בנו ובתו הגדולים ועבדו ושפחתו העברים".

והטור הזכיר בשם אביו הרא"ש - "וקטן שאינו סמוך על שולחן אביו חשיב כגדול וגדול שחשיב על שולחן אביו חשוב כקטן", אבל על נק' זו חלקו הרי"ף והרמב"ם.

האם יכול לזכות ע"י אשתו:

נחלקו בכך הראשונים:

- ר"י, רי"ף, רמב"ם - יכול לזכות על ידה. וכ"כ בב"י - "ולענין הלכה נקטינן... דשרי לזכות ע"י אשה".
- רא"ש - אינו מזכה על ידה כי יד האשה כיד בעלה.

²⁷⁹ **האם אמירה זו מעכבת? מהרמ"א להלן בסע' כ'** משמע במפורש שאמירה זו מעכבת, אבל המהרש"ל חולק וסובר שאינה מעכבת, ואם שכח - ליתן לן בה. וע' עוד בסע' כ'.

²⁸⁰ ברגע שאמר "ולמעבד כל צרכנא" זה כולל הכל ולכן אפילו לא הזכיר "לאדלוקי שרגא" וכד' - זה בסדר ואינו מעכב.

²⁸¹ **הסבר** - עירוב נועד כדי שיוכלו להכין מיו"ט שני הסמוך לשבת שיוכל לבשל בו לשבת, כגון שיו"ט ראשון הוא ביום חמישי, ויו"ט שני בשישי ואז שבת. וכל תקנת עירוב היא רק מיו"ט שני לשבת ולא מיו"ט ראשון.

כל זה כתבו הרא"ש בתשובה ואף כתב הטעם: 1. אם יכול לבשל מיו"ט שני למה שיבשל מיו"ט ראשון הרחוק מן השבת? 2. יו"ט שני נחשב כיום חול מן התורה ולכן אם מתירים כבר - יש לעשות בו ולא ביו"ט ראשון שהוא מדאורייתא.

סעיף יד' - האם מועיל עירוב של יו"ט אחד ליו"ט אחר:

שו"ע - "אם הניח העירוב על דעת לסמוך עליו כל זמן שיהיה קיים, אפילו ליו"ט אחר, לכתחלה לא יסמוך עליו ליו"ט אחר, אבל בדיעבד יכול לסמוך עליו²⁸²".

סעיף טו' - נאכל העירוב:

שו"ע - "נאכל העירוב או שאבד קודם שבישל לשבת, אינו יכול לבשל א"כ נשתייר ממנו כזית²⁸³".

סעיף טז' - אכילת העירוב:

שו"ע - "לאחר שהכין צרכי שבת יכול לאכלו²⁸⁴".

סעיף יז' - התחיל במעשיו ונאכל העירוב:

שו"ע - "התחיל בעיסתו ונאכל העירוב, גומר אותה עיסה; והוא הדין אם התחיל לבשל, שגומר אותו התבשיל שהתחיל".

282 האם יכול לסמוך על עירוב שהניח גם לחגים הבאים?

הראשונים נחלקו בשאלה זו:

- **רא"ש -** פסקנו הלכה כרב אשי (ביצה טו) שהטעם לעירוב תבשילין הוא כדי שלא יכינו מיו"ט לחול ומזה ילמדו שבוודאי (ק"ו) שאסור להכין מיו"ט לשבת. ואיך ילמדו? העירוב הוא תחילת ההכנה שהתחילו כבר מיום חול ועכשיו ביו"ט לא מכינים אלא רק מסיימים מה שכבר הותחל. לפי זה העירוב יועיל גם ליו"ט הבאים כי ס"ס התחילו לפני יו"ט וביו"ט רק יסיימו מה שהותחל.
  - **כלבו בשם רבנו נתנאל -** המצווה להניח דווקא בסמוך ליו"ט עצמו ואפילו לא כמה ימים לפני ובוודאי לא עירוב של יו"ט זה ליו"ט אחר. **יש שהבינו (ה"ט ז) את סברתו** משום שפסק כרבא מול רב אשי בטעם לעירוב התבשילין שהעירוב נועד להזכיר לבנ"א לחלק את המזון שלו חלק ליו"ט וחלק לשבת, אבל הרבה חלקו (מאמר מרדכי, שה"צ ועוד) שגם הוא הולך כרב אשי (כי לא יתכן שלא הולך כרב אשי שהרי הלכה כמוהו מול רבא) - שהטעם משום שיתחיל ההכנה לפני יו"ט אלא דסברי שהכנה זו צריכה להיות בסמוך ליו"ט עצמו.
- פסיקת ההלכה: השו"ע** חשש לכתח' לדעה המחמירה - שאין לסמוך על עירוב מיו"ט אחד ליו"ט אחר, אבל בדיעבד פסק כמקילים שיכול לסמוך עליו שהרי זה איסור דרבנן (משנ"ב, מד').
- ²⁸³ **נאכל העירוב: למדנו במשנה בביצה דף טו' -** "אכו או שאבד - לא יבשל עליו בתחילה, ואם שייר ממנו כל שהוא - סומך עליו לשבת", **ובב"י** הסביר ש"כל שהוא" דהיינו לפחות כזית שהוא שיעור המיני' לעירוב.
- לכן -** אם אין עירוב לא יכול לסמוך עליו, אבל אם נאכלה רק הפת - יכול להמשיך להכין כי סומך על התבשיל שנשאב, שהרי לעיל בסע' ב' למדנו שבדיעבד סומכין אפילו על תבשיל בלא פת. וה"ה אם נשאר מן התבשיל למעלה מכזית ג"כ סומכין ושרי, כי שיעור ה"תבשיל" מכזית ומעלה כדלעיל בסע' ג.
- ²⁸⁴ יכול לאכול את העירוב, וּמ"מ נכון הוא שישאיר אותו לשבת ויהיה ללחם משנה בערב ובבוקר ויבצע ממנו בסעודה שלשית-דכיוון שנעשתה בו כבר מצוה אחת נכון שישעה בו מצווה אחרת אם יוכל.

סעיף יח' - שימוש במאכלי יו"ט לשבת אחר שאבד העירוב:

שו"ע - "אפה ולא בישל, או בישל ולא אפה ונאכל העירוב או אבד, מה שנעשה בהיתר אפילו נתכוין בו לצורך יום טוב יכול הוא להניחו לשבת ולבשל מכאן ואילך ליו"ט"²⁸⁵.

סעיף יט' - הדלקת נר שבת למי שלא עירב תבשילין:

שו"ע - "מי שלא עירב מותר להדליק נר של שבת, ויש אוסרים"²⁸⁶.

סעיף כ' - דין מי שלא עשה עירוב תבשילין:

שו"ע - "מי שלא עירב, כשם שאסור לבשל לעצמו כך אסור לבשל לאחרים, אפילו בביתם, וגם אחרים אסורים לבשל לו"²⁸⁷; ואין לו תקנה אלא שיתן קמחו ותבשילו לאחרים שעירבו במתנה והם אופין ומבשלים ונותנים לו, ואפילו בביתו יכולים לבשל; ואם אין שם אחרים²⁸⁸ שעירבו י"א שמותר לאפות בצמצום פת אחד ולבשל קדרה אחת ולהדליק נר אחד²⁸⁹.

רמ"א - "ואם הניח עירוב ולא הזכיר המלאכות²⁹⁰ בהדיא, אלא אמר: בדין יהא שרי לך למעבד כל צרכנא, הוי כמי שלא עירב כלל (א"ז)²⁹¹. ומי שמתענה ביו"ט²⁹², אסור לבשל לאחרים אפילו לצורך בו ביום, דהוי כמי שלא הניח עירוב שאינו מבשל לאחרים (מהרי"ו)".

²⁸⁵**החידוש של סעיף זה:** למרות שאסור לבנ"א להכין אוכל ליו"ט ואז לשמור אותו לשבת ולהכין אוכל אחר ליו"ט - דהוי הערמה, כאן אנו לומדים שאם היה עירוב בזמן שהכין אוכל ליו"ט - מכיוון שיכל באותה עת להכין אוכל גם לשבת - יכול הוא לומר שאת האכול ההוא שהוא הכין ליו"ט הוא משאיר לשבת ועכשיו יכין אוכל ליו"ט.

מי שלא עשה עירוב תבשילין - האם יכול להדליק נר שבת:

- **רא"ש, ר"ן -** אסור לו להדליק, שהרי בנוסח של העירוב אומרים שהעירוב מתיר את הדלקת הנר - א"כ, אם לא עירב - לא יכול להדליק.
  - **רמב"ם -** בלשון אמירת העירוב לא הזכיר שהעירוב מתיר "לאדלוקי שרגא" ומכך אנו למדים שלדעתו אין העירוב מעכב את הדלקת הנר ויכול להדליק כמה נרות שרוצה.
- השו"ע הביא בסתם** שמותר להדליק נר של יו"ט, **ואחרי כן שיש אוסרים.**
- וכתב המשנ"ב -** שיש לכתח' להקנות את הנרות שיש לו לאדם אחר שכן הניח עירוב תבשילין ושהוא ידליק עבורו, ואם אין שם אחר - יכול להדליק לעצמו נר אחד בלבד.
- ²⁸⁷**אסורים לבשל לו - פירוש -** משלו, אם אם הקנה להם מוצריו יכולים לבשל לו.
- ²⁸⁸**אפילו יש שם אחרים אבל אינו רוצה להקנות להם:** כתבו האחרונים שגם בכה"ג שרי ויכול לאפות לעצמו לחם אחד בצמצום, אבל במשנ"ב (סא') כתב שמ"מ טוב שיקנה לאחרים כדי שיוכלו לאפות לו גם לחם משנה וכד'.
- ²⁸⁹**אם אין שם אחרים שיקנה להם - התירו לו לבשל מעט כדי חייו משום כבוד שבת:** במקרה ואין לו למי להקנות התירו לו חכמים משום כבוד השבת שיוכל להכין מעט כדי חייו ובצמצום.
- ²⁹⁰**מי שהזכיר הנוסח המלא אבל לא בירך - כתב המשנ"ב (בד'):** שאינו מעכב כלל - כי ברכות אינן מעכבות!
- ²⁹¹**הניח עירוב אך לא פירט באמירתו איזה מלאכות יהיו מותרות לו:** השו"ע בסע' יב' הזכיר את חשיבו האמירה של הנוסח הקבוע אך לא מפורש ממנו אם הוא מעכב או לא.
- הרמ"א החמיר כאן כאו"ז (וגם המג"א החמיר שהוא מעכב)** שהאמירה מעכבת ולכן מי שלא הזכיר את הנוסח כדבעי - כאילו לא הניח עירוב תבשילין. אבל המהרש"ל חולק שאינו מעכב.
- הלכה למעשה כתב המשנ"ב (ב'סג') -** "לכתח' יש להחמיר כרמ"א... ויקנה קמחו לאחרים והם יבשלוויתנו לו, ואם אין לו למי להקנות יוכל לסמוך על המהרש"ל".

סעיף כא' - נזכר שלא עירב - מה עוד יכול לעשות:

שו"ע - "אם נזכר שלא עירב קודם סעודת שחרית, יבשל הרבה בקדרה אחת ויותר לשבת. הגה: והוא הדין שיוכל לילך מבע"י לחדר בנר דלוק לחפש איזה דבר, ויניחנו דולק עד הלילה (טור). וי"א דאפילו לבשל כמה קדירות מותר, כיון שקודם אכילה הוא; והוא שיאכל מכל אחד ואחד²⁹³".

סעיף כב' - עירוב ביו"ט ראשון על תנאי:

שו"ע - "אם נזכר ביו"ט ראשון שלא עירב, אם הוא ביי"ט של ר"ה אינו יכול לערב על תנאי²⁹⁴; אבל אם הוא ביי"ט של גליות יכול לערב בתנאי, אם היום קודש אינו צריך לערב, ואם היום חול, בעירוב זה יהא שרי לן לאפויי ולבשולי וכו', ולמחר אין צריך לומר כלום. וי"א דאי לית ליה מידי דבשיל מאתמול, לא מהני תנאי²⁹⁵".

סעיף כג' - מי שעבר ובישל שלא לצורך יו"ט:

שו"ע - "אם עבר במזיד (או בשוגג) ובישל כמה קדרות שלא לצורך יום טוב, מותר²⁹⁶ לאכלן בשבת או בחול".

סעיף כד' - מי שבישל לצורך מחר בהערמה:

שו"ע - "אם הערים לבשל ב' קדרות לצורך היום, והותיר אחת לצורך מחר, אסור²⁹⁷ לאכלה²⁹⁸".

²⁹² **האם מי שמתענה ביו"ט הסמוך לשבת יכול לבשל ביו"ט לאחרים או לצורך שבת?**

המהר"י ווייל נשאל על כך וכתב(סימן נה') - "והשבת דאסור כיון דאינו יכול לאפות ולבשל לעצמו אינו יכול לבשל לאחרים...".

ומתוך כך כתב המג"א שגם לצורך שבת אסור לו לבשל כי לא יכול לומר "הואיל ואי מקלעי ליה אורחים" שהרי אפילו אם יקלעו אורחים לא יוכל לבשל עבורם כי הוא בתענית. אבל יש חולקים(כמו הא"ר) שכן יכול לבשל מיו"ט לצורך שבת.

²⁹³ וע' לעיל בסימן תקג', בהג"ה שם התבאר דין זה באריכות. ולהשלמת העניין - ע' גם במשנ"ב כאן.

²⁹⁴ בר"ה א"א לערב על תנאי: מכיוון ששני ימים של ר"ה כיום אחד ארוך ולכן א"א להתנות ולומר אם יום זה הוא חג אז השני לא וכן להיפך.

²⁹⁵ וכתב המשנ"ב(ע"ה) שהלכה כסברא ראשונה.

²⁹⁶ ובבה"ל כתב - "ומיהו, ראוי לקונסו לפי ראות עיני ב"ד על מה שעשה".

²⁹⁷ מדוע במי שהערים החמירו יותר ממי שבישל בשוגג או מזיד? שהרי סע' קודם למדנו שמי שבישל במזיד לצורך מחר -

האוכל לא נאסר, ואילו כאן בהערים - האוכל נאסר(ואיירי בהערמה שלא כדרך המותרת)?

התשובה לכך היא - שבהערמה חיישין שילמדו אחרים לעשות כן או שהוא יעשה כן ג"כ, משא"כ במי שעשה במזיד.

²⁹⁸ למי אסור לאכול ולכמה זמן? המשנ"ב(ע"ט) כתב - שהקנס הוא

סימן תקכח' - דיני ערובי חצירות בי"ט:**סעיף א' - דיני עירוב ביו"ט:**

שו"ע - י"ום טוב א"צ עירובי חצירות ושיתופי מבואות, אבל עירובי תחומין צריך. וכל הלכות תחומין נתבארו בהלכות עירובי תחומין.

סעיף ב' - עירובי חצירות ביו"ט שחל להיות בע"ש:

שו"ע - י"ום טוב שחל להיות בע"ש, אין מערבין לא עירובי חצרות ולא עירובי תחומין (אפילו אם הניח ערוב תבשילין) (ר"ן פ"ב דביצה); אבל אם נזכר ביום הראשון בשני ימים טובים של גליות, יכול לערב עירובי חצירות בתנאי; אבל עירוב תחומין אין מניחין אותו ביום טוב בתנאי.

סימן תקכט' - דיני שמחת יום טוב:**סעיף א' - דיני שמחת יו"ט:**

שו"ע - מצות יום טוב לחלקו חציו לבית המדרש וחציו לאכילה ושתייה²⁹⁹. ואל יצמצם בהוצאת יום טוב, וצריך לכבדו ולענגו כמו בשבת³⁰⁰.

רמ"א - "אסור לאכול ממנחה ולמעלה בעי"ט, כמו בשבת, שזהו מכלל הכבוד (רמב"ם פ"ו); מיהו אם עי"ט שבת, יכול לקיים סעודה שלישית ויאכל מעט פת לכבוד יום טוב. ומצוה ללוש פת בעי"ט לכבוד יום טוב (מהרי"ל הלי יום טוב), כמו בערב שבת, כמו שנתבאר לעיל סימן רמ"ב".

שו"ע - "וחייב לבצוע על שתי ככרות ולקבוע כל סעודה על היין. ובגדי יום טוב יהיו יותר טובים משל שבת³⁰¹. ולא נהגו לעשות בו סעודה שלישית. (ובי"ט מאחרין לבא לבית הכנסת וממהרין לצאת, משום שמחת יום טוב) (גמרא פ' הקורא עומד)".

²⁹⁹ **חציו לה' וחציו לכם** - שכן כתוב "עצרת תהיה לכם" ומאידך כתוב - "עצרת לה' אלוֹקֵינוּ". וכתבו הפוסקים שכן הוא

הדרך - בבוקר מקדימין לילך לביהכ"ס, מתפללין וקוראים בתורה עניינו של יום ומתפללין מוסף, חוזרין לבתיהן ואוכלין (כנראה "קידוש") והולכין לבתי המדרש ולומדים עד חצות היום ואח"כ כשבא זמן מנחה מתפללין ואז הולכין לביתם להתנג בשמחת יו"ט עד הלילה.

³⁰⁰ **ע' לעיל סימנים:** רס, רסב, ועוד

³⁰¹ כי ביו"ט זה גם מצד חובת השמחה שהיא מדא'.
88

סעיף ב' - חובה לשמוח ביו"ט:

שו"ע - "חייב³⁰² אדם להיות שמח וטוב לב במועד³⁰³, הוא ואשתו ובניו וכל הנלוים אליו. כיצד משמחן, הקטנים נותן להם קליות ואגוזים; והנשים קונה להם בגדים ותכשיטין כפי ממונו; וחייב להאכיל לגר, ליתום ולאמנה עם שאר עניים³⁰⁴. (דין תענית ביו"ט, כמו בשבת, וע"ל סי' רפ"ח)".

סעיף ג' - שמחה ולא קלות ראש:

שו"ע - "אדם אוכל ושותה ושמח ברגל. ולא ימשוך בבשר וביין ובשחוק וקלות ראש, לפי שאין השחוק וקלות ראש שמחה אלא הוללות וסכלות, ולא נצטוונו על ההוללות והסכלות אלא על שמחה שיש בה עבודת היוצר".

סעיף ד' - שמירה על הצניעות:

שו"ע - "חייבים ב"ד להעמיד שוטרים ברגלים, שיהיו משוטטים ומחפשים בגנות ובפרדסים ועל הנהרות שלא יתקבצו שם לאכול ולשתות אנשים ונשים, ויבואו לידי עבירה; וכן יזהירו בדבר זה לכל העם, שלא יתערבו אנשים ונשים בבתיהם בשמחה ולא ימשכו ביין, שמא יבואו לידי עבירה; אלא יהיו כולם קדושים".

³⁰² **חובת השמחה** - היא מ"ע מהתורה שנאמר "ושמחת בחגך" והיא נוהגת גם בנשים

³⁰³ **מצוות השמחה גם בחוה"מ**: כך כתב הרמב"ם בפרק ו' מהלכות יו"ט.

³⁰⁴ **החובה להאכיל העניים**: וכתב המשנ"ב (יז') שמי ששמח עם משפחתו ולא נותן לעניים - זוהי שמחת כרסו ולא שמחת יו"ט. והביא כמה הזוהר מפליג מאוד בעונש מי שאינו נותן לעני מסעודתו ביו"ט.